

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ

број 205
25. јун 1998.
цена 7 динара

ИТАЛИЈА 2200 ITL, ФРАНЦУСКА 6,30 FRF, ШВАЈЦАРСКА 5 CHF, АУСТРИЈА 40 ATS, СР НЕМАЧКА 6,80 DEM, ШВЕДСКА 25 SEK, БЕЛГИЈА 40 BEF, ХОЛАНДИЈА 4 HFL, ГРЧКА 500 GRD, НОРВЕШКА 25 NOK, ДАНСКА 25 DKK

СЕЛО БАЊЕ НА КОСОВУ НЕ ОКРЕЋИ СЕ, СИ НЕ

С Л О Б О Д Н Е Н О В И Н Е

PARKING SERVIS

Предузеће ПАРКИНГ СЕРВИС основано је 1972. године.

Основна делатност Предузећа је управљање, коришћење и одржавање јавних паркиралишта. Обезбеђује већи број подземних и надземних гаража, бројна отворена јавна паркиралишта, као и службу паука која уклања непрописно парковања или оштећена возила, а све то с циљем да се растереће саобраћајнице ради несметаног одвијања и регулисања саобраћаја.

Предузеће врука и читаву ланцу других услуга у теретном и друмском саобраћају. На свом великом међународном теретном терминалу Предузеће корисницима пуца могућност паркирања, сервисирања и прегледа возила, претовара и складиштења робе те бројне друге погодности за шпедитере.

јавна паркиралишта

*јавне гараже
затвореног типа*

шпедијни терминал

*технички преглед
и осигурање*

сервис и друге услуге

ауто - сервисни центар

ДАНИЦА ДРАШКОВИЋ

Ко нам каже

Стр. 8-9

КОСОВО И ОКО ЊЕГА

**ИПАК - ОЛАКО ОБЕЃАНА
БРЗИНА**

Повратак тужних
и кужних речи

**1991-19984 МАЈКЕ ПОНОВО
НА СЦЕНИ**

Златна деца и
друге бајке

**РАНБЕЛ НОЈКИЋ,
ПРИШТИНА**

Зашто ли нема
одлучне акције...

ЈОВАН МАРИЋ, ПСИХИЈАТАР

Погибељ због
нечије шупљине

**ДРАГАН ВАСИЉКОВИЋ,
КАПЕТАН**

300 људи чудо
направи

И МИ У АВИЈАНУ

Ратне игре "добре
воље"

**МЕДИЈИ ПРЕД
АУТОЦЕНЗУРОМ**

Кад експлодира
прашина испод
тепиха

ПАЦИФИКАЦИЈА ЦРНЕ ГОРЕ

Вратите нам
синове са Косова!

Стр. 12-33

ДРАГОЉУБ МИЋУНОВИЋ

Нама су потребни
сви

Стр. 29-31

**РАСКОЛ РАДИКАЛА И У
СРПСКОЈ**

Коњи, плус
тројански

Стр. 40-42

**КАД СЕ МЕДЛИН ОЛБРАЛ
КУПАЛА НА САВИ**

Београд као
судбина

Стр. 48-49

**ЉИЉАНА ШОП АТАНАСИЈУ
ЈЕВТИЋУ**

Писмо
"Београдчићима"

Стр. 50-51

ПОВОДОМ ВИДОВДАНА

Зашто се убиство
Мурата крије као
највећа тајна

Стр. 56-59

НАСЛОВНА СТРАНА

У тренутку настајања фотографије са насловне стране село Бање на Косову било је у потпуном окружењу албанских терориста. То је само једно од неколико десетина српских села чији су се становници самоорганизовали у намери да не поклекну пред наоружаним бандама.

ФОТО: Р. БОЖОВИЋ

Вето

Уочи фудбалске утакмице између Ирана и Америке, од чијег резултата је, донекле, зависила и наша коначна позиција уочи осмине финала Светског првенства, у београдском "Спорт кафеу", дизајнираном у типичном америчком стилу, вођен је занимљив дијалог, у коме је фудбал, као и поводом утакмице Југославија - Немачка, био повод и за неке друге ствари.

"За кога ћеш навијати?"

"Па, за **Иран**, наравно!"

"Мислиш, њихова победа би нам завршила посао?"

"Заболе ме за то. Него, да видим оне идите **Амере** на ногама."

"А знаш ли ти да је **Иран** главни полигон за обуку припадника **Ослободилачке војске Косова** и да се тамо убрзано спремају официри за некакав општенародни шиптарски устанак?"

"Стварно?"

"Тако пишу озбиљне стране новине, па и америчке."

"Ау, јебо те, то нисам знао. Рачунам, свако ко је против **Амера**, наш је. Баш смо ми Срби будале!"

У искреном признању фудбалског навијача на привременом раду у најпродуктивнијем српском предузећу "**Стратегија великих сила на Балкану**", у признању "**Баш смо ми Срби будале!**", има, на жалост, и у приступима косметској кризи, као и током минулих криза на развалинама друге Југославије, много истине.

Драматична збивања на **Космету**, диктирана албанским тероризмом, чији су политички ослонци **Призренска лига** и потоњи великоалбански покрети, али и реакције међународне заједнице на та збивања, ми смо дочекали неспремни, у опасним забранима свакојаким предрасу-

да и упрошћавања.

То ће нам се, изгледа, нарочито у површним "вагањима" ко су нам непријатељи а ко пријатељи, још једном, и поред свежих горких искустава, обити о главу.

У данима када су претње да ће **НАТО** пакт интервенисати на **Космету** и да мете њихових ракета могу да буду и кључне војне тачке у **Србији** и у **Црној Гори**, дакле у данима озбиљних притисака с историјском тежином и с могућим несагледивим последицама, наш политички естаблишмент, наши медији и наша најшира јавност на све то гледају као на "празну пушку", полагајући наде у спасоносни "вето" **Русије** и **Кине** у Савету безбедности УН.

амерички долари", као што и готово сигурну традиционалну уздржаност **Кине** неће "ојачати" убрзано приближавање **Пекинга** и **Вашингтона** у свим доменима билатералних односа.

Нама, просто, куцају последњи минути да се, у "вагањима" ко су нам непријатељи а ко пријатељи, манемо предрасуда и упрошћавања и да, коначно, схватимо да међународне "љубави" и "мржње" диктирају само и једино интереси, а да смо ми, овакви какви смо, у том погледу за велике силе безначајни.

"Мајчици **Русији** душу је упрљао совјетски комунизам", каже један београдски русофил, "а образ покушава да јој испрља српски посткомунизам."

Ова оцена, која је и својеврсни коментар темпа реализовања московских договора **Бориса Јељцина** и **Слободана Милошевића**, можда је, у дефинисању тренутне стварне позиције **Русије** у "одбрани" **Србије**, најпрецизнија оцена.

Уместо нада да ће нас од најгорег заштитити руски и кинески "вето" време је, све у свему, да ми ставимо "вето" разним илузијама.

Долазак новоименованог амбасадора САД у УН **Ричарда Холбрука** и амбасадора САД у Скопљу **Кристофера Хила** у Београд током ове недеље има, узгред, по много чему, сличности са сусретом **Николе Пашића** и изасланика Беча пре осамдесет четири године.

На **Русију** се, додуше, мање рачуна, јер ће **Руси**, наводно, добити од **Америке** новац да гласају против нас, што је, такође, као начин размишљања и анализирања међународних односа, чиста будалаштина, као и претерана русофилија.

Одустане ли **Кремљ** од "вета", а то је све извесније, разлог неће бити "прљави

Фудбалски навијач из београдског "**Спорт кафеа**" на привременом раду у најпродуктивнијем српском предузећу "**Стратегија великих сила на Балкану**" и не мора да зна "ко је ко" у "белом свету" и како "бели свет функционише", али би то политичари и остали креатори српске садашњости и будућности морали да знају.

Трубачи

Н

е знам тачан назив Савеза окупљеног прошле недеље око Милана Панића, што и није толико битно, колико његов састав гледајући с десна на лево или обрнуто, свеједно, а састав је боли глава, што би рекао Саша Тијанић као "ромски дувачки оркестар" који раштмивано свира од куће до куће и чека да му грађани баце ситниш кроз прозор а онда се "међусобно туку за паре потребне за пиће и курвање". Гледано с лева на десно тамо

су седели Владан Батић, Небојша Човић, Весна Пешић, Милан Панић, Зоран Ђинђић, Вук Обрадовић те актуелни монархиста, бивши чачански партијски секретар и дупли председник "Србије Заједно" Веља Илић, сви већ пре мене најтачније описани као "моји до мојега".

Тај тзв. савез коме заиста не знам тачно име, чине људи који су до сада рушили све опозиционе савезе или властите странке и пошто себе проглашавају "извором мудрости и знања" одлучили су да сруше и самог Слободана Милошевића. Будући да се и на отпаду нађе нешто вредно, била би то одлична препорука за бираче нападене свим досадашњим опозиционим савезима да се иза тога прогласа не крије, заправо, права намера да руше Вука Драшковића, што Зоран Ђинђић не пропушта као прилику, још од давних деведесетих година, изјавама у разним приликама да је његов лични циљ у политици да види Драшковићева леђа.

Прва труба овог ромског оркестра господин Милан Панић кад год му загусти у бизнису окрене се политици јер никако да заборави онај Брозов блиндиран мерцедес и дворску помпу пред којом је редовно саопштавао добре и лоше вести за Србе. Његов први тријумфални повратак међу Србе са лапидарним порукама уз помпезни дочек Милошевићеве камариле, догодио се у време најжешћег видовданског саборовања када су четврт милиона демонстраната први пут имали изгледну шансу да оборе режим. Панић је пао у загрљај Милошевићу и уз помоћ Добрице Ћосића разбио ДЕПОС, називајући саборнике "буранијом" да би од те исте "бураније" касније на председничким изборима, тражио и добио подршку. Чак се и Вук Драшковић одрекао председничке кандидатуре у корист калифорнијског Шћепана Малог, уверен да то чини за добро Србије.

Други човек оркестра или тачније "друга труба", Зоран Ђинђић, опет је у позицији да се бори за челно место уз помоћ старог другара Јовице Станишића, уколико, наравно, процени да Савез можда нешто може и да ушћари. Његово дистанцирање од Видовданског сабора бекством у Немачку није имало тежину опструкције Милана Панића, колико каснијом рециклажом Демократске странке, распуштањем тек обзнањене "Демократске алијансе" и извргавање руглу коалиције "Заједно" по налогу поменутог Станишића, с којим је секао славски колач у стану Милорада Вучелића у ноћи великог надања када су победничке колоне по цичи зими шетале широм Србије.

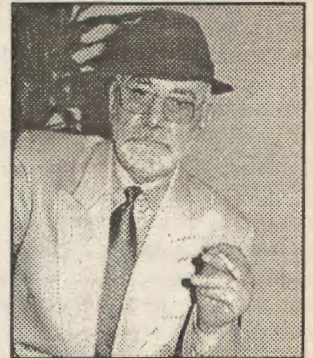
Лево од Панића седела је времешна певаљка опозиције госпођа Весна Пешић која, сншавши са грбаче Драшковића, пошто-пото жели опет у Парламент иако своје присталице може да зброји са бројем својих година.

Оркестар попуњавају и двојица бивших Слобиних каскадера, Вук Обрадовић и Небојша Човић. Генерал из Топлице, два пута ванредно промакнут у виши чин, једном у Брозово доба, други пут после Осме седнице, показао се будним чуваром сваког режима, нарочито у случају редитеља Лазара Стојановића када је у њему препознао "народног непријатеља" и упутио на Војни суд из једне му драге пожаревачке касарне. Сада у генераловој Социјалдемократији седе на потпредседничком месту његов рођени брат Павић Обрадовић, познатији као потпредседник прве вишестраначке Скупштине и по чувеном сагласју са Бакочевећем у осуди деветомартовских демонстрација. Није за поругу ново опредељење браће Обрадовић, ипак мало блесаво звуче њихове изјаве да желе сарадњу само са оним партијама које се нису компромитовале у сарадњи са режимом. Ваљда из тих разлога генерал је пожело да уклони Драгољуба Мићуновића у неуспелој фузији са Демократским центром; грешка је, међутим, што се око те технике није консултовао са Зораном Ђинђићем.

Небојша Човић, други с лева, најискреније делује у новом Савезу опозиционих пајациа будући да је јавно дао реч да није на сталажи Милошевићевих умировљеника те да му не пада на памет реинкарнација у редовима социјалиста. Тиме су му опроштене све ружне речи упућене опозицији у својству градоначелника и партијског челника Београда.

Откуда се ту, с бока, нашао Владан Батић - немам појма. По свој прилици, биће да је једном у праву и онај Рака из Трстеника, истерујући посланичке сузе од смеха, досетком: "Што се грбо роди, то време не исправи".

Ваља очекивати први промотивни наступ новог Савеза овог лета у Гучи.

Богољуб ПЕЈЧИЋ

*Генерал из
Топлице, два пута
ванредно про-
макнут у виши чин,
једном у Брозово
доба, друшћу
после Осме сед-
нице, показао се
будним чуваром
сваког режима,
нарочито у случају
редитеља Лазара
Стојановића када
је у њему препо-
знао "народног
непријатеља" и
упутио на Војни суд
из једне му драге
пожаревачке
касарне.*

На киши без кишобрана

Ако су тачни извештаји државних медија и ако су тачне оцене домаћих званичника о збивањима на Космету, Србија не мора да брине за судбину своје јужне покрајине; ако су, пак, тачни извештаји светских и неких наших независних медија и ако су тачне оцене светских политичара о тамошњим збивањима, Космет је, за Србију, заувек изгубљен.

Неко, сигурно, лаже, јер не постоје две драматично опречне истине о истој ствари, а ко лаже сазнаћемо, вероватно, брже него што се надамо.

Недавна мисија америчког "булдожер дипломате" Ричарда Холбрука је, узгред, доживела крах, јер су, развојем догађаја на терену, оквири за решавање косметских проблема, које је он утврдио са Слободаном Милошевићем и Ибрахимом Руговом, постали претесни.

За могући и све чешће помњани долазак снага НАТО пакта на Косово и Метохију нема, у постојећим међународним нормама, сем у магловитим и растегљивим одредбама у Повељи УН о спречавању угрожавања мира, никаквих ваљаних претпоставки и утемељења.

Те снаге ће, ипак, не заваравачемо се, као што је био случај у Босни и Херцеговини, стићи и на нашу територију ако се ситуација на Косову и Метохији буде даље компликовала и ако водеће светске силе, предвођене Америком, процене да то мора да се учини.

Из Москве је, уосталом, руски смутљиво, већ емитован сигнал, кроз изјаву "одговорне личности" у Министарству иностраних послова, да Русија неће у Савету безбедности УН ставити вето на евентуални захтев да се НАТО директно укључи у косметску кризу, а и Кина је, ових дана, свакако не случајно, добила од Вашингтона значајну али временски лимитирану финансијску подршку.

Сулудо је, зато, имајући ово у виду, стварање климе да ми треба да ратујемо с НАТО пактом свим расположивим средствима.

Мудра политика, у оваквим ситуацијама, "спушта лопту на земљу" и, уз интензивне дипломатске активности, па и уз одређена попуштања на трагу доминантних расположења у светским центрима моћи, смирује јавно мњење, јер "ратни добоши", у изазовима пред каквима се ми тренутно налазимо, не доносе ништа добро.

Истине ради, треба рећи да се социјалисти, сем огранка СПС на Косову и Метохији и делнично државне телевизије, овога пута понашају знатно мудрије и одговорније него током драме у Босни и Херцеговини, што отвара извесне просторе за наду да ћемо избећи најгоре.

Њима, на несрећу, све опасније и агресивније, "у тањир пљују" разне патетичне и разобадане професионалне "патриоте", и ако их, с обзиром да је реч углавном о јуловцима и радикалима, дакле коалиционим партнерима социјалиста, СПС брзо не смири, црно нам се пише.

Неуспех студентског протеста због Закона о Универзитету једна је од најупечатљивијих слика наше реалности, па и најјава знатно већих и судбоноснијих опозиционих и антирежимских неуспеха.

На протестним скуповима испред Филозофског факултета, где се пре две године, и у најгорим метеоролошким условима, свакодневио окупљало неколико десетина хиљада учесника, овога пута учествовало је, у просеку, стотинак демонстраната.

Главни разлог за то је, свакако, преовлађујући осећај, не само међу студентима, да из студентских и осталих политичких буна корист извлаче једино вође тих буна, јер се, по правилу, када буне прођу, попут некадашњих студентских лидера Чедомира Антића, Чедомира Јовановића и многих других, брзо уклапају у јавни и друштвени живот, уз понашања готово идентична понашањима оних против којих су се бунили.

То, дабоме, није никаква епохална и круцијална новост; то је непромењено правило "од када је света и века"; то је, чак, као историјска константа, нека врста

баналног општег места.

Револуционари су, у принципу, ембриони конформиста.

Наша невоља је што смо минулих година имали много буна, па је најшира јавност, у кратком временском раздобљу, не чекајући разне "мемоаре" и отварања архива, брзо "укапирала" оно што се, обично, "укапира" тек с веће временске дистанце.

Крах студентског протеста због Закона о Универзитету има и добру страну у чињеници да ова буна није "породила" виђеније вође, односно кандидате за "уклапања" у постојећи ред ствари, те се бар њени малобројни учесници неће, кроз годину или две, осећати изиграним.

У бедљива победа реформиста Мила Ђукановића на ванредним парламентарним и локалним изборима у Црној Гори и дебакл странака екстремне деснице и екстремне левице на тим изборима показују да су, у овом тренутку, Црногорци политички најзрелији и најодговорнији народ на бившим југословенским просторима.

Коментаришући честитку коју је Вук Драшковић упутио Милу Ђукановићу поводом изборне победе, лидер демократа Зоран Ђинђић изјавио је да је то, заправо, сигнал да ће слично поступити и Слободан Милошевић, јер се, наводно, по потезима Вука Драшковића препознаје шта Слободан Милошевић мисли и смера.

Само дан после ове изјаве, из табора социјалиста кренула је оштра кампања против Мила Ђукановића, уз низ наговештаја да ће режим у Београду у наредном периоду покушати да нанесе разне тешке ударе Ђукановићевим реформистима и да ће учинити све да их компромитује, дестабилизује, па и развласти.

Испоставило се, дакле, да Зоран Ђинђић уме да анализира и процењује политичке прилике као што келнер Ђока Малер из Мале Моштанице уме да прави хидрогенску бомбу.

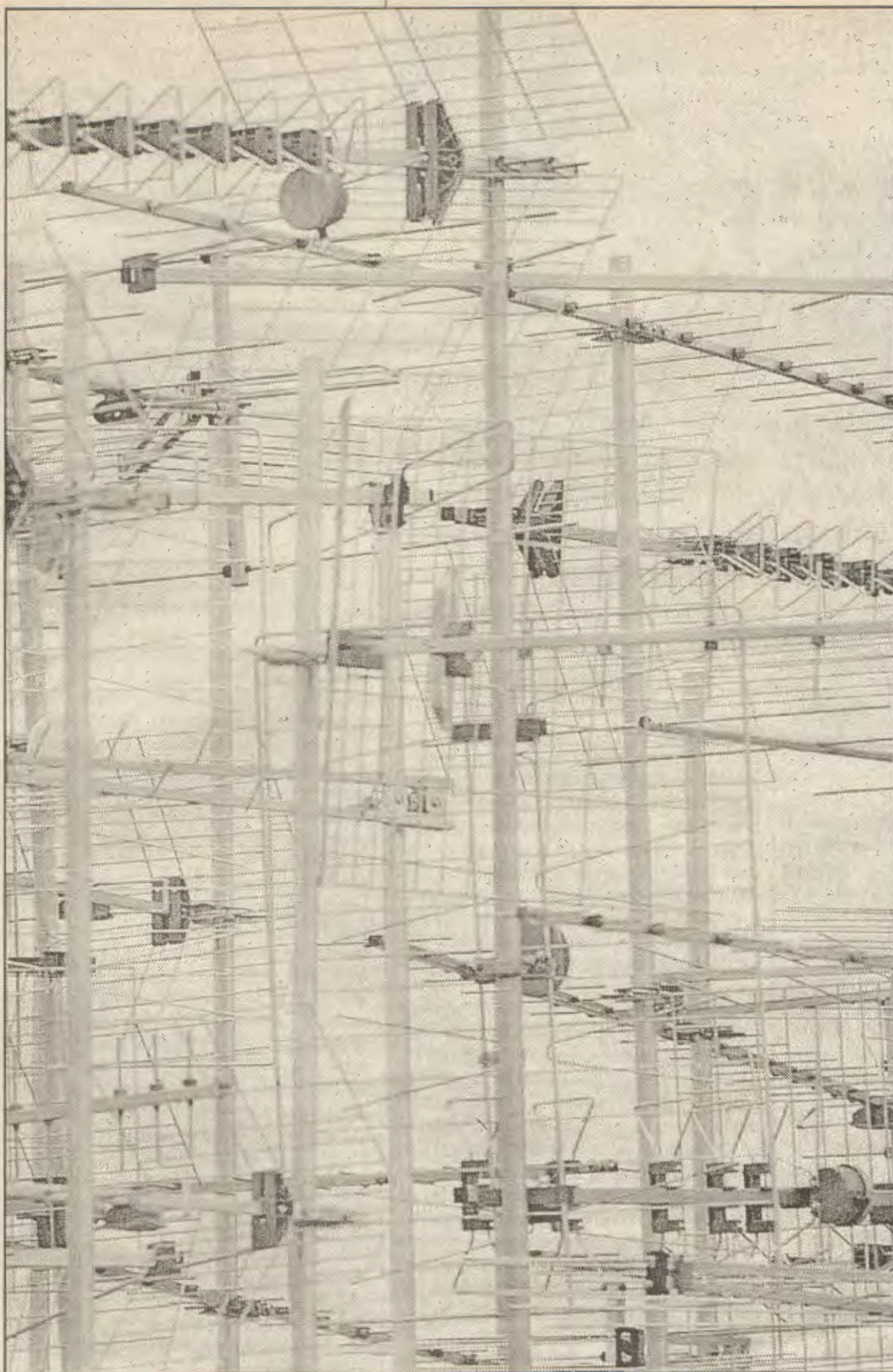
Људи с таквим способностима за политичке анализе и процене, рекло би се, немају шта да траже у политичком животу.

Истина је, на жалост, у контексту укупне збиље, болније.

Није лидер демократа Зоран Ђинђић испао, по ко зна који пут, политички дудук првог реда зато што је неспособан за ваљане анализе и процене, већ зато што свој политички ангажман, готово до хистерије, исцрпљује, углавном, пљувањем по политичким конкурентима из опозиције.

Од те болести болују, руку на срце, мање или више, сви наши опозициони политичари, и то је можда и једини разлог што ће Слободан Милошевић и социјалисти овде остати на власти тачно онолико колико буду желели.

Најаве да ће поскупети електрична енергија за око сто одсто, као и најаве

поскупљења многих других производа, правдају се потребом да, на путу до оздрављења наше економије, постигнемо светске цене.

То, у принципу, није спорно.

Без слободних и реалних цена нема слободног и отвореног тржишта.

Контрола цена је, увек, миња испод вредног система.

Невоља је, међутим, што слободне и ре-

алне светске цене захтевају и слободне, реалне и светске зараде, а тако нешто је, овде, бар још двадесетак година, немогуће.

Глумица Крушевачког позоришта Љиљана Ђоковић, која је у овој театарској кући од укупно 120 играла у 105 премијера, а од тога чак 79 главних улога, распоређена је, на основу решења управнице

Јелене Ивановић, на место чистачице.

Та вест, уз збивања на Универзитету, упечатљиво потврђује да је у Србији, заиста, на делу одмазда над многима који су, на овај или онај начин, током децембра 1996. године дигли глас против беспримерне и од стране владајућих странака признате изборне крађе.

Крушевачка глумица Љиљана Ђоковић је, наиме, тада, уочи једне од представа, прочитала подршку Удружења драмских уметника грађанским протестима, која је, на исти начин, читана у свим позоришним кућама широм земље.

У другим театрима у Србији, чији су управници, углавном, за разлику од Јелене Ивановић, људи с уметничким или менаџерским, а изнад свега моралним дигнитетом, глумци који су читали проглас своје асоцијације нису због тога, бад до сада, имали неприлика.

Управница театра у Крушевцу, очигледно несигурна у себе и своје способности, а амбициозна до граница за крштење обема рукама, повукла је потез мизерног додворавања режиму, верујући да ће јој то, у тешко оболелој друштвеној клими, донети неке важне поене.

Мало је вероватно да су стварни носиоци власти у Србији, а нарочито носиоци власти у култури, тражили од ње да кажњава Љиљану Ђоковић и готово је сигурно да је то њен самонницијативни гест, што и јесте суштинска димензија овог случаја.

Подрепне мушице су, и када су напирлитане, најогавнија и најзаразнија гамад.

Ко види да лије киша, а ипак изађе из куће без кишобрана и покисне до голе коже, па после, мокар и прозебао, кука како се небо заверило против њега, није "под либелу", што би рекли на југу.

И запомагања о новим "антисрпским заверама" су из те приче.

Нема, другим речима, антисрпских завера, има, само, српских неспоразума са стварношћу.

Ко нам каже

Нема, изгледа, Србина који би ишао да брани Косово данас, а има их доста, и већ се ируишу и организују, оних који би ја предали одмах и усвојили све захтеве Албанаца, ја чак и оне које не прихвата ни Европа, ни свет. Гладним, босим и обескућеним Србима који беже или остају на Косову нико не иружа ни руку ни помоћ, нема хуманитараца, нема донатора, нема националне солидарности ни грама, и иораз који данас нација доживљава на Косову тежи је и већи од оној ире шестсто иодина.

Јуни 1998. године препун је јубилеја које славио или не, али сигурно их слажемо у животној причи, уплашени брзином којом се ти датуми увећавају. Прошло је невероватних тридесет година од јуна 1968. године, када се по први пут једна генерација послератних студената побунила против тоталитарне власти и тако начела строго контролисани систем лажног просперитета и народне среће, који је проповедан насилно од доласка комуниста на власт. Тај јуни 1968. године определио је наш будући живот и у политичком и у приватном смислу и пред садашњим јуном, после 30 година, тешко да можемо нешто прославити осим пролазности и узалудности, јер скоро да ништа није много другачије него што је тада било. То најбоље доказује и петогодишњица сличног јуна 1993. године, које смо се подсетили са истим осећањем узалудности, упркос огромним напорима и жртвама које смо поднели у личном и политичком животу, борећи се за неке промене и нормалан живот генерације којој смо припадали.

Та генерација данас доживљава не само јубилеј свог неуспеха у политичкој стварности Србије и Југославије, него и рушење целог система вредности на којима је засновала свој живот и будућност. Пред нашим очима падају сви митови прошлости, историјски симболи, датуми, хероји, руши се чак и национално биће у сваком од нас, јер стварност у којој живимо и коју чинимо сурово демантује све што смо

учили и мислили да јесмо, и као појединци и као народ у целини. Витештво, храброст, национална солидарност и толеранција према другима око нас, пали су на првом искушењу рата под којим се распадала Југославија и оголила се нека нова и ружна слика нације коју нисмо познавали и о којој нисмо ништа учили ни у школама, ни у породицама у којима смо одрасли. Садашња драма на Косову и равнодушност са којом већина Срба подноси умирање тог мита, историје и самих људи на двеста, сто или чак педесет километара далеко од својих кућа и градова, управо спушта национално биће до граница животињских закона опстанка и заувек брише историју коју смо учили, све легенде, бајке и митове о Србима као посебном народу, у које смо сви веровали. Посебни јесмо, али чини се у најгорем и негативном смислу, јер наша равнодушност пред несрећом сопственог народа која се увећава из дана у дан, незабележена је у историји било ког народа на свету. Незамисливо је да Енглези или Французи, на пример, гину свакодневно на двеста километара од Лондона или Париза, да немају храну, одећу, обућу, да их киднапују, убијају и истрерују из кућа, а да се у Лондону или Паризу живи нормално, да им нико не помаже, да се не бори заједно са њима, бар онолико колико се сви Албанци данас заједно боре за оно што су прогласили за свој национални интерес. Мислили смо и учили сви да нема Србина који се не би дигао у одбрану Косова и наклапали по кафанама и политичким трибинама да је то нешто о

чему нема сумње да ће бранити и одбрани-ти свако од нас, а када је дошао час да се то и учини, десило се нешто што нисмо могли замислити ни у најгорем предвиђању и што нису очекивали ни Албанци, ни цео свет. Нема, изгледа, Србина који би ишао да брани Косово данас, а има их доста, и већ се групишу и организују, оних који би га предали одмах и усвојили све захтеве Албанаца, па чак и оне које не прихвата ни Европа, ни свет. Гладним, босим и обескућеним Србима који беже или остају на Косову нико не пружа ни руку ни помоћ, нема хуманитараца, нема донатора, нема националне солидарности ни грама, и пораз који данас нација доживљава на Косову тежи је и већи од оног пре шестсто година.

Градска влада Београда послала је нешто хране за помоћ српским избеглицама у Ђаковици и Србима који су остали у опкољеним селима да чекају смрт на свом прагу. Храна и помоћ потребна је не само њима, него и војницима који су тамо вољно или не и командант једне јединице замолио је представнике владе да, ако може, пошаљу и чарапе за војнике у тој касарни, што је поразило сваку наду и понизило додатно већ понижене и поражене Србе. Војска без чарапа, народ без помоћи и подршке, безнађе и распад државе пред очима народа који седи по кафанама, дискотекама, тргује, летује, путује, пева и весели се, стварност је коју чинимо и за коју смо одговорни сви без изузетка и биће историја која се пише на свому свих нас. Тих дана, док се на Косову гинуло, патило, гладовало и са њега бежало, на свега 50 километара, у Нишу, један велики Србин из Америке правео је савез за промене нечега у Србије, које ће он као да спроведе на неком од пропутавања из Америке, и окупио је око себе све оне који ће нешто да мењају заједно са њим. За почетак добро би било да промени доларе и купи чарапе или храну том народу за који се, каже, бори, иначе ће испасти да су се сви они сакупили да помажу Албанцима у борби за независно Косово. Телеграм подршке њима од Махмута Бакалија који тражи независно и Косово Републику, јасно опредељује политичку линију те дружине и можда су промене за које се залажу оно што жели Бакали, а то су стварно велике промене. Бакалију све поштовање за борбу на страни свог народа и за његове националне интересе, али његови поздравни скупини српских рестола из разних политика и странака трагично опомињу на неумитно понављање историје и њених црних рупа којих, чини се, има само у нашем народу. Као што је легитимно да Бакали, Ругова и сви Албанци желе да узму Косово и направе своју државу на српском тлу, још више је легитимно да Срби то не дају, али таквих Срба је мало данас у Србији и не знам коме би они, на пример, могли послати сличан телеграм поздрава и подршке међу Албанцима. Никома, јер сигурно је да нема

Албанца који би се окупљао на политичкој платформи аутономије Косова у саставу Србије, што би се могло поздравити, али зато је међу нама доста оних који јавно и чак организовано угрожавају националне интересе због међусобних мржњи, сујета, политичких зависти и жеље да дођу до власти по цену државне и народне пропасти. Отуда и нескривено, нестрпљиво ишчекивање остварења претњи демократског света, да ће уследити војна интервенција и бомбардовање циљева у Србији, јер су њима неважне народне жртве у борби за личне циљеве и амбиције.

Застрашујуће и поразно, рушећи све традиције и историјске везаности у невољи Србије и Црне Горе, делује и политика коју води нова црногорска власт према Косову и Србији. Незапамћена је у историји та два народа, а може се разумети само као отплата дуга те власти према албанским гласачима који су им одлучујуће помогли у победи над потомцима славних ратника са Мојковца. За пензију, за киоск, за плац, или обећани бољи живот, данас се, изгледа, у Срба може купити све, па и нација, и држава, и цела историја, и можда је праведно све што се догађа, па и, чини се, неминовни губитак Косова, јер Албанцима се нешто слично не може десити и нема ни новца, ни награда које би они

лично примили за одустајање од својих националних интереса и захтева. Зато смо за све што нам се догодило, што нам се догађа и што ће нам се догодити, криви сами и покушај да се за народно и државно урушавање оптужи Милошевић и његова власт су бесмислени, јер и Милошевића смо бирали ми, трпели ми и оставили на власти такође ми. Неки то заборављају, свесно или намерно, у жељи да се оперу и пресвуку у нова одела, као садашња председница владајуће црногорске партије ДПС-а, Милица Пејановић Ђуришић, која недавно каже да њена партија не може сарађивати са Вуком Драшковићем, "јер једног дана подржава Милошевића, а другог му се жестоко супротставља", па нису сигурни са њим. Ех, ко нам каже, Милица, председница партије која је Милошевића сјавила и подржавала свих ових осам година у којима се Вук Драшковић по трговима и затворима борио против њега и његове власти и против Милице и њених партијских другова, Милошевићевих политичких пилића. Када је и пре годину дана било потребно да само дигну руке против његовог избора за председника Југославије и тако га лако и легитимно уклоне са власти, другарица Милица и њени другови то нису учинили, него га подржали, а затим се са њим посвађали, моментално заб-

оравивши шта је било пре и оптужујући сада нас да смо стуб његове власти. Стуб те власти су они који су га бирали, а то свакако никада није био ни СПО, ни Вук Драшковић, и узалудно је већ традиционално и смешно упињање власти и Србије и Црне Горе да за све своје грешке оптуже Вука Драшковића, јединог правог опонента те власти. То што су се Милица и њени другови због партијске свађе нашли на страни Милана Панића, Веље Илића, Весне Пешић, Ђинђића или Обрадовића, па заједно са њима руше Србију да би срушили Милошевића, не значи да и Српски покрет обнове треба да заборави свој програм, свој народ и националне интересе и стане са Милицом у ред Руговиних српских јуришника за отцепљење Косова од Србије. Њени дедови и прадедови се сигурно преврћу у гробу слушајући данашње поруке из Црне Горе ка Србији, оној истој коју су они волели, увек бранили, одбранили и вероватно за њу и погинули. Бољи живот који су гласали и изгласали Црногорци можда ће нахранити тела, али ће им срушити темеље на којима су живели и трајали, и у томе им нећемо помагати, па свиђало се то Милице и друговима или не.

Повратак тужних и кужних речи

"...Простор за решавање косовској проблематици сада је толико сужен да и најмања грешка у њези, ма колико да се ти њезе повлаче из најбољих намера, може да буде трајична и за Србе и Црногорце на Косову, и за српски народ, и за укупу стабилност Југославије..."

Милена М. ПОПОВИЋ

На састанку са новинарима, одржаном 17. септембра 1987. године у Градском комитету ОСК у Београду, председник ГК Драгиша Павловић је, анализирајући проблеме Косова и национализма, рекао и следеће: "Укупно стање на Косову, које се не поправља ни потребном, ни пожељном, ни олако обећаном брзином, ствара опасну атмосферу у којој се свака изговорена реч против српског национализма доживљава као попустљивост према албанском сепаратистичком национализму." Ове Павловићеве речи учиниле су да се у журбаном активира сценарио који је у циљу спровођења "економских и политичких реформи" у бившој СФРЈ припремала под менторством Мирјане Марковић "Универзитетска група" у ГК ОСК Београда. Данас је познато да је прва и најважнија етапа у том сценарију била обележена Осмом седницом ЦК СКС (чији је председник у то време био Слободан Милошевић, данашњи председник СРЈ) која се у свим објективним, и домаћим и страним, анализама означава као почетак распада бивше СФРЈ и почетак разбијања свих важних резултата које је у последња два и по века остварио српски народ решавајући своје национално питање.

МИЛАНОВИЋЕВА ТРКА СА ВРЕМЕНОМ

Метод решавања нагомиланих проблема на Косову и Метохији који је Драгиша Павловић означио као олако обећану брзину, носио је већ тада, 1987. године, сва

обележја Милошевићевог политичког деловања која су данас препознатљива не само у Србији - већ и широм земљине кугле. Да је Драгиша Павловић заиста мислио на политичке методе које користи Слободан Милошевић, када је говорио о олако обећаној брзини, може са закључити из низа чињеница. Најпре, из чињенице да је поменути састанак Драгише Павловића са новинарима изазвао бурне реакције државних медија који су и тада били наклоњени Милошевићу и "Универзитетској групи" Мирјане Марковић. Тако се, на пример, у коментару Драгољуба Милановића "Олаке оцене Драгише Павловића", објављеном у "Експрес Политици" од 14.9.1987. године, може недвосмислено утврдити да се Слободан Милошевић сматра централном политичком фигуром којој је Драгиша Павловић приписао олако обећану брзину и у размишљању и у деловању. Да би Милошевића заштитио од Павловићеве оцене Милановић ће у поменутом коментару покушати да докаже читаоцима "Експреса" како је поменуто брзина прворазредни партијски задатак сваког комуниста у Србији па и Драгише Павловића. Ево како то чини Милановић, човек за кога данас важи да је избрисао све замисливе границе агитпроповског начина информисања: "Дакле, коме је све то упућено и намењено? Где се и у кога пуца? И које то друге политичке рачуне намирају Драгиша Павловић? Ма о којим рачунима да је реч, они неизбежно иду не само преко штампе него и преко Савеза комуниста и народа.

То се огледа и у његовој оцени да "укупно стање на Косову, које се не поправља

ни потребном, ни пожељном, ни олако обећаном брзином - ствара опасну атмосферу у којој као да се свака изговорена реч против српског национализма доживљава као попустљивост према албанском сепаратистичком национализму" (...)

Ко то олако обећава брзо мењање стања на Косову?

За одговор на то питање незаобилазно је суочавање са Деветим пленумом ЦК СКЈ. Још у уводном делу закључака овај преломни скуп Југословенских комуниста обавезао је комунисте да стање на Косову "без одлагања и конкретно почну мењати набоље." На томе инсистира и Шести пленум ЦК СК Србије. (...)

Треба ли подсећати на све захтеве Деветог пленума да би се схватило колико се мора брзо и одлучно радити да би стање на Косову почело да се поправља, да је то, у ствари, својеврсна трка са временом. (...)

Јасно је, дакле, да обавезе и обећања да ће без одлагања решавати проблеме Косова нису давали српски националисти, него Централни комитети савеза комуниста, а њих подржао цео народ".

Драгољуб Милановић је, дакле, још 1987. године најавио да ће решавање нагомиланих проблема на Косову и Метохији представљати својеврсну трку са временом. Утемељење за ову своју тврдњу Милановић је нашао у следећој Милошевићевј изјави (говор Слободана Милошевића у Крушевцу, децембар 1986. године): "Грађани који долазе са Косова с правом траже заштиту од своје државе и од свог руководства, а њихови доласци изражавају чињеницу да се ствари не решавају на лицу места. Зато ми треба да

им отворено кажемо шта можемо да учинимо да се стање на Косову поправи за све људе који поштено раде и живе, али разуме се, пре свега, за оне који су изложени дискриминацији, малтретирању и понижавању." О брзини решавања политичких проблема Милошевић је више пута говорио а сваку његову реч Драгољуб Милановић је заувек запамтио. На пример (говор Слободана Милошевића у Ваљеву 1987. године): "Ми се морамо хитро, а не полако, ослобађати склоности да водимо политику која ће поморити све интересе, којом ће се свима угодити. Прво, има интереса који су неприхватљиви. Друго, има интереса који су противуречни, међу којима не може да се успостави нагодба." Или (говор Слободана Милошевића у Нишу 1987. године): "Немамо право да говоримо како не можемо све одједном, ни преко ноћи, како је то процес, како треба стрпљења, итд. То смо могли да кажемо кад су ствари почеле негативно да се одвијају пре неколико година, на самом почетку кризе."

ПУРИЋЕВА МАКСИМАЛНО МОГУЋА БРЗИНА

Да не би препустио нагађању на кога је мислио када је новинарима говорио о **лако обећаној брзини** као методу за решавање централног српског националног питања, након отварања хајке на њега на страницима "Експрес Политике", Драгиша Павловић ће рећи следеће: "Кад су ми се речи **олако обећана брзина** вратиле кроз уста понеких интерпретатора СКЈ и појединих тумача политике Председника Председништва ЦК СКС - и мени су се згадиле. Послао сам их у свет здраве а они ми их стално враћају на смрт болесне и кужне. Биле су то речи упозорења, а вратили су ми их унакажене теретом злобе и пакости, сатрвене гадошћу издаје."

Милановићевом покушају да **лако обећану брзину** припише Павловићевом карикатуралном опису закључака Деветог пленума ЦК СКЈ, придружила се и "Универзитетска група" Мирјане Марковић у ГК ОСК Београда (Јагош Пурић и Радослав Смилковић, професори Универзитета у Београду, предводили су поменути групу у којој су се налазили и чланови ГК запослени изван Универзитета, као, на пример, Слободан Јовановић, Зоран Тодоровић-Купцак, Снежана Алексић и Небојша Маљковић). Јагош Пурић ће приликом расправе у ГК рећи следеће о поменутом разговору Драгише Павловића са новинарима: "Уверен сам да оцене неких наших другова и другарица (Пурић се обрачунава и са члановима ГК који су подржали Драгишу Павловића - прим. М.П.) о потреби преиспитивања наших усвојених одређења да се **максималном могућом брзином** (звучи невероватно да овако говори један универзитетски професор теоријске физике - прим. М.П.) поврати пољуљано поверење дела срп-

ског и црногорског народа на Косову, значе уствари одступање од линије СКЈ а тиме и од жеље сваког човека у овој нашој земљи да мирно живи" (подвукла М.П.). О поменутој брзини Слободан Јовановић ће на расправи у ГК рећи и следеће: "На ту брзину су се обавезали и Централни комитети и то је својеврсно, ако хоћете, обећање народу."

Драгиша Павловић је у више наврата исказао мишљење да је обрачун с њим, окончан осмом седницом ЦК СКС, био диригован из једног центра из кога су и Драгољубу Милановићу дате све главне тезе за његов коментар у "Експрес Политици." Те тезе су се касније трансформисале у тачке оптужнице коју је ЦК СКС подигао против Павловића.

"На седници Председништва ГК (на којој се у напади на Павловића и одбрани Милошевића истакла "Универзитетска група" Мирјане Марковић - прим. М.П.) биле су у игри све тачке оптужбе из "Експреса", говорио је Драгиша Павловић. Тај сценарио поновио се и у уводном излагању на затвореној седници Председништва ЦК СКС, које је било само варијанта Милановићевог текста из "Експрес Политике".

МИЛОШЕВИЋ ПИШЕ ЗА НОВИНЕ

На овом месту потребно је направити мали излет у данашњу сурову стварност (стварност која је уследила 11 година након Милошевићевог обећања о брзом и ефикасном решавању свих проблема на Космету!) да би се до краја демистификовала не само веза медија под контролом српског режима и политичких акција које тај режим спроводи већ и способност владајуће партије да учи на трагичним искуствима. Слично као у случају Драгише Павловића, објављен је недавно у дневном листу "Политика" коментар о посети Србији и Црној Гори Хавијера Рупереса, председника Парламентарне скупштине ОЕБС-а, коментар који се касније појавио у својим суштинским елементима као став високих српских званичника попут Миломира Милића, председника Већа грађана Скупштине СРЈ, и Драгана Томића, председника Народне скупштине Републике Србије. У поменутом коментару анализирани су лик и дело (са нарочитим освртом на страну мешање у решавање проблема на Косову) не само Х. Рупереса већ и Фелипеа Гонсалеса и Хавијера Солане, на такав начин да је Руперес био принуђен да каже о томе догађају и следеће: "У своме животу и својој дипломатској каријери никада нисам видео да чланак у листу, који је под утицајем државе, може да пише такве глупости (...) Ја мислим да су ствари већ биле припремљене унапред. Јер у сусретима са господом Милићем и Томићем чуо сам апсолутно исте ствари које су објављене у тексту у "Политици", ствари базиране на неистинама, на произвољностима, на тоталном

деформисању стварности. Нећу да кажем да су господи Томић, Милић или Милошевић писали овај текст, али он одаје потпуно исту инспирацију. (...) Ја налазим да је то заиста врло глупо понашање. Јер за једну владу, као што је југословенска, која је изолована из међународне заједнице, а која истовремено тражи да буде враћена у ту заједницу, такве реакције су несхватљиве. Рекао сам господи Милићу и Томићу да је такво понашање веома чудан начин стицања пријатеља и подршке".

Не налази само Хавијер Руперес да је глупо понашање главних актера свих криза које су у последњих десет година опустошили просторе бивше Југославије. То је својевремено нашао и Драгиша Павловић. Ово постаје очигледно када се данас сагледају до последњег детаља прецизне анализе које је пре више од десет година правило Драгиша Павловић о опасностима које чекају на путевима оних које је опила олако обећана брзина.

Ево примера за такву анализу (др Драгиша Павловић, "Олако обећана брзина", Глобус, Загреб, 1988. године): "Српски народ, због историјске обавезе да са другим народима и народностима у Југославији, реши проблеме Косова, не може се и не сме се, погрешно изабраним методама борбе, гурнути на странпутицу, нити му се могу и смеју мењати историјска обележја народа са демократском и слободарском традицијом. (...)

Запаљиве речи не доносе ништа друго него пожар. Неодмереним речима ствара се само хистерично расположење које води до најгорег, а да решења нема.

Простор за решавање косовског проблема сада је толико сужен да и најмања грешка у потезима, ма колико да се ти потези повлаче из најбољих намера, може да буде трагична и за Србе и Црногорце на Косову, и за српски народ, и за укупну стабилност Југославије.

Коме је то, данас, за замишљена или умишљена решења, потребна крв? Та застрашујућа реч се све учесталије јавно изговара а изостају и политички и законски одговори на њу па и људска забринутост због њеног присуства.

Шта треба да се догоди да би смо схватили да обарач на оружју повлаче и неодмерене, хистеричне речи на јавној сцени, понекад и један једини ред у новинама?"

Неодмерених и хистеричних речи које повлаче обарач на оружју било је и превише у свим фазама прохујалог грађанског рата у Хрватској и БиХ. Нажалост, нема никаквих изгледа да се ситуација измени на боље када је у питању информисање државних медија о кризи на Косову. Ко сумња у ову тврдњу нека се врати на почетак овога текста - схватиће да су сви заговорници олако обећане брзине и даље на кључним политичким функцијама у Србији: Милановић, Пурић, Смилковић, Маљковић, Марковић, Милошевић ...

Златна деца и друге бајке

"Пугуј срећо и иђи на себе, мислићемо сви на тебе, стрици и ујак дијели чаше своје, мислићемо на тебе обоје. Збојом сине, збојом роде, зајлакаће мајка кад воз буде крено, издржати неће срце њено". Ово је пример како ЈУЛ-овски медиј "Радио Пинк", на пример, исцраћа нашу "златну децу" тамо где "није рат".

Зашто се онда било ко чуђи родитељској бризи за своје најдраже!

Милица ЂОРЂЕВИЋ

У редакцију "Српске речи" стигло је писмо. Послала га је извесна С. М. (име и адреса познати редакцији). "Јебем ја и Караванке и Југославију која не постоји, ако изгубим које дете. Двојицу сам са поносом послала у ЈНА. Да су не дај Боже били неспособни, не бих могла преживети. И најмлађег ми је Бог подарио исправног и нека ми Бог опрости, ја ћу га онеспособити. Волим га живог, па не мора имати све прсте на рукама. А теби Милошевићу поручујем да се повучеш кад ниси способан, где ти је син, на сигурном је, знам. Пусти ову српску младост да живи, зар не видиш да сви још миришу на млеко..." Писмо је објављено почетком јула 1991, а повод му је било то што је 29. јуна 1991. у Словенији погинуо први регрут из ЈНА, Душан Родић. Чим су чуле за погибију, мајке осталих регрута су у Београду и Новом Саду изашле на улице, захтевајући да им се синови врате. Пошто се нису вратили, родитељи су 4. јула аутобусима, којих је било толико да су направили караван, путовали до касарне у Врхники, да сами доведу децу кући.

РОДИТЕЉИ АКТИВНИ

Иста слика, седам година касније: 15. јуна, више од стотину родитеља крагујевачких војника који су последњих недеља распоређени на Косово, решили су да крену на лице места. "У то да им је добро и да су на сигурном могу да нас убеди само наша деца. Ако је тако, онда ће све бити у реду. Међутим, пошто сви знамо да није тако, не преостаје нам ништа друго него да одемо и да их спасавамо, и да доле пођемо од места где је ситуација најопаснија", рекла је Гордана Ристић, мајка једног од војника и иницијатор протеста крагујевачких родитеља. Пошто је градоначелник Крагујевца Верољуб Стевановић помогао да се набаве аутобуси, родитељи су кренули у команду Приштинског корпуса, али су стигли само до Косовске Митровице, јер је пут даље блокиран. Дочекали су их пуковник Милан Ђаковић и републички министар за спорт и омладину Зоран Анђелковић. Двоје најупорнијих родитеља стигло је до Приштине, остали су се вратили. Већина је, према речима Гордане Ристић, била задовољна обећањем Генералштаба да ће у наредна три дана бити омогућен контакт војника са родитељима.

Када су се крагујевачки родитељи вратили колико-толико умирени, истовремено су 17. јуна почели да се окупљају и родитељи војника из Ниша пред командом Треће армије, која је, иначе, недавно добила нове начелнике. Очеви и мајке тражили су да им се деца врате у касарне ван Косова и носили транспаренте "Наша деца су на Косову" "Ми смо за мир", уз повике да неће дозволити да им деца страдају од бомби НАТО пакта. Тражили су чешће информисање о војницима из граничних касарни истичући да су последњи пут чули вести од њих пре два месеца. Потпуковник Мирко Старчевић такође им је, као и Ђаковић Крагујевчанима, обећао да ће се сва нишка деца јавити писмом и гарантовао за њихову безбедност.

Родитељи војвођанских војника такође су се окупили, и то у седишту Лиге социјал-демократа Војводине у Новом Саду. Председник странке Ненад Чанак помогао им је да формулишу своје захтеве: прво да се обелодани где се који (војвођански) војник налази, а потом да се у року од 48 сати ти војници врате у Војводину, уз аргументацију да војска на Косову нема шта да тражи, пошто тамо, према званичним информацијама режима, нема рата, него само деловање терориста. А за терористе је, као што је познато, задужена полиција. Родитељима је предложено и да буду упорни и радикални у својим захтевима, да уколико се Војска оглуши на апеле, блокирају улице и ураде све чега могу да се сете што би помогло њиховим синовима.

И у Црној Гори протестовали су родитељи војника који служе рок на Косову. Прво у Подгорици, где је седиште Друге армије, која је такође добила нове команданте указом Врховног савета одбране, тј. председника СРЈ. Испред зграде скупштине општине у Рожајама родитељи су запретили да ако се деца не врате у касарни из којих су одведена, а на одслужење су отишла у мартовском

року, да ће они отићи на Косово по њих.

ИМА ЛИ ИЛИ НЕМА РАТА?

Где су регрути, и зашто су готово тајно и на брзину (у року од десетак дана) из касарни широм Србије, Војводине и Црне Горе премештени на Косово? Неки су били при крају одслужења, други нису ни завршили обуку, трећи су успели да се јаве и изненаде родитеље, јер су колико јуче омркнули у Ваљево или Нишу, а осванули у Ђилану, Пећи или Ђаковици. За већину родитељи и не знају где су, а један од очева је рекао да се његов син, који служи војни рок у Призрену, "изгубио у шуми са још неколико другова". И њему су надлежни у команди Треће армије обећали да ће га у што хитнијем року информисати о томе шта се догодило са његовим сином. Штампана је пренела из-

јаву једног Мађара из Суботице који тврди да је у касарни у Ђаковици, кад је ишао да посети сина, затекао најмање 80% војника из Војводине, и то углавном Мађара и Буњеваца који су сад на граници са Албанијом. Протесту родитеља у Београду придружио се и народни посланик Жељко Каса, председник Савеза војвођанских Мађара. Руководство ове странке позвало је државну и војну власт Југославије и Србије да нареду извлачење војника мађарске националности из региона Косова. Уколико тако не буде, СВМ ће размотрити повлачење својих представника у покрајинској, републичкој и савезној скупштини. "Овом земљом руководе људи који за остварење својих личних циљева не зазиру ни од слања свих својих суграђана, а и својих сународника на клауци", потписује Каса.

У чему је први проблем са Косовом пот-

1991-1998: ГОДИНЕ БЕЗ САУЧЕШЋА

“ Мирно ” р а т о в а њ е

По друшћу њут за осам година, српски младићи на одслужењу редовној војној рока, сада у ВЈ, илаћају цех иромашене иомитике режима који их је реирутовао. И сада то чине својим животима да би их овдашња власт заборавила одмах иошто утихну иочасни илотуни на церемонијама сахрана. И оиет, званично, ништа се не доића, Србија није ни у каквим сукобима, рата нема, стање је редовно!

Александар ТАСИЋ

Почетком деведесетих војници у униформама тадашње ЈНА гинули су због намере Словеније, Хрватске па и БиХ да се осамостале и одвоје од СФРЈ. Данас их убијају на Космету. Генералштаб Војске Југославије саопштава како "нема разлога и не постоји потреба (!?) да родитељи војника чија су деца на Космету протестују на улицама и тако се јавно излажу непотребној манипулацији и политизацији". Истовремено, филтрирано - вероватно да "не би била узнемирена јавност" - стижу штура званична саопштења о погибијама војника, а праву слику пажљиви посма-

трачи могу да стекну из читуља у новинама. Колико "нема разлога и не постоји потреба за родитељском бригом" показују и речи Зорана Лилића, потпредседника савезне владе, и потпредседника Скупштине Србије Драгољуба Стаменковића. Први је рекао да је дужност Војске Југославије да одговори у случају евентуалне војне интервенције снага НАТО пакта на Космету, што ће ВЈ и учинити, као и да је јасно да у таквом сучељавању ми немамо шансе. Други је констатовао да "припадници ВЈ не учествују у сукобима на Космету већ САМО узвраћају на нападе"! Заиста "нема разлога за бригу" - родитељи се протестима и изласцима пред Генералштаб баве, заправо, политичким и партијским радом!

КАКО ЈЕ ГОВОРИО МИЛОШЕВИЋ

У мају 1991. године, тадашње Председништво СФРЈ, суочено са озбиљном намером Словеније и Хрватске да оду из Југославије као и одбијањем српског председника да прихвати понуђена компромисна решења могућег будућег заједничког живота (асиметрична федерација па конфедеративна заједница бивших братских социјалистичких федеративних република) после дуготрајне седнице издаје саопштење, које је оцењено одмах као велики допринос стабилизацији стања. Време је, међутим, врло брзо показало да је реч о чистој декларацији која није значила ништа упркос својој званичности.

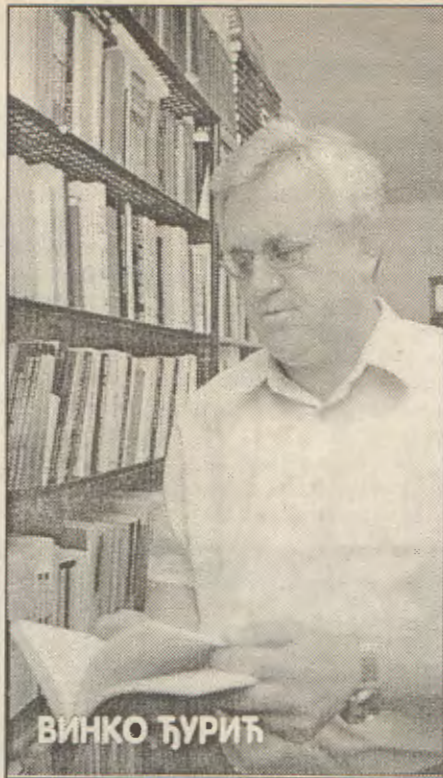
Епизода може бити веома асоцијативна у односу на недавни сас-

пуно објашњава реченица са крагујевачког протеста: "Како се зове ситуација у којој војници гину, а тврди се да нема рата?". Бес и очај родитеља кулминирао је испред Генералштаба у Београду, и то се догодило управо због хроничног мањка информација о косовској кризи уопште. Наиме, 17. јуна погинуо је још један војник. Надлежни за информисање у ВЈ решили су да не објаве његово име. Није јасно шта је тиме хтело да се постигне, али се постигло супротно. Цео један дан, до 18. јуна, када су заједно протествовали очеви и мајке из престонице, затим из Суботице, Зрењанина, Шапца, Лазаревца, Ниша, Ваљева, Обреновца, Сомбора, сваки родитељ у Србији мислио је да баш његовог детета нема више међу живима. Тек на навалывање родитеља жедних било каквих информација, али да буду поуздане, помоћник начелника Генералштаба Градимир Живановић коначно открио да је погинуо Зоран Анђелковић из Врања.

Гордана Ристић, која има још једног сина дораслог за војску не да му да прими позив и каже: "Ми не желимо да вратимо децу са Косова кући, него у оне исте касарне одакле су их одвели. Или, нека објаве рат па да знамо шта нам је чинити. Ево, ја уступајем место свог сина неком добровољцу који жели овај рат. Чујем да их има много. Где су идеолози, нека и они иду да бране оно што позивају да је част да се брани. Треба им дати прилику да се истакну на делу. Али не са војницима који нису ни обуку завршили".

ПАРОЛЕ МНОГО ГОВОРЕ

"Формирање става у вези са мобилизацијом треба тражити прво у блиској прошлости, и ратованима у суседству", сматра Винко Ђурић, политиколог и стручњак за политички маркетинг. "Држава се у то време није определила према онима који се тада нису одазвали војном

ВИНКО ЂУРИЋ

позиву. Неко је прогањан, неко је пропуштен и остављен на миру. Значи, нема јасног става власти око тог питања".

Кључни проблем око Косова је ово: ако се ми договоримо да је Косово неутуђиво, и ако је то платформа националног програма, онда би требало да се Министарство које се бави проблемима националних мањина премести на то подручје, исто је и са министарством за веру. Руска царевина се три пута рушила када се држава одвајала од Цркве. Сада је руска федерација окружена муслиманима, ту позицију зову "дугим пр-

темом". Пошто се схватила опасност, руске власти су почеле да се спајају са Црквом, која представља духовност, како би се супротставили најезди муслимана на границама. И ми се разликујемо од Запада по таквој духовности, па би исто требало да се учини и код нас. Ако је колевка духовности на Косову, и ако се сматра светињом, онда и Министарство за веру треба да буде тамо, да се покаже колико је за нас важно, не само на речима. Да народ коначно види шта је циљ. Овако на располагању имамо само лоше искуство у Барањи, Западном Срему: све за шта смо се борили у Барањи, Западном Срему изгубили смо на зеленом столу".

Историја се неометано понавља. Државно-војни врх као ни ранијих година не може да сакрије да се гине, али не објашњава зашто се гине. Зато се квалитет јавног србијанског мњења у односу на 91. понешто променио судећи према паролата на протестима и изјавама родитеља. "Послали смо паметну децу, а треба да их вратимо шизнуту". "Марка у регруте, Слободана у резервисте". Један од очева чији је син погинуо рекао је: "Дао сам им сина, вратили су ми заставу". "Милошевић нема право да од мене тражи да пошаљем сина на Косово све док он тамо не пошаље свог Марка".

Да ли су родитељски протести у стању да пасивно јавно мњење претворе у активно?

Црногорска влада је непосредно после избора одмах стављена на пробу, да се на конкретном примеру утврди да ли је реформска и демократска. Наиме, јавно мњење које се обично брижљиво негује путем медија, у тзв. демократским земљама инсистира и на повратној вези, да може да притисне своју владу и утиче на њене одлуке. Председник Мило Ђукановић, иначе један од чланова Врховног савета одбране, нашао се притешњен јавним црногорским мњењем у виду војничких родитеља. Иако нема овлашћења да

танак Милошевића и Јељцина у Москви и протоколарно саопштење које је одмах пошто је објављено оглашено веома значајним, готово историјским, да би непуних десетак дана потом била најављена посета Ричарда Холбрука Милошевићу са најозбиљнијим, можда и последњим упозорењем председнику СРЈ да мора да поштује московски договор о Космету.

Председништво СФРЈ је, дакле, 9. маја 1991. закључило да је неопходно "прекинути насиље, обуставити кретање оружаних формација у кризним жариштима, демобилисати резервисте, повући оружје од грађана, прекинути са нападима на ЈНА, њене објекте и средства, формирати паритетну комисију од грађана Хрватске и овлашћених представника Срба из хрватске која би приступила решавању проблема..."

Одмах је реаговао и Слободан Милошевић. У изјави београдској телевизији, 10. маја, он је нагласио је да акт Председништва "... први значајан резултат, знак охрабрења и корак у правцу решења за међунационалне сукобе у земљи". Рекао је и да је "криза у Југославији достигла размере које прете да је доведу у грађански рат... наслушали смо се паролата о Србији до Ријеке и Хрватској до Земуна. Сигуран сам да нема ни српске мајке; ни хрватске мајке која ће присуствовати да јој деца иду у рат за Србију до Ријеке или за Хрватску до Земуна...". Милошевић је истакао тада и три, по његовом мишљењу, основне тачке за решење проблема. Прво да "југословенска криза треба да буде решена миром, а не ратом, друго - да мир треба да гарантује све политичке институције у земљи и ЈНА, и треће: да политичка решења морају бити демократска, што подразумева поштовање воље народа и права на самоопредељење и да морају позлазити од чињенице да Југославија постоји".

Лако је у овој паралели запазити да у Милошевићевом излагању у 1991. и 1998. и у саопштењима са састанака поводом тадашњих и са-

дашњих проблема преовлађују речи "потребно је" и мноштво инфинитива везаних за ту потребу "прекинути, обуставити, повући...". Показало се, нажалост, да готово ништа од оног што је одређено као потребно није спроведено, нити су многи од битних инфинитива реализовани.

ПАРАЛЕЛА ЗА СТРЕПЊУ

Уз становништво последице тога осећали су све време припадници ЈНА. Пре цитираног саопштења Председништва СФРЈ, 5. маја 91. у Сплиту једва остаје жив војник Светланчо Након којег разјарена маса покушава да извуче из војног транспортера и задави, дан после тога на степеништу испред једног војног објекта гине војник Саша Гешовски из Кавадараца. Словеначки територијалци малтретирају неискусне војнике савезне армије, пресећу их, заробљавају, разоружавају и шиканирају да би, на крају, оно што је остало дословно протерали бродом из Копра.

Родитељи војника се организују и аутобусима одлазе у Загреб и Љубљану где 20. маја 91. разговарају са делом словеначког руководства у Цанкарјевом дому. Словенце и Хрвате моле да им не убијају децу а Генералштаб ЈНА да младиће прекомандује из кризних жаришта док не буде касно. И у Македонији родитељи војника протестују. Окупљају се 21. августа те године испред Собрања тражећи да им деца буду демобилисана.

Некако у исто време, СПС (председник партије је, тек ради подсећања, Слободан Милошевић чији је син оглашен неспособним за службе војног рока) објављује (30. августа) јавни апел: "Не придружујте се протесту мајки војника"! Савез комуниста покрет за Југославију, из којег је касније рођен ЈУЛ (чији је први човек, опет тек да се зна, Мирјана Марковић, супруга Слободана Милошевића) одлучује 13. јула 1991. да отвори нови фронт за спас Југославије. Пов-

нешто конкретно учини у вези са захтевима, црногорска скупштина је донела Резолуцију о враћању војника Црне Горе у касарне ван Косова. "Јавно мњење је утицало на власт у Црној Гори и пре резолуције, подсећа Винко Ђурић. "Према нашим истраживањима, податак до 15. маја је да ће победити Момир Булатовић. За само две недеље изгубио је 30.000 гласова. Ђукановић је у међувремену повукао неколико одлучујућих потеза које је мњење регистровало као одлучујуће: отишао је код патријарха Павла. Затим, објавио је и списак Црногораца који живе у Београду а финансијски су помогли Булатовићу, што је изазвало резон: он живи тамо а хоће мени да наметне како ћу да живим. Осим тога именовање Булатовића за савезног премијера је негативно утицало: нико не воли да му се меша у атар, нарочито ако се узме у обзир да је црногорска средина патријархалнија од наше. Ако је мушкарац газда у породици, онда газда у републици мора да буде њихов, самосвојан, а не неко ко означава претерано мешање Србије. Све то је пребацило 30.000 гласова из корпуса Булатовићевог у корпус Ђукановићев. Разлика између Србије и Црне Горе је у томе што се код ових потоњих ради о малом бирачком телу, и мали помаци се осећају. У Србији са 7 милиона гласача такви догађаји не ремете однос снага".

ФАЛИ ПОВРАТНА ВЕЗА

У Србији нема повратне везе. Већ другог дана родитељског протеста окупљенима се нико више није обратио, осим што им је саветовано да се склоне са улица, и решење пронађу, зна се где - у институцијама система. А институције система објашњавају да су косовске избеглице привремено нашле уточиште у Србији и Црној Гори (Други дневник РТС), па то звучи овако: само док се

осуши нова фарба на кућама које ће Влада Србије, према речима министра за информације, Александра Вучића реновирати.

"Радили смо истраживање пред последњи референдум. Добили смо податак да би народ желео да постоји консензус између политичких партија и то око националног програма: шта је то што би требало да буде оквир наступа Србије у косовском проблему. Очигледно је да нам је најпотребнији такав консензус око кога би се окупиле све најјумније снаге Србије и Југославије. Чак 67% грађана очекивало је да се после референдума тај национални програм донесе. Јавно мњење нема колективну свест, него само колективно опредељење на основу онога што му се нуди преко медија, који имају огромну улогу у формирању става јавности. Да би се успоставила повратна информација на оне који инструирају медије (тј. државу, председника) и да се пласира назад у медије није довољно похватати на гомилу "обичне" људе. Неопходно је да се појави интелектуално језгро, које ће формирати повратну информацију и да је пласира у медије. Све зависи од сфере организације и солидарности. Код нас је, према свим професионалним истраживањима које смо водили од 1990, највећи проблем управо слога. Међутим, све политичке партије без изузетка су се базирале на лидерству личности.

Међутим, родитељска маса, сматра, није критична да би јаче утицала на ангажман јавног мњења: "Само један посто људи у Србији има своју децу у војсци, тј. око 100.000 војника. Онда, та повратна веза тешко је остварљива када у Србији има 33% полуписменог становништва, тј. оног које нема завршену основну школу, иако је основна школа према Закону, обавезна. Како онда формирати блок који ће опонирати државним медијима? Не постоји интелектуална критичка јавност која ће не само формирати

него и повести корпус јавног мњења. Највише кривим интелегенцију: део се приклоњио власти, а други део је напустио земљу. Ово што је остало - вегетира, једва саставља крај са крајем". Ко би могао да буде представник интелектуалног језгра објашњава Ђурић, почевши од онога што се већ има на располагању, а сматра се имеником цивилног друштва. Овај именик у себи садржи огроман број тзв. невладиних организација које осим саопштења у штампи и симболичних акција немају видљивих резултата ни утицаја. "Проблем код свих таквих организација (фондова, форума, одбора...) је новац. Имају жељу, али немају донаторе, и превише их је. Овде има доста људи са новцем, али их је мало њих спремно да улажу, или су улагали па нису видели ефекат. У том смислу велику улогу може одиграти наша дијаспора. Дијаспора Хрвата је инструисала Фрању Туђмана, једноставно су се између себе договорили да председник буде баш он. Милорад Додик је добро подсетио да сви сем нас имају политички лоби: Хрвати, Албанци, који имају свој сајт на Интернету. Када страни новинар покушава преко Интернета да пронађе информације о Косову, пронађе само албанске изворе. Нема ниједног Србина који о проблему аргументовано говори. Нема групе еминентних научника из разних области који се баве проблемом Косова. Морамо формирати лоби у иностранству, који ће подржати наша дијаспора. Имамо најјачу дијаспору од свих бивших југословенских република, а разједињену.

Интелектуално језгро мора да буде елита у правом смислу речи, дакле надстраначка и наднационална. Искуство рата у Босни и распада Југославије показало је занимљиву ситуацију: да новинари са Запада пишу једно, а да књижевници из исте земље причају друго. Та разлика је настала јер су новинари своје писање усклађивали са уређивачком

ори се о организовању добровољачких јединица које би замениле неискусне војнике чији родитељи протестују. Све, наравно, да би био очуван мир!

Касније долази опсада и освајање, односно жаргоном овдашњег режима речено - ослобађање Вуковара (који је, узгред, недавно као и цела област у којој се налази, враћен Хрватској). У тој и другим сличним акцијама учествовали су и припадници редовног састава ЈНА, и резервисти и добровољци организовани у Србији. Председник Милошевић је све време говорио да Србија није у рату тако се и понашао. Баш као што ни сада није на Космету док ОВК убија цивиле и војнике. Он, једноставно, изгледа, није одавде, иако помоћник начелника Генералштаба ВЈ, генерал Градимир Живановић, каже да Генералштаб не може да донесе одлуку о повлачењу војника из касарни јер је за то надлежан Врховни савет одбране (председник је С. Милошевић) и Скупштина Југославије.

Конфузија је тотална: држава не би смела да повуче војску са Космета, а доведена је и ситуацију да би то морала да учини, у овој покрајини нема рата

али се итекако гине, војска не учествује у сукобима али има жртава, Космет је српска земља али су Срби на њој бројчано мањина... И генерална асоцијација је неминовна: кад год су родитељи војника протестовали и одакле год је у бившој СФРЈ повучена војска или је протерана, не због тих протеста већ услед лоше вођене политике а протести су били само индикација, тај део се одвојио од савезне државе. Шта ће сада бити са Косметом?

Неминовно је и запажање које више задире у сферу морала, али и

много говори о карактеру политике која је Србију и ову Југославију довела до свега овога. Председник Милошевић, ни као први човек у Србији нити сада као председник СРЈ, ниједном родитељу војника који је изгубио живот у грађанском рату, ни пре осам година а ни сада на Космету, није изјавио саучешће. Није то учинила ни његова супруга. Нису обишли рањенике. Непознато је да су исказали личну бригу за инвалиде, жртве грађанског рата и њихове породице.

политиком коју намеће власник листа, а то могу да буду богати појединци или институције, који су имали одређене интересе у глобалној политици. Књижевници су скупљали своја сазнања и стварали сопствени увид у ситуацију, па отуда интелектуалци млађе генерације из Енглеске, Француске који су подржавали Србе у време док је већина медија била против нас. Значи, медији су ипак у служби газде, тј. његовог става. Независна интелектуална елита која не зависи од запослења, или редакције може да проговори о ситуацији".

НЕМА КОНКРЕТНИХ ИНФОРМАЦИЈА

Овако би изгледао један од могућих одговора како се сређују ствари код куће. А у стварности државни и партијски службеници понашају према сопственој јавности конспиративно и неповерљиво. Генерал Градимир Живановић утешао је родитеље овако: "Ваша деца су безбедна. То су златна деца која извршавају све задатке одлично, уз помоћ старешина. Ми се поносимо вашом децом". Изгледа да тактика није поентирала, неко од родитеља полио га је кафом. Разговор крагујевачких родитеља у Косовској Митровици са представницима Владе и Војске трајао је скоро шест сати. Министар за спорт и омладину, одређен као најбољи да одговори на родитељска питања, изнервирано је на крају оптужио родитеље да су - непатриоте и издајници. "Шта ви мислите да ли је протест родитеља можда инструиран, пошто Срби и Црногорци никад нису протествовали када треба да бране своју земљу", упитао се Иван Марковић, портпарол ЈУЛ-а. Као поручен уз ову изјаву иде и хит који ових дана трешти на "Радио Пинку": "Путуј срећо и пази на себе, мислићемо сви на тебе, стричи и ујак дигли чаше своје, мислићемо на тебе обоје. Збогом сине, збогом роде, заплакаће мајка кад воз буде крено, издржати неће срце њено". Турбоно расположење заменило је испраћајне песме када је војнику највише стало до тога да му девојка остане верна. Ни трага од некадашњих испраћаја који су по атмосфери могли да се пореде са свадбама и рођењем првенца.

Пошто је заменик начелника генералштаба Градимир Живановић првог дана протеста одржао родитељима кратко предавање о томе шта је Војска Југославије и које су њене дужности, на крају је признао да не може да доноси одлуке о повлачењу војника из касарни. Зна се, каже, ко о томе одлучује, Врховни савет одбране и Скупштина Југославије. "Слободан Милошевић", превели су најближи родитељи онима у позадини.

На скупштини (државног) Удружења новинара Србије, председник Милорад Комраков је најоштрије осудио "једнострано, тенденциозно и непрофесионално извештавање са Космета од стране неких страних и домаћих медија", те да темељито спроводе концепт који штети интересима Србије". Ни ово није било довољно да подсети републичко министарство информисања да је крајње време да се дефинишу "интереси Србије". "Налазимо се у ситуацији да имамо више проблема него решења. Државни медији, тј. власт, играју игру некомпљиковања ствари",

"ВЛАДА НАЦИОНАЛНОГ ЈЕДИНСТВА ТРЕБАЛО БИ ДА СЕ ПОНАША У СКЛАДУ СА СВОЈИМ ИМЕНОМ"

и то је према Винку Ђурићу разлог зашто србијанска Влада не даје конкретне информације о стању државне безбедности. "Влада националног јединства" требало би да се понаша у складу са својим именом", сматра Ђурић, и каже да посао консолидовања редова треба почети управо од медија: "Треба мобилисати прво те снаге, не треба се обазирати који је лист или радио станица опозициона. Поента је да се не нападамо изнутра, него да заједнички наступимо према свету који се очигледно намерио на нас. Верујем да би сви медији би прихватили озбиљну платформу ако се састави, јер ако дође до спољне интервенције сви ћемо бити у опасности и морати да учествујемо. Не знам зашто Влада то не уради, јер је ово ситуација која може да мобилише све снаге у друштво. Појавило се до сада 14 опција решења о Косову, али се нигде не организује научна расправа и предложи најбоље. Једанпут недељно министар за информисање требало би да се састаје са главним уредницима. Тада би дошло до правилне спреге: власт - медији - јавно мњење, и до размена информација".

ИНФОРМАТИВНА ПРИВАТНА ПИСМА

У недостатку спреге, приватни медији труде се да самостално проникну у суштину косовског проблема. Ту мора да има нечега што се не зна, ако већ не може да се сакрије да снаге НАТО прете бомбардовањем војних база и стратешких објеката прво на Косову, а потом и дилем СрЈ. Колико је веровати званичницима, без обзира да ли су можда и у праву, опет показује искуство. Министар иностраних послова Живадин Јовановић је поводом састанка Контакт групе у вези са казнама за СрЈ, по инерцији употребио израз "ничим изазвана евентуална интервенција НАТО-а". Још једно непријатно подсећање на рат у Босни и речник којим су се описивало увођење санкција којих СрЈ никако да се ослободи, иако није учествовала у рату у Босни и Хрватској. А позван да парафира Дејтонски споразум о крају рата у БиХ био је управо тадашњи председник Србије.

Стигло је дотле да је поуздани извор информација постало приватно војничко пис-

мо. Прво, из Пожаревца, објавио је београдски "Глас јавности". Из локалне штампе ("Зрењанинске новине", крагујевачка "Светлост") као ексклузиву београдски недељници препишују и писма других, на срећу живих војника, која су родитељи почели да достављају редакцијама. Међутим, према речима многих родитеља, и та писма, и контакти са синовима су ретки: како је могуће да немамо контаката са синовима ако су на редовном одслужењу војног рока. Ако је рат, нека нам кажу. У вези са проблемом нејасне ситуације на терену и лоших комуникација са јавношћу је и питање: шта се крије иза полицијских оставки? Министар за информисање у Влади Србије Александар Вучић демантовао је причу о великом броју дезертера у полицији. Такву причу су "измислили медији са запада, али и неки овдашњи послушници и плаћеници". Званичници МУП Србије све енергичније демантују информације да полиција неће на Косово, односно да има и таквих, али да је "број минималан".

Анонимни али поуздани извор, који је обишао полицијске постаје на једном делу Косова је за "Српску реч" рекао: "Постоје побуне у полицији. Људи траже да се повуку, и то не зато што не желе да учествују у сукобима, него зато што им неко, зна се ко, не дозвољава да одреагују онако како би требало. Полицијци ми кажу овако: "Они (припадници ОВК) су видљиви голим оком, испред носа су нам, али не смемо да испалимо ни метак. Једино ако баш дође дотле да бранимо голе животе". Ако је полиција добила налог да не чисти терен од терориста, због чега је Слободану Милошевићу тражено да повуче оружане снаге са терена? Ако је тако, због чега се не испуњава други део захтева Контакт групе о присуству међународних представника на Косову, који би онда лепо могли да виде да се полиција брани, ане напада? Председник СрЈ је након састанка са руским председником Јељцином одржао конференцију за штампу у Москви. Не зна се где је отишао кад се вратио у Београд. Наши новинари су из друге руке морали да сазнају, шта ће њихови да нам раде. Нису имали ни кога да питају од наших, јер за њих није било конференције.

Стари блефер купује време

Милошевићу нико више не верује и његова обећања и "попуштања" оцењују се као још једна "блеф-игра". - Заједно незадовољан "половичним исходом" разговора Милошевић-Јељцин, ња наставља "војне вежбе" и ирети оружаном интервенцијом, уз иреходна бомбардовања ракетних база и авиона, чак и без сајласности Савета безбедности!?

Никола БУРЗАН

Дали је наш врли Председник коначно схватио да су давно прошла времена када се могло играти на карту антагонизма између Истока и Запада, да више није могуће да - и то лоше да горе не може бити - имитира понашање бивше Југославије, која је, вешто балансирајући између два супротстављена блока, покушавала - па често и успевала - да као "умиљато јагње две мајке сиса"? Да ли му је, после посете Москви и разговора са Јељцином, дефинитивно јасно да "између" више нема ништа, да практично и не постоји, да у међународној заједници о најзначајнијим питањима безбедности нема нејединства - напротив!? Ако и постоје извесне разлике, оне нису принципијелне, већ само у нијансама.

Шта је, заправо, Јељцин понудио Милошевићу до исто оно што и Контакт група, ЕУ, ОЕБС, Г-8, НАТО, дакле - међународна заједница? И зар одмах о свему није (телефоном!) известио светског "биг боса" Била Клинтон: "Задатак који је постављен - извршио сам"! Зар онда не звуче цинично Јељцинове "охрабрујуће речи" Милошевићу да "ми не заборављамо да смо словенска држава и пријатељи", кад се зна да је Русија у Савету безбедности увек досад гласала "ЗА" све санкције против СРЈ!?

Уосталом, Москва је недавно саопштила да "неће уложити већо ако се стање на Косову погорша и ако је потребна интервенција ради спречавања рата"! Једино што ће Ру-

сија "у том случају" учинити јесте да ће "тражити да се у Савету безбедности УН тачно одреде циљеви, време присуства међународних снага и начин командовања тим снагама"!

"СКРАЋЕНА ВЕРЗИЈА" "ПУСТИЊСКЕ ОЛУЈЕ"!

Само мали "попуст" дао је Јељцин Милошевићу: да снаге безбедности повлачи са Косова "по мери престајања терористичких активности" албанске илегалне ОВК, а не како захтева Контакт група - "безусловно и хитно повлачење"! И управо око тога западни савезници дигли су велику фрку, претећи да ће наставити "војне вежбе" и припремити се за оружану интервенцију! Због тог попуштања Москва је изложена оштрој критици Запада, мада шеф руске дипломатије Примаков уверава да је у "обradi" Милошевића "постигнут максимум који је могућ у овом тренутку", објашњавајући да "тражити више од њих (Срба) сада не би било исправно".

Исправно или не, тек Вашингтон је оштро, гневно чак, реаговао, истичући да је безусловно повлачење специјалних полицијских снага с Косова "један од основних захтева" који је Контакт група поставила Београду. По обичају, најоштрија је Медлин Олбрајт која је упозорила да ће "половичан исход" московских разговора учинити да НАТО настави припреме за интервенцију у Југославији. Запретила је чак да - "ако не иде никако другачије" - Америка је спремна да и сама, једнострано, војно интервенише!

Слично је реаговао и министар одбране Вилијем Коен изражавајући уверење да ће се западни савезници залагати за војну интервенцију, ако се сукоби на Косову наставе, чак и без мандата УН!? "Ако се наставе убијања - рекао је он - мислим да ће се повећати тенденције за брзим постизањем договора о војној интервенцији, пре него да се бескрајно преговара"!

"Вашингтон пост" преноси злослутне планове Пентагона по којима свакој војној интервенцији на Косову треба да претходи бомбардовање, како би од евентуалног југословенског напада била заштићена авијација НАТО! Циљеви тог бомбардовања, као "скраћена верзија" операције "Пустинска олуја", били би 60 југословенских ракетних база земља-ваздух и 241 борбени авион!

МИЛОШЕВИЋ ЛИЧИ НА САДАМА!

Велика Британија такође сматра да су Милошевићева обећања Јељцину "значајно мања" од захтева Контакт групе и да при-

преме за могуће војне акције НАТО треба наставити. "Једна лекција из Босне је да се не можете ослонити на Милошевићеве речи, па ћемо наставити с припремама" - изјавио је портпарол премијера Блера. Неповерење у Милошевићева обећања изразио је и канадски министар одбране Арт Иглтон, јер "Милошевић подсећа на ирачког председника Садама Хусеина"!?

Лондонски "Тајмс" Милошевићеву "спремност" на уступке оцењује као његову још једну "блеф-игру" са међународном заједницом. Јер, "Милошевић зна да све док (илегална) ОВК не прихвати своје политичке представнике, разговори са косовским Албанцима неће имати смисла". И "Гардијан" истиче да је Милошевић заиграо на карту блефирања НАТО: "Под претњом војне интервенције, Милошевић је направио мали број уступака и при томе се оглушио о кључни захтев Контакт групе - у којој је и Русија..."

Немачка влада такође је за војну интервенцију на Косову "уколико би она постала неопходна", али под условом да се претходно, у Савету безбедности, "обезбеди сигурна правна основа". "Изричито осуђујући и насиље на страни косовских Албанаца", Немачка очекује да ће Милошевићева обећања из Москве бити испуњена, али ће уважавати "само стварне пете, а не речи из Београда".

И Француска сматра да Милошевић није учинио довољно уступака и инсистира да се операције српских специјалаца на Косову обуставе. Представник МИП-а изјавио је да Милошевићева изјава о војсци и његова одлука да "повеже повлачење снага безбедности са окончањем терористичких активности показују да је, што се тиче кључног проблема, напредак био недовољан".

Савет НАТО одлучио је да настави "с највећим могућим притиском" како би Милошевић испунио захтеве Контакт групе. То што је обећао да ће испунити неке од захтева, "сведочи да је Милошевић почео да ради оно што досад није хтео и да попушта под притиском међународне заједнице. Али, сада се мора проверити не покушава ли он можда опет само да добије на времену" - став је Савета НАТО. Са своје стране, генерални секретар НАТО Хавијер Солана поручује да ће се, уколико не одговори на све захтеве, Милошевић "суочити с великим тешкоћама"...

Како год окренеш - лоше нам се пише! Нашем врлом Председнику нико више не верује! Загорци имају ироничну изреку: "Мартин у Загреб - Мартин из Загреба"! Хоће ли то бити случај и са Милошевићем у Москви и - из Москве?! Да ли је то био - пропади излет?

РАНЂЕЛ НОЈКИЋ, ПРЕДСЕДНИК ОО СПО У ПРИШТИНИ

Зашто ли нема одлучне акције...

"Тачно је да је на двадесетак километара од Приштине било њуцњава. У самом ираду нема већих проблема, живи се нормално. Увече су њуни кафићи. Народ иде на њосао. Ових дана смо имали и неколико свадби... Основним животним намирницама су радње ујлавном снабдевене, не осећа се већа несташица, осим што су њоједини дефицитарни артикли њочели да се ѡродају на њијацама, неким каналима су из редовне трѡвине стијли на црно тржиште..."

Блок разговора о Косову

Милиша ЂОРЂЕВИЋ

Тзв. Ослободилачка војска Косова ових дана захтева да постане призната политичка снага. Како напредују њихове акције, какав им је састав, и како се котирају на политичком плану и међу албанским становништвом?

Ослободилачка војска Косова, како себе називају терористичке групе са Косова и Метохије, тренутно заузима до 40% укупне територије. То је подручје Ђаковице, Дечана, Дренички крај, између Глоговца и Ораховца, Србица и део пута између Косовске Митровице и Пећи. На тим просторима они су заједно са муѡахединима који су ових дана

ушли на Косово. То су групе које су се бориле у Босни, а ушле су из правца Албаније и преко Македоније. Тренутно се води борба између два албанска лидера, Ругове и Демаћија, ко ће имати политички утицај над ОВК, тј. над "војним формацијама", како их они називају. Г. Ругова, који је до пре два дана изјављивао да та војска не постоји и да је то дело Државне безбедности и српске полиције, сада потврђује њихово постојање, као и да ОВК треба ставити под политичку контролу. Г. Демаћи, идеолог и човек који се одувек залагао да се косовски проблем реши сукобима и крвљу, и који је и до сада имао утицаја на ОВК, жели да задржи тај свој примат. Међутим, Бујар Букоши, "председник владе у егзилу", главни финансијер војске и човек који је финансирао обуку плаћеника из арапских и муслиманских земаља, покушава да стави ОВК под контролу Демократског савеза Косова, тј. Ругове. Ибрахим Ругова, коме су Американци јасно дали до знања да мора да се огради од ОВК и да захтева да се прекине са терористичким акцијама, покушава да их спречи. Међутим, данас смо сазнали да је ОВК запретила Ругови да ће бити ликвидран уколико не буде слушао шта те групе наоружаних банди захтевају. ОВК стиче све веће симпатије албанских грађана. То се одлично могло приметити и на демонстрацијама пре десетак дана - клицало се "Ослободилачкој војсци". Када су поједине групе покушавале да кличу Ругови, чули су се звиждуци. Сада Бујар Букоши жели да их стави под своју управу, да би изгледало да је Ругова и даље главни политички фактор који држи ситуацију под контролом на подручју на коме се налазе терористичке групе.

РАНИЈЕ СТРАХ БИО ВЕЋИ

Зашто полиција није на време спречила да се дејства ОВК прошире, него је практично омогућено да терористи постану, како видимо, скоро одлучујући политички фактор на Косову?

Када је ОВК почела са неким спорадичним акцијама, нису били озбиљно схваћени. Полиција је погрешно проценила њихову снагу. Сматрали су да могу лако да их савладају, тражили су погодан тренутак. Реаговали су само на поједине нападе који су били усмерени према њима самима, тј. према полицијским објектима. Није било шире, офанзивне акције. То им се осветило. Чини ми се да ни сада не спроводе акције у довољној мери, без обзира што сам сигуран да знају и где су терористи и где су им базе. Не знам из којих разлога. Када сам обилазио Пећ, чуо сам од припадника милиције који су на фронту, да немају могућност да шире делују, јер су им издате команде да могу да делују тек када се на њих отвори ватра. Овде је од почетака требало да се изврши одлучна акција, да се уништи жива сила терористичких група.

Рекли сте "требало је". Да ли то значи да је сад касно, колико припадника ОВК има сада, да ли им албанско стаповништво масовно прилази?

Прилази им народ са поменутог подручја. Са ширег подручја Космета и даље постоји страх. Раније је тај страх био много већи. Међутим, како су се терористичке групе

увешавале, тако су добијале све више симпатија и сада тренутно на подручју које контролишу, сви војно способни мушкарици су припадници ОВК. Они који нису желели да се прикључе, ликвидирани су или протерани, или их користе за тешке физичке послове, копање ровова, присилни рад.

Која је улога Војске Југославије, колико су тачне приче да војници учествују у борбама камуфлирани у полицијце?

Војска је искључиво на граници. Међутим, када су нападнути њени конвоји приликом превозења хране и санитетског материјала војници су морали да се бране. На просторима које контролише ОВК није имала самостална дејства, ликвидације формација и др.

НЕКАД СЕ ШЕТАО, А ДАНАС...

Зашто се онда од српске владе тражи повлачење оружаних снага, ако је српска влада наредила да нема борбених дејстава према ОВК?

То је питање за политичке аналитичаре. Притисак од Америке да се оружане снаге повуку није објективан и оправдан. Не знам од које би земље могло да се тражи да повуче војску са граница и полицију из станица нарочито ако има на свом подручју сукобе, терористичке или како год их назвали, и да дозволи бандама пуну контролу. Међутим, политичка мудрост која недостаје требало би да изгледа овако: СРЈ би требало да прихвати међународног посредника, а најпогоднија личност за то је био управу Гонзалес, кога су одбили, јер он има у својој земљи сличне проблеме са Баскима. Његово присуство не само да не би сметало, него би чак више користило српској него албанској страни. Ако Запад захтева да се војне и полицијске снаге повуку, требало би истовремено са повлачењем захтевати да западни политички фактори дођу овамо, и да гарантују пуну безбедност свих. Уколико би се догодило било какав инцидент, онда би Србија и СРЈ имала пуно право да изврше мобилизацију свог становништва. Ту мислим на становништво преко 35 година. Мислим да је сулудо младу децу пуштати да гину. Кад има сведока у виду страних посматрача не би могао нико да осуди борбу српских снага против тероризма. И ту је изостала мудрост у политичком животу Србије.

Ругова је изјавио да нема више дијалога док се не повуку оружане снаге. Опет се дошло у безизлазну позицију...

Запад је упутио оштро упозорење Ругови да мора да обузда ОВК. Он је покушао то да уради, али мислим да му није успело. Пар дана је било мирно, али је данас поново било пар сукоба. Зато би решење били међународни посредници који би се суочили са правом ситуацијом на терену и дали извештај страним политичким факторима.

Како је у Приштини дочекана посета министра за информисање Александра Вучића?

То што каже део српске владе који представља СРС не треба схватати озбиљно, јер су радикали овде изневерили народ. Не уживају ни 10% популарности коју су уживали пре избора. Подсетићу само на то да се пре 3-4 године г. Шешел шетао по Косову, под наоружаном пратњом својих "четника", да је тада обећао да ће протерати 350.000 Албанаца преко Проклетија, тражио је да Вла-

да буде у Приштини. Био је редован професор на Приштинском Универзитету, одржао 5 предавања и отишао. Чланови радикала који су данас министри у својим су промоцијам у косметским медијима после смрти полицајца Николића из села Суркиша запретили и говорили да су они на власти, они би село сравнили са земљом. До сада ништа нису испунили. Г. Шешел је запретио Миладину Јовановићу да ће га ухапсити због изборне крађе у Пећи. Данас су одлични пријатељи.

Вучићева посета је била готово напредна, осим што су је државни медији забележили и пренели. Ни он није нашао за сходно да се састане са својим људима, осим што је посетио "Јединство", и одржао конференцију за штампу. Пре овог разговора срео сам човека из СРС који је рекао да је страначки рад на Косову и Метохији потпуно замрзнут, да се скоро више и не састају, да су поједини одбори у Косову пољу, у Обилићу, Липљану потпуно отказали послушност. Да су српски радикали изневерили и њихове представнике током избора, јер је селекција из централе била не по успеху него према симпатијама.

ДИСТРИБУЦИЈА ПОД КОНТРОЛОМ

Из Приштине стиже мало вести о свакодневном животу. Како је снабдевање, колико је безбедно у граду?

Тачно је да је на 20-так км од Приштине било пуцњава. У самом граду нема већих проблема, живи се нормално. Увече су пуни кафлима. Народ иде на посао. Ових дана смо имали и неколико свадби. Исто је и у Косовском Поморављу, Урошевцу, делу Косовске Митровице према Лешку, Лепосавићу. Основним животним намирницама су радње углавном снабдевене, не осећа се већа nestašница, осим што су поједини дефицитарни артикли почели да се продају на пијацама, неким каналима су из редовне трговине стигли на црно тржиште.

Стигла је и помоћ од Скупштине Града Београда: 7 тона брашна, исто толико уља, 3 тоне шећера, 2 тоне детерџента и тона соли. Од укупне количине која је стигла у Приштину, 2/3 је додељено Пећи, а 1/3 је отишла за Клину. Организација је ишла преко Српске православне цркве, роба је код њих смештена, они су направили спискове и делило се, пре свега, према социјалној структури. Прво најсиромашнијима. Уопште се није гледала партијска припадност, како су то социјалисти радили. Делили су помоћ у храни искључиво својим члановима и онима за које су били сигурни да су за њих гласали, пре око две недеље. Другу туну, са истом робом и у истој количини, која сад долази, поделићемо на Пећ и Клину јер су они најугроженији, а потом и општини Исток. На интервенцију Вука Драшковића у среду стиже 10.000 пари чарапа, 2 тоне цигарета и хигијенски материјал у Команду града Приштине, да буде подељено војсци на границама. За другу "цивилну туну" опет ћемо да укључимо свештенике и СПЦ, да би се избегле и манипулације, а и да са себе склонимо сумње, с обзиром да је у питању дефицитарна роба.

Оптужбе да се роба пре-продаје?

Наравно. Могу да тврдим да од овог што смо ми уз помоћ СПЦ делили, ниједан грам није отишао на црно тржиште.

Да ли се ангажује и Црвени крст?

Међународна организација Црвеног крста даје помоћ албанским избеглицама. Заправо, на подручју које су заузели терористи ни нема становништва. Жене, деца и старци су отишли, остали су само ратно способни.

НЕГДЕ ИХ НЕМА

Какви су односи између Албанаца и Срба у Приштини?

Обичан народ на простору који није захваћен терористичким акцијама доста је уздржан. Ни они не знају шта се збива. Постали су скептици после најновијег става Русије и САД, јер су пре тога били уверени да ће НАТО снаге које су имале маневре у Албанији и Македонији сигурно деловати, иакар повредити ваздушни простор СРЈ. Међутим, Албанци су свесни да интервенција са стране не може тако брзо да крене, и нису више сигурни да ће им НАТО помоћи на онај начин на који су очекивали. Зато се нису масовно ни дигли на целом подручју Косова и Метохије, јер не знају ко, и да ли уопште неко стоји иза њих. Кад би знали да је НАТО сасвим сигурно тај, да ће им дати логистичку подршку, увећан сам да би се све ратно способно становништво ангажовало. Овако, влада страх. Јер, овде се, с обзиром да је помешано становништво, лако уочава ако неко од укућана Албанаца не види неколико дана. Срби комшије се одмах питају где је, и то Албанци врло добро знају. Страх је утолико оправданији што је веома приметна и политичка одвојеност међу политичким лидерима - и ту постоји дилема међу Албанцима. Могу да кажем да у разговору са људима одавде сви истичу да заправо и нема очекиване хладноће између Срба и Албанаца. Штавише, Албанци се врло љубазно јављају на улици, разговарају. Нормално, одбијају да разговарају о овој ситуацији, али уобичајена комуникација је присутна. Уколико се у ситуацији нешто радикално не измени, не очекују се неки већи сукоби.

Да ли Ругова и Демаћи у међусобним сукобима за политичку превласт и контролу над ОВК могу да изгубе своје присталице?

Сасвим могуће. Искуство из Босне и Хрватске јасно говори како су пролазили они који су посезали за ратним секиром. Радован Караџић се изгубио са политичке сцене, као и Крајишник. СДС губи присталице. Како год да буде, увек се решење доноси за зеленим столом. Сви који су учествовали у потпиривању сукоба, поготово оружаних, изгубиће. Верујем да је то и Руговина судби-

на. Прво ће изгубити у оној радикалној албанској струји, према којој се сада окреће, да би им показао да није против њих. А због тог заокрета изгубиће и у својој првобитној умереној струји. А г. Демаћија овде не сматрају озбиљним политичарем, с обзиром на његову политичку прошлост, а и садашњост, и на неозбиљне изјаве. Он је, рецимо, пре око годину дана говорио да се проблем Косова може решити искључиво сукобима, и да ће Албанци прибећи и томé како би остварили своје циљеве. Мудри политичар такву изјаву не би смео да да, таман и било тако.

Али, захваљујући управо сукобима, "очишћен" је део Космета од Срба, тиме је и ОВК, како кажете, стекла већу популарност. Значи ли то да се и албански народ, понесен успехом радикалне опције, њој може и приклонити, решити да истраје?

Њихов проблем је то што се простор који ОВК држи под контролом - не шири. Терористи су окружени полицијским и војним снагама. Уколико Албанци желе да остваре своје циљеве ратом, сукоби ће морати да се прошире на цело подручје.

Ако полиција не делује, има ли можда паравојних формација?

Прича се свашта, али ја не знам за постојање паравојске, што не значи да их има, али не значи ни да их нема. Од онога што сам видео и чуо на терену, нисам чуо за такве случајеве, вероватно би народ причао. А обишао сам готово цело Косово: Ђаковицу, Призрен, Пећ, Ораховац, Дечане, Клину...

Јесу ли вас заустављали припадници ОВК?

Избегаво сам те путеве. За Пећ сам ишао преко Црне Горе, за Призрен преко Шарпланине, где њих нема.

**ЈОВАН МАРИЋ, ШЕФ
КАТЕДРЕ ЗА
ПСИХИЈАТРИЈУ
МЕДИЦИНСКОГ
ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ,
АУТОР КЊИГЕ "КАКВИ
СМО МИ СРБИ"**

Погибељ због нечије шупљине

*Многи сматрају да је
Милошевићев режим у
досадашњим бесмисленим
ратовањима истрошио сав
борбени дух и морал овог
народа. Сада кад је
најпотребнији - нема га.*

**ДРАГАН ВАСИЉКОВИЋ,
КАПЕТАН:
ПРОФЕСИОНАЛНА
ИЛИ НАРОДНА ВОЈСКА**

300 људи чудо направи

*Пошбија неколико младих
војника на Косову поново је
покрнула питање врсте
војске која је овој земљи
потребна. Или, зашто
"народњаци" пре
професионалцима немају
шанси?*

Милица ЂОРЂЕВИЋ

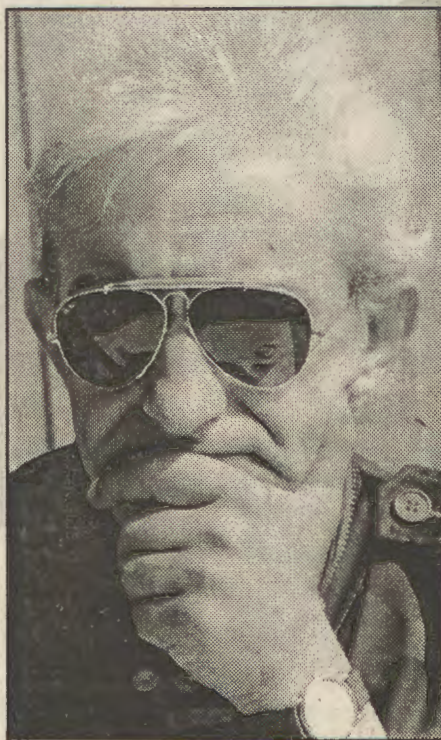
Да ли је могуће да ће се управо на Косову срушити стереотипи који су Србима о Косову усађени, о "царству небеском" као бољем избору, о ратничкој свести, о светој земљи... Да ли је искључиво такав начин размишљања о Косову анахрон, да ли уопште припада овом времену?

Пре свега, имамо чувени косовски мит, "српски синдром прошлости". Последица тога је што имамо много тзв. незавршених послова из историје, као што је, нпр. однос четника и партизана, па и идеја Косова и славење пораза, што је бесмислица. Појам јунака још увек је Милош Обилић, појам племенитости Косовка девојка, издајника - Вук Бранковић. Нажалост, свака следећа генерација на Балкану расте са идејом реваншизма, и дужност политичара је да се са тим заврши. Као што је Франко подигао споменик који се види са стотине километара удаљености са натписом: "Пали за Шпанију". Ми у психијатрији, аналогно томе, кад лечимо пацијента прво морамо да завршимо "незавршене послове из детињства". Уколико то у психотерапији урадимо невешто, можемо довести пацијента до самоубиства. Сматрам да је управо Косово згодна прилика да се вешто и успешно заврше ти "послови из историје".

Дезертирање и одбијање војних позива говори о томе да је прави тренутак да се "казне" политичари који користе овај народ у сопствене дневнополитичке сврхе. Десетак година након рата у Вијетнаму испоставило се да су амерички младићи искоришћени за

Милица ЂОРЂЕВИЋ

С обзиром на Вашу улогу у борбама за Киинску крајину, верујем да сте права особа која би могла да одговори на питање има ли смисла да редове Војске Југославије, стационарне на Косову, попуњавају регрути од 20-так година?

потребе погрешне политике. Имали су озбиљне психичке последице. У психијатрији је формиран поствијетнамски синдром. Исто се догодило и са младићима у ратовима у Хрватској и Босни. На званичне изјаве "Србија није у рату" додавао сам "Али Срби јесу у рату". Сећамо се ратношупљачких рубрика типа "Одједи и реаговања" у "Политици" и на Телевизији, глорификације ратних хероја. Многи младићи, поведени тим су одлазили, ја и данас радим са њима. Да не помињемо оне који су остали без руку и ногу низашта, јер су све освајане територије изгубљене.

Поента је да нико није због тога кажњен. И даље су на власти они који су погрешно водили политику. Слажем се да је политика изузетно сложена ствар, поготово надмудривање са белосветским политичарима - неки од њих нису далеко од тога да буду квалификовани као преваранти. Али, имам утисак да ће опет све да се свали на неужан народ, и да тог тренутка младићи, било у војсци, било у полицији, осећају да је нешто погрешно и неће више да пристану и да ратују. Недавно сам разговарао са једним младим Црногорцем, који је ратовао у Дубровнику. "Сада да ме неко мобилише, не пада ми на памет да се јавим. Ко ми се са војним позивом појави, пуцаћу на њега. Нећу двапут да испаднем будала".

ИДЕ ЛИ РАДО СРБИНУ ВОЈНИКЕ

Политичари на власти су богати, имају своје анкете које спроводе тајно и тачно знају које је расположење народа. Биће одзива

Проблем са регрутима је следећи: сваки пут када неко од њих погине, велика је трагедија, и треба да буде тако, јер младићи, када одлазе у војску, одбијају помисао да смрт може да их задеси. А да не говорим да су заиста неупотребљиви. Вредно је запамтити дефиницију: када наоружани народ иде у рат, иде наоружан емоцијама. То су страх или мржња. Они су главни мотор који их тера у битку. Ако преовлада страх, имамо оно што се тренутно догађа када су момци (полицајци) из Ваљева напустили службу, и оно што се догодило пред пад Крајине - масовна дезертерства. Ако преовлада мржња, долази до паљевина, силовања, убијања, пљачки... Професионални војник не наноси непотребне људске жртве и непотребну материјалну штету.

Друго, не може се очекивати од народне војске да ради посао професионално. То би било исто као кад би се запошљавали народни лекари. Војник, тј. официр у рату мота да изиграва Бога: одлучује ко ће да умре, која ће грађевина да се сруши. Ако то већ неко мора да ради, онда би требало да буду одабрани људи, који, у крајњем случају, то желе да раде. У питању је мотив. Мора се схватити да је велики број официра још пре последњег рата одлазио на Академију због бенефиција које је ЈНА давала, а не због тога што воли војнички позив. Као резултат имамо гламазну, а неефикасну војску.

Не могу да се сетим ниједне државе која има концепцију народне одбране, или бар не као примарну снагу. Да је то јефтино и ефикасно, Американци би први имали. Када

људи, јер бар 20% Срба воли да се песнички, бије, ратоборни су, што је искуство показало. Ипак, мислим да већина ипак сазрева, неће да буде злоупотребљена зарад нечије жеље да остане на власти.

Ипак, Срби су имали и светле тренутке у својој историји, када су пристајали да се жртвују за отаџбину. Довољно је поменути шта је рекао мајор Гавриловић војницима који су били последња одбрана Београда 1915. Када војници постају хероји, не боје се да погину, виде сврху жртвовања?

У књизи наводим пасусе Драгише Васића, писца из доба између два светска рата, који је рекао: "Срби нису ратнички народ. Истина је да се њихово срце узбуђивало при помисли на стару јуначку прошлост. Ратнички народ хоће борбу као занат... има тежњу да у борби живи, и хоће борбу стално. Од како се зна за Србе, они су се много борили, али су и морали много да се боре и да дуго држе пушку у руци". Ради се, дакле, о још једном стереотипу, јер изгледа да су се Срби светло борили само у Првом светском рату. Тада се кретало под слоганом "За краља и отаџбину" и многе касније генерације су и васпитаване уз тај слоган.

Стереотип је постао и да "радо иде Србин у војцке". Као психијатар знам колико има младића који желе да есквирају војску, или је бар одложе. Јунаштво се такође мора преносити са колена на колено, у кући се певају јуначке песме и сл. Савремене генерације расту много више у хедонизму, егоизму, утилитарном начину размишљања: шта је корист за мене, да мени буде добро и да уживам, нећу да се жртвујем за другога, погото-

во ако се томе дода и разочарење - када је постало очигледно да су употребљени зарад нечијих краткорочних потреба, а потом и одбачени.

Зашто онда српске власти доносе рестриктивне законе, понављају пропаганду, понашају се контрапродуктивно, лака су мета за критику, дотерали су дотле да се нама прети бомбама, иако се нигде у Европи више не ратује на конвенционалан начин? НАТО је покорио бивши СССР без испаљеног метка.

Нажалост, немамо доживљај сменљивости власти, да она траје максимум осам година као у САД, и готово. Сви жарко желе да је се домогну мислећи да ће трајати вечно. Ауторитарна власт показује се и када владар зна да предстоје реизбори, па покушава да их есквира, продужи себи мандат, погази Устав. Клинтон зна да је још само две године на власти, и пред крај другог мандата спремају се наследници. Милошевић још три године може да буде председник Југославије, а после не може да има ниједну функцију. То би већ била прилика да се поведу разговори о наследнику. Међутим, овде се чак размишља о промени Устава, како би могао да се омогући доживотни мандат. Овдашња власт чини све да остане ту где је, и то према мом мишљењу вешто ради, да би угушила критику. Онај ко је сигуран у себе и зна колико вреди свестан је својих квалитета, без обзира на критику. Ако неко сам зна да је шупљал, и да има много путера на глави, онда га и најмања критика веома погађа. Таква механизам је познат у психијатрији. У стварности, имамо пример Универзитета који је пун мислећих људи који се не слажу са системом.

професионални војник погине, то му готово иде у ризик посла, рок службе. Осим тога, такви релативно мало гину. Од 257 операција којима сам командовао у последњем рату, један је погинуо, а само четворо је рањено. Још нешто је застрашујуће: у Фондацији смо евидентирали око 67.000 људи који су учествовали као војска, и имамо детаљну евиденцију о рањенима и погинулима. Седмдесет и два посто повреда или погибија није требало да се догоде. За сваки од тих случајева неко би, нпр. у аустралијској армији, морао да иде пред војни суд. Рецимо, кад момак испали "зољу", па спржи три човека иза себе. Или, десеторо њих натрчи на једну противпешадијску мину. Очигледно је формацијско кретање било неправилно, без прописног одстојања, и онај ко је водио јединицу треба за то да одговара: Или се неко играо гранатом, или је неко држао руку на цеву од тенка док је тенкиста испаливао мину, и такве глупости. Врло је мало оних који су рањени од непријатељског метка. Нормалан проценат настрадалих у војсци која је професионална је мањи од 1%.

Нико се овде на бази тим цифрама. Најгоре је то што не само да нико није окривљен, него се нико ни не осећа кривим. Седео сам у једној кафани и слушао официра, не знам му име, који се "хвалио" да је његова јединица десеткована, и да је од чете коју је водио, свега 25 преживело.

И ЧИЗАМА ИМА РАЗНИХ

Ако државни и војни врх реши од сутра ангажује професионалну војску, одакле би

требало да почне, шта би морало да се уради прво?

Прво почињемо да шпарамо огроман новац да бисмо подигли ниво безбедности какав једна нација заслужује да има. Ипак, бојим се да ће проћи исувише времена пре него што направимо професионалну војску. Пре свега, немамо инструкторе. Исти људи који су добили задатак да професионализују армију, правдају се да је тај процес дуг и одржавање сувише скупо, што је неистина. На пример, моје чизме су 15 година старе, док један војник на одслужењу рока уништи 4 пара чизама. Да не говоримо о неправилно испаљеним пројектиlima и скупој опреми. Једна "зоља" Армију кошта 2000 марака, а метака око 2 ДМ. Војничка плата је најмањи фактор када се ради о трошковима за оружане снаге.

Потребно је три месеца једном младом, здравом момку да се обучи. У марту 1991. године ми смо почели са обуком, а у августу смо већ држали комплетну Крајину. Постоји проверена шема обуке према којој се ради. Ако је неко правилно и довољно мотивисај, научиће неупоредиво више него што можда у ВЈ науче за годину дана.

У овој земљи нисам срео ниједног официра који је школован ван овог државног система. Ја сам вероватно једини. Срео сам неке момке који су били у Легији странаца, и то је, отприлике, све. Хрвати су, рецимо, довели гомилу пензионисаних официра из Америке, Француске. Све је у вези са концепцијом разрађено, нема шта ново да се измишља. Книиде су Книњани, исти они људи који

су неколико година касније бацили оружје и побегли. Сигуран сам, када би постројили првих 50 официра Војске Југославије на које наиђемо, бар половина не би знала да растави аутоматску пушку, што је њихово основно оружје. Да не говоримо о логистици, тактици, стратегији, утврђивању, држању позиција, комплетном менаџменту који треба да се одиграва на терену.

КАД ЦРКВА ПОСТАНЕ УПОРИШТЕ

Реакције јавног мњења помогле су да војска у САД након рата у Вијетнаму постане професионална. Да ли би, кад се жртве саберу, могао да се нађе подстицај за реорганизацију наше војске?

Нисам сигуран да ли јавно мњење овде утиче на одлуке, за разлику од ситуације на Западу. Имали смо једнопартијски систем где централни људи доносе одлуке. Дан-данас је тако, без обзира да ли говоримо о позицији или опозицији. Мислим да нећете наћи никог у земљи који ће рећи да професионална армија није потребна. А опет, нема шансе да се тако нешто направи, иако би и за генерале било много боље да имају професионалце за сараднике, него што праве од Армије обданиште. Војници на одслужењу рока су огроман трошак, а официри су им дадиље.

Зашто Армија није професионализована раније, пошто је ова ситуација могла да се предвиди? Континуирана криза на Косову је почела, бар званично, са првим акцијама Иреденте, 1981. године.

Новим Законом се успело да проради врло погубна аутоцензура: "Боље да ја ћутим, онај је изгубио посао због тога што се бунио". То је био Стаљинов модел: сурово се обрачунати са неистомишљеницима, утерати страх у кости, и онда се мирно влада. Исто је и са бацањем флоскуле да је неко издајница народа. Не може неко ко је само неистомишљеник да доживи тако страшну оптужбу. По чему је само група одабраних претплаћена да једина зна шта су прави интереси српског народа?

Режим управља медијима и користи се вештом реториком и кад убаца и политички страх који је такође укорењен на овим просторима, страх од могућих репресалија. Опет проради аутоцензура, и добијамо послушан народ. Енергија народа је прилично уништена. Нисам оптимиста, јер знам да око 300.000 људи, међу њима су и многи моји пријатељи, живе у иностранству, а то су управо они људи који су носили потенцијал за променом.

КАД СЕ ПАМТЕ ГОРА ВРЕМЕНА

Медији су ментални тровачи бр. 1. Важно је да се позивају људи који имају шта да кажу, критички дух је изузетно важан. Ако се само слушају истомишљеници, нема прогреса. Неопходно је бити толерантан према неистомишљеницима, не доживљавати га као непријатеља. Клинтон и Боб Дол су се сагласили да су политички неистомишљеници, а не непријатељи. Клинтон га је чак позвао у Сарајево да му прави друштво. Замислите неког нашег који свог политичког противника потуче до ногу на изборима, не пада му на памет да га било где позове. Бахато

Разговарао сам са свим командантима који су до сада били овде, од Животе Панића до генерала Перишића. Стицао сам утисак да они једноставно не чују, или се радило на томе, али без ефекта. Момци који раде посао на Косову раде га изузетно добро под условима које имају, како су оспособљени и опремљени. Говорим о војсци која је на границама, а и о милицији.

Познајем неке момке из специјалних одреда милиције. Супротстављени су великом броју терориста наоружаних до зуба, подржаних од стране неколико великих и

понашање победника такође је једна од наших негативних карактеристика.

Зашто се овде свесно развија ксенофобија и како код људи делује очигледан апсурд: одбијање да се "странци мешају у унутрашњу политику" са једне стране, а са друге изборни слоган социјалиста "И Србија и свет", да не говоримо о продаји државне имовине иностраним компанијама?

Теза "у се и у своје кљусе" је такође дуго опстајавала у српском народу. То је тзв. европобичан став. Чак и тако mudar човек као што је био владика Николај Велимировић је патио од њега, јер је и православна Црква сматрала да ће Ватикан и друге религије прогутати светосавље. Ма, где смо довољни сами себи када је свет постао глобално село, да не помињем Интернет, шенгенске визе и сл? У Босни су такође говорили да се неће спасти ако се не одвоје ентитети. Европобично говоре они којима је сада добро, тих неколико богаташких породица и политичара који су на власти. Плаше се промена јер свака промена може да им угрози положај. А нема шансе да можемо поправити економску и било коју другу ситуацију без интеграције у свет. Добар доказ је будванска плажа Јаз. Пре тридесетак година Канађани и Американци су нудили да је преуреде и изграде хотеле, с тим да објекте користе 10 година а потом да све остане општини. То је одбијено, јер се тврдило да нам нико не треба, све ћемо сами. Дан данас плажа је "дивља" а могао је да се направи велики посао. То је феномен "албанизације": Албанија је била, за време Енвера Хоџе, кога је тек смрт склонила са власти,

моћних лобија широм света, као што је албанска дијаспора у иностранству, немачки, хрватски, муслимански, арапски, католички лоби. Полиција, мислим, није имала довољно времена, а није се ни припремала за акције тако широких размера. Имамо апсурдну ситуацију: да војска још не улази у конфликт, а противничке снаге су много веће него што се очекивало.

Ко делује под називом Ослободилачке војске Косова, будући да вести са Косова говоре да се територије чисте, освајају, што није својствено терористима, више личи на герилу?

Војска је устројена формација која је под директном командом система који је легално изабран и постављен. Термин "гериле" је релативно нов термин, настао у Другом светском рату. Под герилом се сматрају људи који се у окупираном подручју боре за своју независност. Терористи су они који се боре против легално изабраног система, или на територији туђе државе.

Још увек не постоји шиптарска

острвце у Европи, са шачицом добростојећих људи. Тако ће и Срби, тужна срца, гледати своја посла, што је историја и показала, никад нису имали снаге да збаци несносни режим. Народ се увек прилагоди, као вода је, увек нађе неки излаз. Чини ми се да само велике катаклизме и несреће могу да доведу до промене система. Неко је прогнозирао да овај режим може да оде само ако наступи велика глад или јака интервенција споља. Пошто је Србија богата пољопривредна земља у којој увек нешто роди, верујем да неће бити такве глади. А што се тиче интервенције, видимо да могу свашта да направе.

Речи су једног од владиних економиста, задужених за сукцесију, да "код овог народа нема прага социјалне издржљивости". За сада, изгледа да је у праву, ма колико звучало немогуће да је моћ прилагођавања бескрајна.

Српски ментални квартет је: (чувена словенска) туга, трпња, мазохизам и инат. Покушавам да докажем супротно од тога. Трпељив смо народ, трпели смо Турке неколико векова. Јешћемо корење, не интересује нас овоземаљски него небески живот, наводим и тезу да само у српској тузи има толико радости, да у патњи готово да уживамо. То је мазохистична позиција: Слободан Милошевић нема толико садизма колико Срби имају мазохизма па могу све да издрже. Чувена је она прича са Пашићем: ако народ кука, стишћи га још више, ако ћути, попуштај. Имамо и инат, који је био позитиван само кад нам је давао енергију за променама, борбама у спорту, некад и рату. Негативан је јер се често инатимо са јачим. Инатили смо се 41. са Хитлером, сад са целим светом,

слободна територија, а и није први пут да терористи освајају подручја. Долази до проблематичне ситуације, када терористима локално становништво пружа уточиште, где стварају упоришне тачке на подручју. Када оружане снаге покушавају да неутралишу тај терен, обично долази до цивилних жртава. Сматрам да би професионални војник имао више шансе да одабере жртву, него што би то урадио неко недовољно увежбан и школован. Бојим се да ће тих жртава бити још и да их је под овим условима јако тешко избећи. Јер, када специјалац упада у неку кућу у којој поуздано зна да се налази терориста, тешко је осмислити, па пуцати. То су тешко решиве дилеме. Обучен сам да сматрам да када терориста заузме неки положај као што је црква, приватна кућа, то губи свој првобитни назив и постаје терористичко упориште. Морају се применити сва средства. Верујем да ниједан полицајац у овој држави не може да убија жене и децу, ниједан нормалан човек било где. Ипак полицајци пролазе кроз психијатријске тестове.

ПОЧИЊЕ СЕ ОД ИМОВИНЕ

Али, поменули сте да је један од два мотива и мржња, можда систематски стварана, или створена на лицу места. Неком убију колегу на очиглед...

Да, ако је у питању наоружани народ. Сада говорим о полицајцу који је више упућен у професију од неког регрута, осамнаестогодишњака. На Косову, група која делује је мешовита, има и људи са стране: из Хрватске, Албаније, затим доста волонтера који

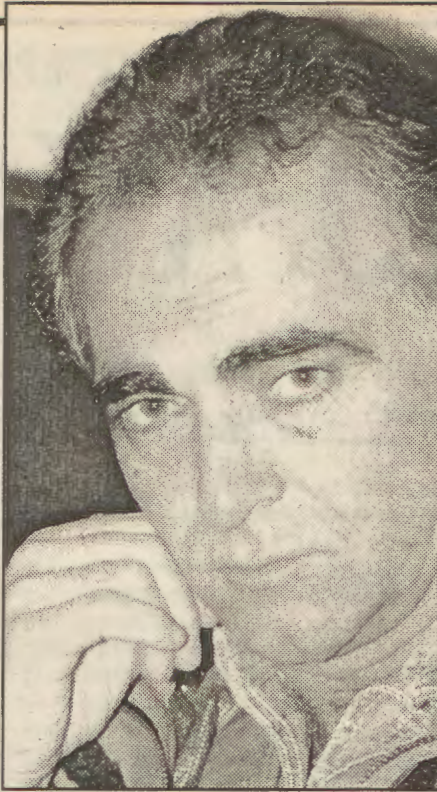
просто желимо да будемо посебан народ. Гледајте ове старе како упорно гласају за систем, јер памте и гора времена.

Али, млади су видели како се живи у свету и имају право да живе по светским стандардима. Имамо способности као појединци за такмичење са светом, али имамо несрећу са вођама и са системом. Они су ипак инспиратори свих друштвених вредности. Никада нисмо направили политички систем који је био прави оквир за испољавање највећих индивидуалних способности. Насупрот томе, развила се идеја "Нико ме не може тако мало платити колико ја могу мало радити". Остала нам је социјалистичка психологија, још увек призивамо то време.

РИБА ОД ГЛАВЕ СМРДИ

Словачки психијатри приметили су код свог председника Мечијара "тежњу ка апсолутној власти" и "склоност ка извртању истине", те му понудили стручну помоћ. Како се манифестују симптомима на основу које су поставили дијагнозу?

То је техника владања оног ко жели апсолутну власт: не сазива Скупштину, не саветује се са сарадницима, не консултује се са опозиционим првацима. У судбоносним тренуцима, када се правила наша историја, нисам могао да пронађем у новинама да је наш председник Милошевић позивао на разговоре Драшковића, Ђинђића, Шешеља, а био је дужан да то чини сваки 15 дана. Верујем да би већина Срба подржала заједничке одлуке, а овако је 50% људи подржавајући Милошевића можда ишло у рат, а друга

половина, мрзећи га, мрзи све што он сугерише. Суочени смо са бахатошћу руководица (поглавље "Балкански примитивизам"): неречно, нарцистично понашање.

У једном језуитском самостану питао сам како се доносе одлуке, има ли парламентаризма или ауторитаризма. Одговор је био: "О неважним питањима решава се у нај-

где да нађемо те људе и да их повежемо? То је као добро уигран фудбалски тим. Диверзанти могу да одраде један део после, али ту има посла и за социјалне раднике, политичаре, полицију, законодавство.

НЕ НАСТАЈЕ СЕ НА БАЗИ ТЕРОРИЗМА

Тренутно се виде две могућности решења косовске кризе, бар оне за које зна јавност: или испуњавање захтева Контакт групе за повлачењем оружаних снага, или остварене претње НАТО пакта и војна дејства на Косову. Постоји ли и треће решење?

Мислим да су обе варијанте неприхватљиве. Повући снаге одозго и оставити терористима је предаја земље. А са друге стране, доста тога није у нашим рукама. Ако је неко јачи од вас и реши да вас бије, можете да пустите или да се браните, па како буде. Моје је мишљење да мора да се подвуче црта испод које се каже даље не може. Сматрам да је та црта управо да не могу да се повуку снаге одоздо докле год има терориста. Како сам ја као "мали Микица" разумео формулацију са састанка у Русији, мислим да је у реду да се каже да ће се српске снаге смањивати како се смањују терористичке акције.

Јасно је да су Шиптари изабрали моменат када је Србија прилично ослабљена после свих ратова, па су видели шансу да се отцепе. "Тукла нас полиција па хоћемо своју државу" су приче за децу. То што се српска страна "мало" опустила и дуго времена правила да се ништа не дешава наша је кривица.

ужем кругу врховних свештеника. А о изузетно важним питањима сазовемо све свештенике, до најнижег, јер се никад не зна у чија ће уста Бог да стави истину". Од много идеја после много консултација онај ко одлучује има прилику да одабере варијанту које се он или његови саветници нису сетили.

Због чега је добар део људи забављен размишљањима и страховима шта ће нам лоше учинити тзв. Нови светски поредак а не размишља у правцу: шта горе могу да донесу странци од онога што су нам учинили домаћи?

Нисам сигуран да многи уопште знају шта значи "нови светски поредак", шта су му основни постулати. Ако је то утакмица спретности, способности, креативности, и ако се даје шанса способнима да успеју, а видимо из биографије Клинтона да он потиче из скромне породице, па је дошао до највише лествице друштвене хијерархије, да је и то могуће, онда то може да се поздравља. Са друге стране, људи нису довољно информисани, дају им се само фрагменти, и то само негативни, не и позитивни, па остаје да је Америка, рецимо, "светски полицајац".

Није лако направити идеалан друштвени систем. Наш је далеко од идеала. Не постоји правна држава, имали смо изборну крађу. Пошто риба од главе смрди, крашће се и по фабрикама и самопослугама, лекари ће писати лажне дијагнозе, а лица са најнижим нивоом моралности ће извршавати убиства, управо зато што су лица са ауторитетом инспиратори моралних вредности друштва. Зато имамо потпуно накарадан живот.

Ако се ипак догоди да НАТО нападне, какве су реалне последице, с обзиром на шансе да им се узврати, нарочито што је управо према Дејтонском споразуму војни потенцијал СРЈ драстично смањен, трговина оружјем забрањена и сл?

Исто можемо да урадимо што би урадила Швајцарска да је НАТО нападне. Имамо моралну обавезу да бранимо земљу на било који начин, мислим да ће то и да се деси. Било би пуно жртава, они би могли лако да нас поразе и покоре. Мене не би било срамота да нас поразе, али исто тако нисам спреман да кажем "Изволите, дођите", да им поставимо тепих.

Војни протекторат Уједињених нација, линија раздвајања између два народа који не могу да живе заједно? Функционисало је, колико - толико, у Босни и у Славонији.

И то је отимање земље, не бих ни тако нешто прихватио. Ако узму Косово, нема разлога да не узму Војводину, која је имала исти статус аутономије. Затим, ту је Санџак, са националним мањинама. Јављају се и Бугари који помињу своје мањине и део СРЈ квалификују као западни део земље. Пошто су Срби непопуларни, вероватно би дошло до отимачине, распарчавања. Ако желимо да останемо као нација, негде мора да се стане, или макар да се отежа онима који имају освајачке претензије. До сада нисам видео ниједну државу која је створена на бази тероризма.

ADDIO, AVIANO!

Недавне маневре НАТО-снага око јужних граница СРЈ иратили су из срца операције и неки београдски новинари. Међу њима и наш стални сарадник.

Степе СИКАВИЦА

Било случајно или како другачије, тек десило се. Најпре су позвали из Амбасаде Велике Британије у Београду, а одмах потом и из Амбасаде САД, и кажу: ако сте ви тај и тај, ако сте заинтересовани да из НАТО-базе у Авијану (северна Италија) пратите војну везбу ваздухопловних снага Алијансе - сместа отиђите у Амбасаду Италије по визу, сутра полазимо, све остало је наша брига. Нема се ту шта премислјати, него - пут под ноге!

Тако се, ето, и потписник овог текста, у недељу изјутра, 14. јуна текућег лета господњег, обрео вежбу у рејону оног хектара од америчке Амбасаде усред Кнез Милошеве, а у својству коментаторског "либера", тако некако. Остала овдашња новинарска братија, комада једанаест, сви из независних или такзованих независних медија; сви осим једног, и то војнополитичког коментатора "високе класе", из високотиражне ако не државне а оно до даске режиму одане новине (могли бисмо у опкладу да он мисли да је управо то прави професионални еквивалент: један напрема једанаест!).

Из Београда се дипломатским возилима пребацујемо до НАТО-деташмана на будимпештанском аеродрому, па прошавши кроз рутинску контролу, ускачемо у транспортни авион Херкулес 13 Ц. Након двосатног дрмусања по ваздушној калдрми, Херкулес се једва осетно дохватио писте: ето нас у Авијану, којих педесет миља северно од Венеције, а усред чувене ваздухопловне базе Западне војне алијансе. Човек се, дакле, нађе онде где и не сања да би могао бити.

ОПЕРАЦИЈА ПРИПРЕМЉЕНА БРЗО

Причу смо начели дескрипцијом, али како даље? Не би било поштено да подваљујемо читаоцу нудећи му оно што је он могао да сазна посредством неупоредиво бржег медија од ове споровозне периодике, то је као прво. А друго, у часу кад се ова верзија приче из Авијана нађе у читаочевим рукама, ваздухопловне (и ине) снаге НАТО-а могле би, далеко било (опет око Косова, над Косовом, штавише и на Косову!), да изведу неку нову вежбу која би "Одлучног сокола" (шифровани назив вежбе о којој пишемо) могла да баца у засенак и у заборав. Свему упркос, поновићемо неке елементарне чињенице, на шта нас,

уосталом, обавезује и једно од журналистичких начела. Али, ево још мало хронолошке дескрипције.

Београдска група била је, у ствари, претходница "бригаде" од стотинак (можда и више) списатеља, фоторепортера, сниматеља и осталих новинарских специјалности, претежно са простора бивше Југославије, а у Авијано такође пристиглих 14. јуна са разних страна, понајвише из Брисела, где су акредитовани при Команди НАТО. Падом сутона у недељу, новинарска "бригада" се окупила под куполом огромног хангара и у "седећем ставу" пропратила наступ генерала Мајкла Шорта, команданта ваздухопловних снага јужног крила НАТО за Европу, на првој од његове три конференције за новинаре уприличених поводом вежбе "Одлучни соко". Тај динамичан и речити педесетогодишњак у америчком је стилу по-

нудио новинарима основне податке о вежби, циљу и њеним непосредним и посредним учесницима. По његовој тврдњи испало је овако: од планирања, преко полетања и одговарајућих маневара у ваздуху, до слетања "Одлучног сокола" био им је потребан само један викенд. Тачније: све је смештено у циклус 24 часа, и за све је, испоставиће се, било довољно времена и простора.

Тај податак вредан је пажње чак и под условом да су концептуални репери вежбе били познати раније, пошто је извесно да је "Одлучни соко" једна од опција притисака на главне актере косовске драме. Да ли је вежба коинцидирала са путовањем председника СРЈ у Москву, или је, како тврде овдашњи државни медији, темпирано тако да "Соко" узлети дан уочи сусрета Слободан Милошевић - Борис Јељцин у Кремљу - за ову причу и није тако важно.

СЛОЖИЛИ СЕ ГРЦИ И ТУРЦИ

Једна друга случајна подударност је, чини нам се, релевантнија. Наиме, као што је познато, дан пре "Одлучног сокола" на војном аеродрому у Батајници одржан је аеромитинг, чији се програм, по званичној верзији, одвијао пред свих сто хиљада гледала-

ца. Та представа, посвећена Дану Војске Југославије, 16. јуну, требало је да има међународни карактер. Међутим, демонстрација ваздухопловне вештине и акробатике свела се само на домаће снаге, тј. на акрогрупу "Летеће звезде" и падобранце из чувене 63. бригаде и падобранце из Војске Републике Српске. Додуше, од свих позваних пријатеља из иностранства одазвали су се једино Грци чији су пилоти у Београд дојездили на једном Миражу 2000. Летелица ипак није узлетела на митингу у Батајници, јер је Грчкој, као чланици НАТО, било много важније да се њене борбене летелице овога пута припоје летелицама Турске и да у јату "Одлучног сокола" надлећу косовско кукавичије гнездо.

Командант РВ и ПВО Војске Југославије генерал-пуковник Љубиша Величковић баш на свечаности поводом Дана ВЈ, на

аеродрому у Приштини, изјавио је и ово: "Суочени смо са тероризмом и сепаратизмом на овим просторима, а спољни фактор жели да овде оствари своје интересе... ми немамо куд, него да, ако затреба, чувамо и часно бранимо нашу отаџбину". То су неки високи тонови патриотизма, али нека се овом аутору не узме за зло ако постави питање генералу: којом би то авијацијом и другом ПВО техником он бранио отаџбину?

Његов колико дојучерашњи колега у чији патриотизам не би требало сумњати, негдашњи пилот на борбеним летелицама

и генерал авијације у пензији, Светозар Царевић, баш је тих дана у овдашњим медијима тврдио да у случају напада НАТО-снага с неба - домаћи систем противваздушне одбране не би имао изгледа да преживи. То стога јер га "чине радарски систем прве и друге генерације са скромним могућностима", "ловачка авијација базирана на моделима МИГ 21 старије генерације" и ракетни системи земља-ваздух "домета највише 24 километра". Биће да командант РВ и ПВО ВЈ препоручује жртвовање! Али, чему жртва ако нема смисла? О томе ћемо још коју прозборити доцније. Да причу вратимо у базу Авијано.

ЗАМАЛО ПЕСМА

Пошто су се такорећи колективно сместили у једној великој кошаркашкој дворани где ће и да преконаче, с вечери уочи дана "Д", југословенски (југословенски - у оном добром старом, а данас нипошто пожељном носталгичном смислу!) новинари су се разнежили, готово расплављили, и уз моћну капљу италијанског вина само што нису запевали "Од Вардара па до Триглава" (мањкали су једино репрезенти Словеније). Замислите, овај пут није било ни свађе ни туче (ето "Одлучном соколу" бар једног видног резултата!), што је био довољан разлог да се у тој колонији појави стрепња - како би вежбу могла помутити каква несрећа, што се на опште задовољство није обистинило.

Сутрадан, а након "узбуне" у 04.00 часова и поновног виђења са генералом Шортом, новинарска "бригада" се поделила и раз-

ције је (био) да пружи подршку миру и стабилности у региону. Она истовремено показује забринутост свих земаља чланица за ескалацију насиља на Косову. Истовремено, она такође показује подршку НАТО територијалном интегритету СР Југославије"! (Требало би да буде по оној нашој: ни по бабу, ни по стриचेвиће, али по свему судећи, званичници ни на једној страни нису тако схватили НАТО-"Сокола".)

Осим из Авијана, борбени авиони су тога јутра полетели још из 14 других база из Италије, Холандије, Немачке, Грчке, Француске и Велике Британије. Тако се у ваздух нашло 85 борбених авиона од којих су 68 били у "нападној функцији", 17 апарата је подржавало ту групацију. Једно "јато" летело је са севера дуж Јадрана, док је друго долетело с југа, из Грчке, и када се коначно обликовала - борбена формација се отегнула свих 120 миља. Са Јадрана су ваздухоплови скренули ка небу над Албанијом, летећи 15 миља од албанско-југословенске границе, а на висини не мањој од 5000 метара; за ову су прилику били наоружани само ракетама за "самоодбрану" типа ваздух-ваздух.

СВИ БИ ДА БУДУ ПРИСУТНИ

Са албанског неба авиони су упловили на македонско, над полигоном Криволак начинили заокрет, развојили се и вратили у базе. Дакле, очигледно је да архитекти и актери "Одлучног сокола" нису намеравали да било чим испровоцирају

падне војне алијансе сем Исланда и Луксембурга које и немају борбену авијацију. Још важније: на овој вежби је први пут демонстриран "нови модел флексибилности НАТО", тј. "модел за 21. век", како је нагласио генерал Шорт. Реч је, наиме, о томе да су изнад Албаније и Македоније летели норвешки и дански ваздухоплови чији је иначе "формацијски простор" на северу Европе, као и Португалски који су до сада контролисали област Атлантика.

На крају вежбе, главнокомандујући НАТО-снага за Европу, амерички генерал Весли Кларк, услишио је молбу претежно београдских новинара и у ТВ интервјуу одговорио на неколико њихових питања која ваљда и нису могла без политичке конотације. Генерал се чувао политичких одговора (а да ли је могао, јер "све је политика"!); пребацујући их на терен генералног секретара НАТО Хавијера Солане. А његови одговори би се могли редуковати на то да је "НАТО забринут за мир у региону", па да ако буде неопходно, управо зарад "очувања мира и стабилности у региону" снаге НАТО ће "веома брзо реаговати", што је, уосталом, и показао "Одлучни соко".

СОКО НИЈЕ КОКОШКА

Овдашњи званичници, изгледа, нису схватили ту поруку, па кажу да је НАТО-"СОКО" или "збуњен", или "ћорав", и да се и њему могу "поткресати кила"! Једино још нису рекли како! Осим ако се не уздају у поменути изјаву генерала Величковића, јер човек је у тој области компетентан. А могли би да се ослањају и на недавну изјаву потпредседника Савезне владе Зорана Либлића Асошијетед пресу у којој се каже да "иако немамо шансе у сукобу са НАТО", "ВЈ је дужна да брани своју територију против било кога ко покуша да у њу уђе силом"! Па да поновимо: у званичној и екстра патриотској верзији "одбране" важно је да се на "олтар отаџбине" принесе жртва, па била и бесмислена. Нека и тако буде, али хоће ли тај патриотско-жртвени ешалон предводити новопечена богатунска номенклатура и владајућа гарнитурa са све врховним командантом оружаних снага ове избезумљене државе, Слободаном Милошевићем, на челу.

Једнако наопако ће бити ако су лидери косовских Албанаца, као и косовски герилци, алијас устаници, односно терористи, или како хоћете да се зову, ако су дакле они схватили да је "Одлучни соко" значајно подршку њима и њиховом сепаратизму. Ни у том случају се не можемо надати миру, па макар "Соко" летео сваки други дан.

Након једне ноћи и једног дана проведених у чувеној бази - која је више или мање прогутала питорескно месташце Авијано, и у којој ради и обитава око 3000 војника, подофицира и официра (дакако, професионалаца уз много униформисаних младих и лепих девојака) и око 1000 цивила - београдска новинарска експедиција вратила се кући.

Све у свему, мало напоран али леп излет. Addio, Aviano!

оружане снаге СРЈ, поготово не југословенску противваздушну одбрану о којој се Мајкл Шорт, одговарајући на питање новинара (да ли из пuke куртоазије?) врло похвално изразио.

Цела та "ратна игра" трајала је око четири часа. Иако су сем поменутих летилица у операцији учествовали и "ваздухоплови-танкери" (авиони су се пунили горивом у ваздуху) и "ваздушна лабораторија" звана Авакс, сва та парада је протекла у најбољем реду. Уз ризик да се писцу ових редака прилепи и каква непатриотска етикета, напосто се мора рећи да је поменута чињеница достојна сваког respekта.

Спецификум ове "ратне игре" чини и то да су у њој учествовале све чланице За-

местила по "радним", односно посматрачким тачкама у бази: гледали смо из непосредне близине загревање, излазак на писту и узлетање моћних борбених машина Ф-16 и Ф-18. Тако је, дакле, у 07.45 часова 15. јуна ове године почела вежба ваздухопловних снага НАТО чију је сврху генерал Шорт и тог јутра (баш као и на крају вежбе) дефинисао овако: "Циљ ак-

МЕДИЈИ ПОВОДОМ КОСОВА НА ИСКУШЕЊИМА: НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕС, ИСТИНА, НЕШТО ТРЕЋЕ ИЛИ СВЕ ЗАЈЕДНО?

Кад експлодира прашина испод тепиха

Фитиљ који је догорео до најзапаљивије тачке Балкана угрожава саме темеље српске државе, па тиме и информисање нације добија, колико год то звучало ипатетично, једну нову, судбоносну димензију.

Има ли смисла захтевати од медија аутоцензуру, ипротежирање једне и иприкривање друге врсте информација? Постоји ли национални интерес који је јачи од истине? Ко треба да га формулише?

Сви наши саговорници тврде да у сваком случају недвосмислено уважавају националне интересе, уз јаку сумњу да они који их штите "ио службеној дужности" то чине на иправи начин.

Александар ЦВЕТКОВИЋ

Полемике о начину извештавања о косовским догађајима кренуле су са познатим ("сад изгубљеним, затуреним и заборављеним скандалом", како га описује Манојло Вукотић) када је београдски јавни тужилац Тмушић поднео пријаву против петорице главних уредника независних медија због тога што је у свих пет новина објављен наслов "Убијено двадесет Албанаца" (а не "двадесет терориста"). Тужилац је сам тај чин оквалификовао као подстицање албанског тероризма, а уреднике упутио на саслушања у полицију.

Да ли се, заиста, у условима појачаних и све масовнијих терористичких активности на Косову српски медији и даље разликују у патриотском погледу - па док једни посматрају и преносе само право(верно), без колебања у томе ко су "добри" а ко "лоши момци", код других је дозвољен и пожељан и поглед са стране? Постоји ли, такође, граница коју забринутости за будућност своје угрожене земље и народа не смеју прећи, подвајајући се по досадашњим, у крајњој линији увек (макар само по питању слободе -неслободе информисања)

политичким разлозима? Помаже ли се уступањем свог простора у афирмацији терористичких организација и циљева - дилема је пре извесног времена отворена у јавности - па сходно томе, питали смо прве људе невладиних гласила - **треба ли поред цензуре у државним медијима завести и аутоцензуру, дакле добровољно сузити "слободну територију"?**

ОВАЈ ПУТ СРБИ АПСОЛУТНО У ПРАВУ

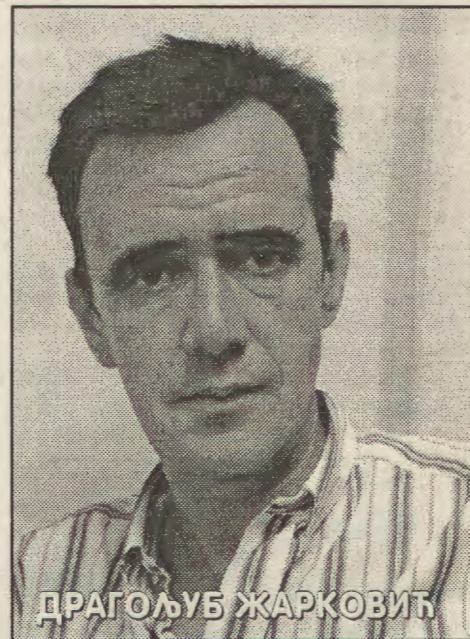
Драгољуб Жарковић, директор недељника "Време", пословично високо котираног приликом "издајничко-плаћеничких" прозивки од стране вербалних хиперпатриота, сматра да се ни цензуром ни аутоцензуром не постиже богзна колико.

"Ја сам по природи против цензуре, наравно. Таква врста информација спада у надлежност државе која у случају увођења одређеног степена ванредног стања има право да пропише правила извештавања са кризних подручја". Домаћи медији, и независни и државни, сматра Жарковић, извештавају са Косова на начин који није до краја продуктиван, иако, додаје, "када је о Косову реч, Срби су сада апсолутно у праву". Директор "Времена" запажа да се ун-

тар групације такозваних независних медија овде јавља један "јако специфичан феномен који говори о томе да дугогодишње противљење режиму Слободана Милошевића као да не да тим медијима да бране српске интересе и да кажу да су Срби овај пут у праву.

Стање око Косова и даље је недефинисано. Мислим да српски независни медији са недовољно храбрости штите српске интересе а да државни медији на погрешан начин штите те српске интересе".

Оно у чему се већина невладиних медија слаже јесте то да би требало сачувати територијални интегритет земље "а слажемо се и да овај режим ништа не ваља и да ће овај режим тешко моћи да га сачува", каже Жарковић. Што више аутентичних информација са обе стране, а што мање глупости попут глу-

ДРАГОЉУБ ЖАРКОВИЋ

пости Ивице Дачића. Ја сам дубоко убеђен да је Хулио Иглесиас дошао овде да пева за паре. По мом схватању Хулио Иглесиас после Београда иде у Загреб, не због тога, верујем, да би тамо певао за Хрвате и Хрватску него такође за паре".

Немогуће је, према Жарковићевом мишљењу, договорити се око начина извештавања. "То је просто остављено на савест не само редакцијама него на савест сваком појединачном новинару. Просто, да ли он има снаге да изрази то што је видео. Против сам било какве врсте униформисања и било каквог договарања о начину информисања. Свака новина је прича за себе. Потребно је направити што више аутентичних сведочанстава о томе шта се догађа на Косову", закључује Жарковић.

ЗАХВАЉУЈУЋИ ВЛАСТИ

Грујица Спасовић, главни и одговорни уредник дневног листа "Данас", оцењује да је превасходни национални интерес да сазнамо истину шта се догађа на Косову, зашто се догађа, ко кога провоцира, ко кога напада, ко жели мирно а ко неко решење.

"Против сам било какве цензуре, све док се званично не утврди да је наша држава у рату.

Лично нисам задовољан извештавањем са Косова, како наших новинара, који извештавају за лист "Данас", тако и оних других независних медија, а наравно понајмање државних и сматрам да су и колеге из света врло често крајње једностранни, неинформисани и да заправо не знају суштину сукоба на Косову и да су дошли са доста предубеђења, тако да у њиховим текстовима има мање чињеница и информација а више навијања и одређивања за једну страну".

На сугестију да су током седамдесетих година у неким западним земљама информације о терористичким организацијама биле строго филтриране, без обзира на идеолошку оријентацију гласила Спасовић овако одговара:

"Национални интерес, тврдим, јесте да се зна истина. Међутим, ми немамо стабилну

МАНОЈЛО ВУКОТИЋ

демократску државу да бисмо могли врло јасно да дефинишемо сва правила игре. Ми већ десет година стављамо прљавштину "под тепих" и трудимо се да је не гледамо, а ту спада и оно што се догађа на Косову, што је данас експлодирало, па врло тешко можемо да повучемо јасну границу између оправданих интереса и залагања за одређени степен аутономије и равноправности и класичног тероризма".

Лако је, вели Спасовић, било Немцима и Енглезима, па и Американцима, да то дефинишу јер су њихове демократске институције врло чврсте, тамо су ствари веома јасне. Без обзира да ли је реч о Ирцима и Ирској републиканској армији или "Црвеним бригадама". "Код нас је све то до сада било у другом плану, тако да је једноставно експлодирало и то, чини ми се, у великој мери захваљујући лошим потезима власти из Београда".

У оцени трагичних последица политике актуелне власти и Спасовићеве колеге из других редакција готово су једнодушни.

ПРОБЛЕМ У ПАРТИЈСКО-КОМИТЕТСКОЈ СВЕСТИ

Тако **Манојло Вукотић**, власник и главни уредник дневног листа "Глас јавности", пита-

ШОКАНТНА УРЕЂИВАЧКА ПОЛИТИКА РТС

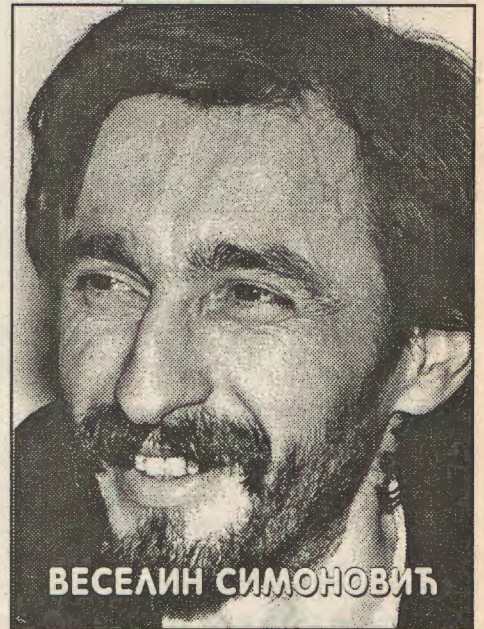
По **Манојлу Вукотићу**, на питању Косова се поново ломи та вештачка подела, коју неки форсирају а многи не разумеју, између државних и независних медија. У овој ситуацији, сматра он, државни медији праве огромне грешке тиме што исувише слепо, можда чак и више него што то власт од њих тражи, скривају неке информације о збивањима на Косову, желећи тобож да избегну драму (не схватајући да прећуткивање често ствара већу драму него ако то исто саопштиш).

"Ако би се владајућа политика мерила преко Дневника РТС, онда би то био још један доказ ужасне, неодмерене, незреле, незобилне, неодговорне, импровизоване политике. Немогуће је тај напет проблем исказати тако што ће се сваке вечери у Дневнику прилог о Косову емитовати, не пре - двадесетог минута!? То неко сигурно мери штоперцом. Зар морају баш све белосветске будалаштине, попут избора у некој "левој" несврстаној земљи, да прођу да би се у двадесетом или двадесет петом минуту начела проблематика Косова. Ја тај приступ одиста не могу ни професионално ни људски да разумем. Ако су у једном дану сахрањена два полицајца то је за мене прва вест, па чак и ако хоћемо да се, грубо кажем, "играмо" изазивањем националних осећања. Буђење националног поноса и пркоса, готово борбене спремности било више подстакнуто ако се емитује у првим него у тридесетом минуту, док чекамо временску прогнозу. Та несрећна уређивачка политика као да ставља до знања да се тамо ништа озбиљно и не догађа. И то се понавља из дана у дан.

С друге стране, опет, имамо независних медија који користе информације страних извора, који могу да лажу и монтирају, што се толико пута досад показало, а могу и да не знају. И онда се то лансира као да смо то ми сами видели или проверили", примећује **Манојло Вукотић**, власник и главни уредник "Гласа јавности".

ње тог односа посматра као бркање појмова - да ли је власт добра или није добра. "Власт је лоша, власт је направила катастрофалне грешке у вођењу политике према Косову, ако се ограничимо само на ову последњу деценију колико траје ова власт, односно водећи људи ове власти. Грешке власти су једно, а друго је драма на Косову. Ја могу да будем веома жесток противник политике коју је Милошевић водио према Косову, али не могу нити хоћу због те погрешне политике да улазим у такве апсурдне замке, као што неки улазе, да пожелим или да браим тезу да Косово треба да се отцепи, да постане република, да постане држава, конститутивни члан проширене трочлане федерације, да дајем право Ругови да буде равноправан партнер са председником Србије или Југославије..."

За **Веселина Симоновића**, главног и одгов-

ВЕСЕЛИН СИМОНОВИЋ

орног уредника "Блица", пак, феномен је комплекснији јер је везан за укореењену свест у политичким структурама уопште.

"У савременом свету немогуће је сакрити било шта, па овде многи мисле да ако ми нешто не објавимо да се то не сазна у свету. Некада се тако радило у партијским комитетима и та комитетска свест је још у главама оних који брину о националним интересима. Ето, у томе је проблем а не у новинама. Дакле, проблем је партијско-

комитетска свест која је у главама свих наших и опозиционих а посебно ових људи из власти који никад нису ни напуштали комитет - у томе је највећи проблем са информисањем о Косову" каже **Симоновић**.

Наши саговорници различито доживљавају ангажман и домете државних органа када је у питању информисање, како државних тако и независних медија, о збивањима на Косову.

Грујица Спасовић мисли да на том пољу има извесних помака у понашању српске власти ("говорим само о информисању") и да се нешто постигло отварањем Медија центра у Приштини "који, с времена на време, изгуби део кредибилитета али још увек је једна чињеница више на коју људи могу да се ослоне приликом информисања. Међутим, до сада нијед-

но наше министарство информисања није успело да створи такав миље, такве услове и да омогуће медијима да озбиљније и свеобухватније прате конфликтне ситуације. Уосталом, ми никад нисмо имали право министарство за информисање, увек је то било у служби одређених политичких, тачније партијских интереса".

О државној пропаганди и улози медија унутар ње **Веселин Симоновић** и **Манојло Вукотић** већ имају опречна мишљења.

Док **Симоновић** категорички одбацује сваку везу са државном пропагандом, инсистирајући на "чистом" новинарству ("Нити се у тој области сматрам стручњаком нити ме то интересује"), **Вукотић** јесте незадовољан тренутним околностима, али принципијелно у томе не проналази нужно само негативне конотације.

"Требало би да на Косову постоје отворени пунктови Министарства за информације, а не Медија центар Удружења новинара Србије. Зашто би Удружење новинара Србије отворило Медија центар? Зашто га није отворило Министарство за информације Србије или Југославије, или влада Србије, уместо Комракова и друштва који ће себе после прогласити патриотским новинарима и уредницима. Неопходно би било да и Министарство одбране има своје портпароле и своје информације, Министарство полиције такође. Онда би знатно боља, истинитија и објективнија била информисаност, не само југословенских него и страних новинара. Водити с времена на време групе дипломата аутобусом и с времена на време групе страних новинара, а при том рецимо забравити на домаће медије спада више у нечије рекламе или саморекламне потезе него што је врста реалног доприноса отварања извора информисања и саопштавања истине".

ГДЕ ЈЕ НАШ "АВИЈАНО"?

Симоновић уочава низак квалитет, превишество зато што је мало правих новинара и правих извештача који професионално раде свој посао. "Један од ретких људи које ја у овом тренутку могу да похвалим као извештача јесте Момчило Петровић, који тренутно ради за "Блиц". А остало од домаћих извештача је на врло ниском професионалном нивоу и о томе немам шта више да кажем. Иначе, ако би се у извештајима са Косова поштовале све етичке норме професије, не би постојали никакви проблеми ни са националним ни са државним интересима.

За челног човека београдског "Гласа јавности", истовремено, природна је претпоставка да код свих, или барем велике већине, и новинара и уредника у независним медијима везаност за косовску драму не искључује, већ би требало да подразумева висок професионални ниво извештавања. "Мислим, процењујем и тако желим да радим, да у информисању са Косова морају доћи до пуног изражаја и сви принципи новинарске професије али и сви принципи неког људског морала и достојанства, и у најбољем смислу принципи националног и државног опредељења и интереса народа. На примеру Косова треба показати сву своју професионалну зрелост, моралну зрелост и људску принципијелност и свакако изразити свој

ГРУЈИЦА СПАСОВИЋ

патриотски осећај - без обзира што је та реч и у политици и у новинарству последњих година веома компромитована. Према том проблему се одиста човек мора односити веома трезвено. Јер, то јесте питање нашег опстанка наше државе, какве јесте. И овакву, лошу морамо је бранити да бисмо имали сутра бољу", убеђени је **Вукотић**.

Наш саговорник посебно замера државним органима да су потпуно занемарили своје обавезе према јавности, а по његовом мишљењу државна пропаганда само по себи није ништа лоше, већ напротив неопходно промовисање стратегијских националних интереса. "Нас нико не позива у државне институције на брифинге, да каже: изволите господо, ми мислимо да је тренутно то и то наш приоритетан државни интерес. Па да видимо ко ће сутра или за три дана у новинама да прича другачије или ће то да поштује.

Американци су недавно купили већу групу новинара из Београда и одвели их у Авиано да у бази НАТО пакта посматрају војне вежбе око наше границе. На њиховим екранима новинари су посматрали како 68

НЕНАД ЦЕКИЋ

бомбардера прелеће и кружи око наше границе. Објективан, паметан и поштен новинар, после тога је могао да напише добру репортажу. Али, зашто ми, иако је и наша војска знала за тај одлазак, нисмо организовали наш, да тако кажем, ваздушни пропагандни "контраудар"? Зашто није овде друга група новинара, у неком нашем радарском центру, седела и посматрала, уз коментаре наших официра, шта се догађа у ваздуху? Зашто извештачима није представљено наше знање и искуство? Ја сам то рекао господи генералима и они су се сложили да сам у праву, и то ми често кажу, а никад нешто да урадим. Систем који је наметнуо да се кругови информисања сужавају, па се само једне новине обавештавају, веома је погубан и разоран, нарочито у оваквим приликама као што су збивања око Косова".

УБИЈАЊЕ НИЈЕ ОРАЊЕ

Ни **Ненад Цекић**, главни уредник Радио Индекса, не верује у основаност оспоравања патриотске части новинара, када се износе информације о броју мртвих или рањених у терористичким акцијама. "То су чињенице које не сме нико да скрива. С друге стране уопште ми није јасно како би објављивање информација у Београду могло да поспешује тероризам на Косову. Једно је изношење података а друго објављивање коментара. Неупоредиво је горе ако се прикрива стварно стање па и лаже, да се доле деца нормално играју на потоку а пољопривредници ору на њивама. Онда човек из незнања крене на Косово а тамо га неко пресретне и убије. Такво "информисање" је веома опасно".

Ако се зна, констатује **Цекић**, да Срби гину због тога што неки Шиптари покушавају да отцепе Косово, то би ваљда требало да мотивише људе да нешто предузму, а не да седе и да гледају и кажу: све је пропало. "Претпостављам да је заправо та дилема реакција на државну слабост. Просто, људи знају у каквој држави живе, па је тај дефетизам више последица неповерења у ову државу а мање због начина извештавања са Косова".

За главног уредника "Индекса" постоји још једна значајна димензија, а то је терминологија која се користи и око које настају спорови. "Ако си незаинтересована страна, информација треба да буде максимално неутрална. Међутим, с обзиром да ми живимо у држави Србији глупо би било да се "Ослободилачка војска Косова" не назове терористичком организацијом, јер са становишта интереса државе републике Србије она то заиста и јесте. Са становишта државе Албаније она то можда није, али ми нисмо Албанци него Срби. Лично сам склонији неутралнијим формулацијама при чему мислим да је потпуно недопустиво коришћење формулације типа "борци за слободу", герилска организација или да се чак не користи скраћеница ОВК него УЧК, што је вероватно албанска скраћеница. То је већ трагично термиолошко стајање на страну Албанаца. Кад боље размислим, не знам ко би овде, у Београду, имао разлога то да ради".

Нама су потребни сви

“Сваки проблем за који је било иромојасно обећавано да ће бити решен постојао је још сложенији. То води бираче и ираћане у велику дејресију. Не верујем да би их са истим иричама још једанпут моили иревести жедне иреко воде. Што се владајуће коалиције тиче, ситуација у бирачком телу нејовољнија је нејо што је била”.

Александар ЦВЕТКОВИЋ

Шта је по Вашем мишљењу конкретан, опипљив резултат сусрета опозиционих странака на конвенцији коју је организовао Милан Панић 21. јуна у Нишу?

Неког опипљивог резултата нема. Ипак, сматрам позитивном чињеницу да се људи окупљају, разговарају, и да се тражи нека форма окупљања опозиционих снага. Поготово ако се ускоро буду одржавали избори, а сви су изгледи да хоће - да би се решио косовски проблем. (Избори ће се морати организовати да би и албанско становништво учествовало на њима). И зато је сваки покушај разговора нешто што је позитивно, много позитивније него сталне свађе какве смо до сада често имали прилике да видимо.

Међутим, сам сусрет у Нишу није био организован на најбољи начин. Било је то нешто између митинга и трибине, на једној страни, и округлог стола, на другој страни, тако да није било јасно којој се публици ту обраћа и шта треба да се реши. Све у свему, мада је било доста представника разних партија, треба јако много још да се на томе ради да би иоле имало неку озбиљну шансу.

Дакле, могло би се схватити да осим тог иницијалног сусрета неких конкретнијих договора између представника странака око улоге Милана Панића није ни било?

Панић стално фигурира као личност (будући да је био председнички кандидат, у оно време целокупне опозиције) која би

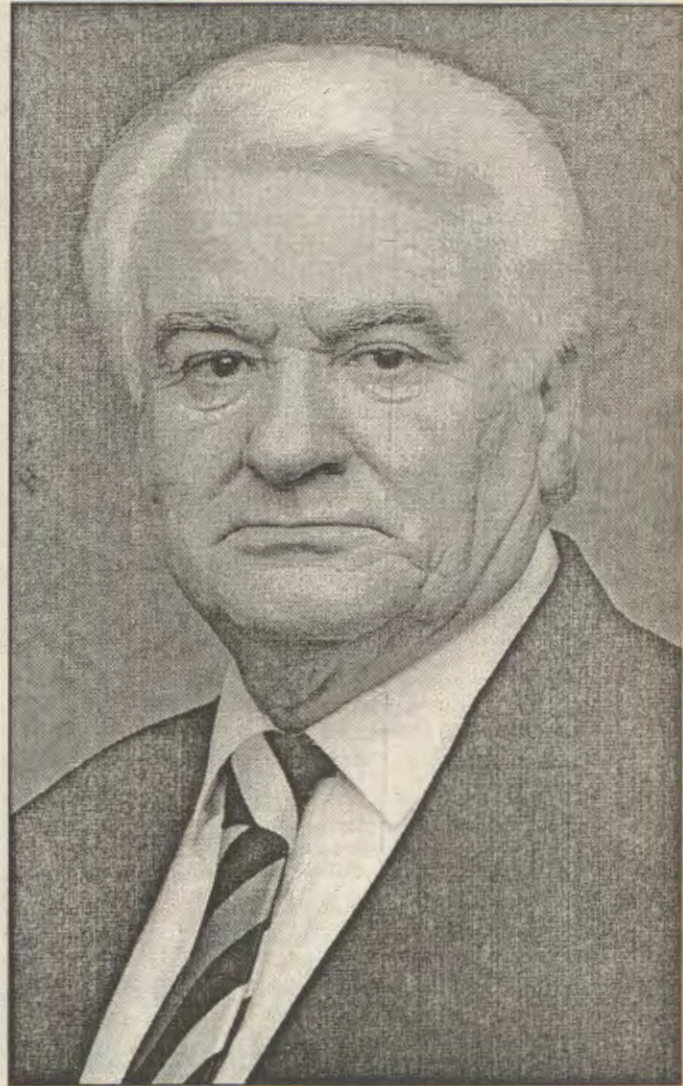
имала шансу да ако ништа друго буде координатор или медијатор тих разговора. Наравно, у међувремену су се догодила одређена померања, па ни опозиција није више иста каква је била пре неколико година. Дошло је до цепања коалиције “Заједно” и до растурања снага тако да ми немамо више исту ситуацију какву смо имали раније. Али, проблем је у томе што у овом тренутку у опозицији нема јасне алтернативе постојећем режиму. И очигледно се трага за таквом алтернативом. Како ће она изгледати и ко ће је обликовати то ћемо тек видети. Али, у сваком случају, празнина се осећа и сигурно да је то разлог што се људи ипак састају и траже неку форму заједничког наступања.

ТУЖНО ОДСУСТВО РАСПРАВЕ

У нашем политичком животу један од најмаркантнијих социолошко-психолошких феномена јесте феномен лидерства, што је депало странке изнутра али и тек успостављене међустраничке савезе. Како мислите да ће се то превазићи да би целокупна опозиција могла да се помери са мртве тачке на којој се сада налази, и како Ви у свему томе видите улогу Милана Панића?

Ја не знам тачно шта су чије амбиције. Очигледно је међутим да је вечито постојао тај проблем лидерства у опозицији. Неке ствари су биле и природне, а неке вештачки направљене. Код нас постоји релативно велики број партија (мада то није тако много, у неким земљама их има и више) али ако се жели нека заједничка акција, поготово изборна акција, зајед-

ничко наступање у тражењу модуса промјена, онда само постављање лидера у старту није добро. Ја сматрам да је неопходно да људи прво седну и да разговарају. И да утврде о чему хоће да разговарају. Не са-

мо да се сликамо за маркетинг, да неко западне кишобран и каже изволите сви под мој кишобран и ево нама опозиције.

Замишљао сам да то треба да изгледа тако да што би се организовао један округли сто, да бимо знали о чему разговарамо. Тужно је колико данас има мало расправе о правим питањима.

Да ли сте Ви лично и остали учесници скупа у Нишу разматрали негативан публицитет који би у постојећем амбијенту могло да донесе политичко зближавање

са Миланом Панићем, који се увек отворено декларисао као "амерички човек", у тренутку када су односи Србије и САД вероватно на најнижем нивоу у историји?

Ја не мислим да је Милан Панић човек НАТО пакта. Мислим да је он човек бизниса. Уосталом, он је изабран за председника савезне владе на позив и предлог председника Милошевића. Наравно, очигледно је да он има доста политичких веза и утицаја, али нисам сигуран да је све ово замишљено да би господин Панић био председник неке партије или покрета. Колико сам га ја разумео, он више жели да буде координатор и медијатор који би омогућио контакте и поправљање лоших

због тога не верујем да ће он бити учињен. Али какво ће бити стање у Савету безбедности то не могу са сигурношћу да кажем с обзиром на притиске који у овом тренутку постоје према Русији, њихово тражење зајмова од ММФ, па и Клинтонов пут у Кину. Ми се врло лако одушевљавамо и мислимо да смо решили неке проблеме, али када су у питању стратешки интереси и великих сила онда ови мали често остају "кратких рукава".

Суочени смо са чињеницом да НАТО (на првом месту Америка) има стратегију која се своди на позив на кооперацију, а онај ко такву понуду одбије врло брзо почиње да се третира као противник. Пошто је и до сада нуђена кооперација која никако није успевала, то се онда окретало против Србије и Југославије и третирано смо као непријатељи.

Тако је било и у случају рата у Хрватској и у случају рата у Босни, када су нам, на крају, издигли услови. Оно чега се ја бојим да се може десити јесте да се, упркос изражених воља на референдуму и јако много реторике о самосталности, ствари покрену у том смеру да ће многе одлуке везане за Косово једноставно бити - наметнуте. Као што су наметане неке раније наше одлуке око Крајине или Босне. Проблем је увек био у следећем: у првом тренутку се није ишло у кооперацију јер се мислило да се можемо супротставити. А када би се схватило да се не можемо супротставити кооперација се прихватана, али тада је већ касно, и све нам се наплати са дебелим каматом.

Овде имамо врло изражену опасност да се на Косову оформи герила која би била обучавана, наоружавана и на друге начине обилато помагана споља, и која би могла да прерасте у војску са којом би ми требало да ратујемо годинама, и то без успеха. То је оно најгоре што би могло да нам се догоди. Зато треба, пре свега, ту ствар пресећи.

Невоља је што смо ми међународне посреднике тако лако одбили. Знало се, наравно, за пристрасност многих, то није спорно, али је то још увек блажа варијанта од наметања које би дошло уз присуство во-

јне силе, односно снага НАТО пакта. Мислим да треба врло брзо радити да се избегне могућност даљег ширења ратних сукоба, која нама никако не иде у прилог. То кошта много живота, а уз то ја сам дубоко убеђен да се постојећа ситуација ратом не може решити.

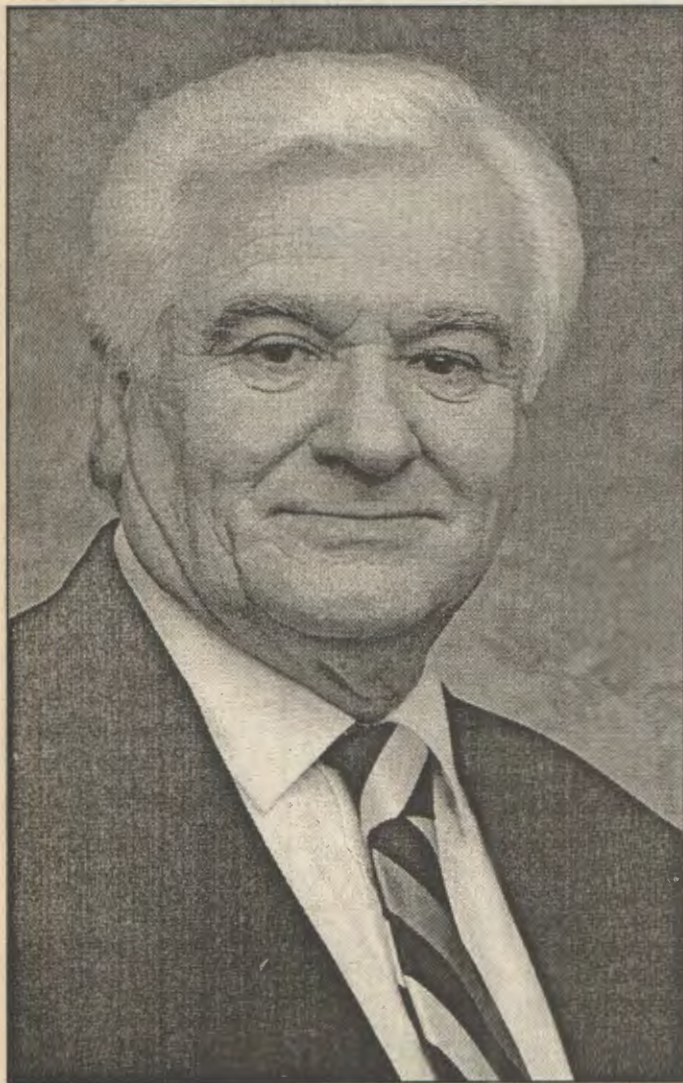
Због ових ставова неко би могао да вас "прозове" за ширење дефетизма.

Та прича о супротстављању свим средствима снагама НАТО пакта које слушамо од неких данас државних функционера упућује ме на закључак да они вероватно не схватају шта су то "сва средства". Трбало би наравно користити нека средства, али шта то значи сва средства? Уништити много живота и читаву земљу? Ми за то немамо снаге и то ниједан народ данас не ради. Морамо учинити што је могуће више да се ствари смире и да се територијални интегритет Србије сачува. Вероватно ће доћи до одређених уступака у смислу неких уставних позиција и гаранција Космету од стране савезне државе, ОЕБС-а и других међународних фактора, да им се не може касније одузимати та аутономија итд. У том погледу, сигурно ће бити потребне извесне уставне модификације. То је оно што личи на компромис у ком смеру би ствари могле да се крећу и да то за нас буде прихватљиво.

СТРАНЦИ НЕЋЕ ДА НАС ПЛАЂАЈУ

Мислите ли да је после толико међусобно нанетог зла, које је кулминирало свакодневним људским жртвама, могуће повратити поверење, што у конкретном случају значи уверити Албанце да је за њих могућ опстанак у оквиру Србије и Југославије?

Наравно, сада је касно разговарати о другим солуцијама које су раније помињане. То је данас изгубљено јер ми смо, то морамо признати, сада доста одвојена друштва - албанско и српско на Косову. У почетку је то одговарало режиму, да Албанци не учествују на изборима. Нећете да излазите на изборе, одлично, онда ћемо, као што се догодило на првим вишестранчким изборима, са по сто гласова добијати мандате и остварити апсолутну већину у парламенту. На то се односило и моје прво јављање у Скупштини када сам упозорио да би мандате освојене на Косову требало замрзнути. Па у некој наредној прилици расписати нове изборе. Свакако, водио сам рачуна и о интересу опозиције јер би тиме социјалисти имали 25 посланика мање. Моје излагање је дочекано страшним нападом и оптужбама да је то малтене издајнички чин. Све донедавно то је режиму погодновало, јер је имао сасвим лагодну већину. Али, последица је било изоловање Албанаца и стварање паралелног друштва на Косову. Сада, та два годинама стварана одвојена друштва не можете тако лако склопити.

односа међу опозиционим лидерима, него да буде некакав промотор и носилац опозиционе идеје.

ЗАГОНЕТКА "СВИХ СРЕДСТАВА"

Како Ви процењујете опасност од војне интервенције НАТО пакта?

Што се тиче војне акције НАТО пакта, постоји реална опасност коју не би требало потцењивати. Међутим, не верујем да ће се НАТО пакт упустити у неку авантуру без сагласности Савета безбедности. То би био један врло опасан преседан и

Поновна интеграција Албанаца у наше друштво за нас ће представљати веома озбиљан проблем. Постоје већ генерације које нису ишле у школу, деца која не знају српски језик и људи који су се навикли на неки алтернативни живот, кроз одвојену привреду, школовање, састајање итд. Све је то било ван токова југословенског живота и јавиће се велике потешкоће да би почело да функционише нормално. Није занемарљива ни снага њихове политичке воље за сопственом државом, поготово што су се они де факто већ били одвојили. Нажалост, то ћемо морати постепено да решавамо, обнављањем нормалних веза између наших народа, организовањем поштенних избора на свим нивоима, поновним успостављањем културних, економских и осталих контаката које карактеришу модерно друштво и државу. То је једини пут ка нормалном животу, другачије би било немогуће.

Поред тога, ако је нам Србима за утеху, сви наши политички аналитичари категорични су у оцени да Европа неће из сопственог интереса одржавања сопствене стабилности дозволити стварање етнички чисте државе на Косову. Делите ли њихов оптимизам?

Сама идеја о независној држави Косово је неодржива не само са становишта Србије него и са становишта међународне заједнице. Постоје бар три разлога због којих су они против тога. Један разлог је што то ствара велику несигурност и напетост у читавом региону. Као прво, одмах би се отворио проблем Македоније. Затим, ту је и проблем избеглица. Избеглице би сигурно покуљале према западним земљама. А они су се и досад жалили да су потрошили силне паре на избеглице са Балкана. Кинкел помиње неку суму од седам милијарди долара. То неће да плаћају грађани тих земаља а њихове владе немају где да их врате.

И трећа ствар је практична, они не би могли да опстану као држава. Данас међународна заједница треба да храни и Албанију и Македонију и Босну... Да хране још и Косово, бирачи из тих земаља сигурно не би прихватили такав намет. Због свега тога су ипак толико присутни јасни наговештаји да се независна држава Косово нити планира нити прихвата. То нас на неки начин заштићује, јер не морамо водити територијалне ратове. Али, с друге стране, морамо наступати са пуно флексибилности у тим преговорима и учинити све да се окончају оружани сукоби.

МИ СМО У ЗАЛЕЂЕНОМ СТАЊУ

У досадашњим најблаже речено неспоразумима Србије са светом, режим је по правилу извлачио политичку корист подстицањем осећања угрожености националног достојанства и манипулишући тим осећањима одржавао се на власти, и поред свог генерално катастрофалног учинка. У чему би била посебност овог тренутка, ка-

да уз ксенофобичну левицу и десни екстремисти врше власт и доносе судбоносне одлуке?

Сигурно је да режим не јача, иако би то неком изгледало на основу овог сукоба на Косову, из простог разлога што он у томе нема успеха. Ми видимо да се тамо не смирују сукоби, да се гине. Нема довољно јасних извора шта се све догодило, видимо само да још увек гину и полицијци и војници, што значи да тамо није сузбијен тероризам, како се говорило. Истовремено, ми не знамо које су размере репресалија које је извршила полиција, што такође захтева објашњење грађанима. Због тога режим није успео да створи некакав привид своје велике стабилности и снаге, поготово што је жестоко међународно притиснут. С друге стране, сведоци смо да ни у грађанству нема неког ратоборног одушељења. Људи су све више забринуте. Наравно, они су изразили своја патриотска осећања да сачувају територије и достојанство земље, али нису спремни да гину и улазе у велике окршаје са непредвидљивим резултатима. То све показује да политика режима тренутно није таква да би изазвала велико одушељење народа. Тим пре што неки који су досад били најратоборнији и давали крајње неодмерене изјаве, сада будући да су у власти, морају мало да коригују своју ратоборност. Очигледно припремајући народ, односно своје бираче, на одређене уступке. И оно што је важније, нема више могућности за коришћење социјалне демагогије. Оне странке које су сада у власти морају се сматрати одговорним, за све што власти чине. И то не само на пољу безбедности или спољнополитичком, већ и на економском плану. А ту ситуација постаје све драматичнија. Многа обећања апсолутно нису остварена, па не верујем да је садашња владајућа коалиција политички ојачала - пре мислим да има велике тешкоће које би се озбиљно одразиле и на сада одржаним изборима.

Мислите ли да је већ сшласнула она еуфорија са последњих избора, где је највећи продор начинила крајња десница Војислава Шешеља?

Мислим да јесте. Ту је после избора дошло до једног приличног чврстог савеза између ЈУЛ-а и радикала, иако су они наводно наступали са сасвим различитих позиција. За већину њихових бирача којима је обећавано да ће доћи до економског просперитета и процвата, укратко лепше будућности, постало је јасно да је то врло, врло далеко. Некима је вероватно боље после избора, али огромној већини грађана је све горе и горе. У кампањама су нуђена врло једноставна решења за све: за девизне штедише, пензионере, синдикате, просвету, здравство, итд. Ништа није урађено. Напротив. Ми смо буквално као у неком залеђеном стању. Ништа нема од привредне реформе, осим што понегде пукне нека афера. Ништа нема ново за де-

визне штедише, ништа ново за синдикате и пензионере... Дакле, сваки проблем за који је било громогласно обећавано да ће бити решен постао је још сложенији. И мислим да то пре свега води бираче и грађане у велику депресију. Не верујем да би их са истим причама још једанпут могли превести жедне преко воде. Што се владајуће коалиције тиче, ситуација у бирачком телу неповољнија је него што је била.

ПРВО УРЕЂЕЊЕ ОПОЗИЦИЈЕ

Шта је, дакле, остало чинити демократским снагама опозиције, када се све то узме у обзир?

Постоје различити степени информисаности и одлучивања. Процењујем да оно што ће се код нас догађати у високом степеноу биће диктирано од стране међународне заједнице, а мањим делом остављено на одлучивање југословенској влади. Стално ће стизати нови услови и притисци. Шта је то са чиме наступа међународна заједница према нашој влади, ми то не знамо. Председник савезне државе, или министар иностраних послова, воде те разговоре а ми нисмо до краја упознати са њиховим садржајем. Исто тако, о ономе што касније влада мисли да уради, не дели са опозицијом или са јавношћу. Тако да је већина народа у стању ишчекивања. У ситуацији смо да се о нашој судбини одлучује или негде друго или иза наших леђа. А грађани ће само бити затечени неким догађајем и одлуком.

Опозиција би по мом мишљењу прво требала да ради на свом уређењу, да се тако изразим. Иницијативе странака, поготово мањих странака - од којих су неке у парламенту а неке нису - све то јесте добро али није довољно. Треба започети озбиљне разговоре, унутар читаве опозиције, укључујући Српски покрет обнове, јер мислим да ће се без СПО тешко обезбедити критична маса опозиције да нешто озбиљније учини. Односи СНО и неких опозиционих странака су данас врло, врло лоши, али ако ишта треба заједно да радимо то по би мом виђењу било развијање духа и жеље за променом. И када се у целој ствари нађу и велике странке, стиче се предуслов и шанса да поучени свим искуствима приступимо стварању фронта или блока странака које се залажу за нормалну и одговорну државу, уз велику моралну обнову нације. Проблеми вођства се дају регулисати на начин који би свакога задовољио. Сигурно је да кад се буде стварала нека изборна коалиција неће свака странка имати исти број представника. Мораће се водити рачуна о јачини појединих странака, тј. њиховог бирачког тела. Али, такође би било погрешно да било која странка мисли да је сама довољно јака и да јој нико други није потребан. У овом тренутку мислим да су потребни сви.

ПАЦИФИКАЦИЈА ЦРНЕ ГОРЕ

Вратите нам синове са Косова!

Када је у једном од својих ватрених говора у предизборној кампањи изјавио да "црногорски рејуги неће ићи на Косово", Мило Ђукановић није ни служио да ће остати роб своја обећања. Узалуд се он ових дана труди да црногорској јавности објасни како "Војска Југославије на Косову њоштују у складу са својим овлашћењима и штити сувереност, територију, независност и уставни поредак земље". Утакве ириче у Црној Гори јоново да нико више нико не верује, а информација са Косова о три рањена и два ухаишена војника из Црне Горе додато је њодријала страсти.

Њебојша РЕЦИП

Мило Ђукановић нас је преварио - готово углас грме родитељи црногорских војника упућених на Косово, који су се данима окупљали испред зграде Скупштине Црне Горе у којој се одржавала сједница парламента, тражећи од председника да одржи задату ријеч. Већ првог дана, када су родитељи били у прилици да Ђукановићу све скрешу у брк, десило се нешто што би се могло означити најупечатљивијом сликом стања свијести "модерног" грађанина Црне Горе. Наиме, председнику који је спуштене главе улазио у зграду Скупштине, окупљени родитељи нису упутили ни једну једину ријеч! Када су, међутим, одмах потом поред њих прошли посланици опозиције, родитељи су загрмјели: "Тешко вама ако се нашим синовима нешто деси!"

ТРЕНУТНО ГАШЕЊЕ ПОЖАРА

Пошто је првога дана протеста родитеље војника примио шеф кабинета председника Скупштине Светозара Маровића Васо Бојовић, а наредног и сам Маровић, тек трећег дана родитеље је разговором удостојио и Мило Ђукановић. Мирно и разложно, како само он зна, објаснио им је како војска на Косову поступа само по Уставу и да нема информација о томе да војници учествују у ратним дејствима. Иако су родитељи били другачије информисани, све се завршило на поновном Ђукановићевом обећању да ће "преузети све што је у његовој моћи".

- У случају да ВЈ буде умјешана у сукобе на Косову, на сједници Скупштине отворићемо расправу о том питању и захтијевати повратак регрута из Црне Горе - објаснио им је Ђукановић.

Десило се то само дан након што је посланичка већина Ђукановићеве коалиције "Да живимо боље" у парламенту усвојила Резолуцију о заштити права војника који се налазе на Косову. Тај акт, који је предложила Социјалдемократска партија, иначе коалициони партнер Ђукановићевог ДПС-а, замишљен је као покушај стварања привида о испуњењу председничког обећања. Наиме, у стилу својих нових политичких партнера, црногорски социјалдемократи, познати по свом миротворачком дјеловању, издејствовали су доношење Резолуције у којој је речено све а није остварило ништа.

У Резолуцији се од председника савезне државе Слободана Милошевића тражи да испуни препоруке Контакт групе од 12. јуна и наводи да ће Скупштина Црне Горе, "до испуњења тог захтјева, затражити повратак војника, грађана Црне Горе са Косова у касарне у Црној Гори". Закључено је и да се црногорској Влади достави прецизна евиденција о размјештају црногорских војника, као и да се формира парламентарна делегација "која ће обићи све касарне на Косову, у којима бораве црногорски грађани и која ће јавности представити извјештај на основу изјава војника и сопственог увида". Превидено је и да се у случају интервенције НАТО, Влада Црне Горе обавезе да "припреми мјере које би спријечиле коришћење територије Црне Горе за сукоб са тим снагама". Коначно, црногорска Влада обавезала се да ће пружити физичку и правну заштиту војним обвезницима који одбију "неуставан и незаконит војни ангажман".

Истовремено, посланичка већина одбила је захтјев посланика Либералног савеза да се посао враћања војника у Црну Гору обави одмах, а није прихваћено ни брисање става

који предвиђа формирање парламентарне делегације, за шта се, сматрали су либерали, нема времена. Након свега, Славко Перовић, лидер либерала у оставци, Резолуцију је означио као безвриједан правно-политички акт и обично политиканство Ђукановића, Килибарде и њихове дружине.

И површна анализа онога што је записано у тексту усвојене Резолуције, указује да се ради само о тренутном гашењу пожара. Родитељима војника који су већ на Косову требало је понудити било шта што би изгледало као испуњење Ђукановићевог обећања, без обзира што су и аутори знали да њихов текст није могуће преточити у праксу. Наиме, сви механизми утицаја црногорске власти на одлуке које односи војни врх, већ одавно су пребачене у Београд - и то са потписом Мила Ђукановића.

Почетком деведесетих, Ђукановићева Влада је предложила, а његова партија усвојила укидање црногорске Територијалне одбране и Министарства одбране, а одлука о завођењу ванредног стања у Црној Гори, предата је у надлежност савезној власти. Истина, Ђукановић још није изразио јавно кајање због својих "раних радова" у политици, али није искључено да би се данас радо помогао надлежности које је својевремено принио на олтар свом политичком оцу.

ТОПОВСКО МЕСО?

Ипак, присуство црногорског председника на аеромитингу у Батајници и маскирна униформа у којој је пратио демонстрацију моћи Перишићевих авиона, указују да Ђукановић није затворио сва врата у Београду. Напротив. Његов долазак на сједницу Врховног савјета одбране, сва је прилика, отворио је нову страну сарадње између њега и Слободана Милошевића, што је готово у потпуности обесмислило све њихове досадашње "сукобе". Испоставило се да је тачно оно што је Ђукановићу приговорано из редова црногорске опозиције - да је његов анимозитет према Милошевићу лажан и да ће за регулисање односа бити довољан само један позив са Дедиња. И заиста, као да је сва Ђукановићева срцба према савезном председнику била производ чињенице што је Милошевић преферирао Момира Булатовића.

Ђукановић се, тако, нашао разапет између обећања датог црногорској јавности и могућности ремећења тек изглађених односа са Милошевићем. Руке му везују и добри односи са црногорским Албанцима који су му сви одреда дали гласове, очекујући од њега заштиту услучају да се сукоби са Косова пренесу и у Црну Гору. То што му Албанци сада приговарају да је вршио смотру авиона који су само дан раније дејствовали по цивилним циљевима на Косову, Ђукановића као да много не брине. Он је свој циљ остварио, а за црногорске Албанце је се до нових избора већ наћи нека нова прича.

Ипак, без обзира да ли је изгладио односе са својим дедињским шефом, Ђукановић је у Црној Гори генерисао неке процесе који се доимају као незаујетављиви. Први пут од АБ резолуције Црногорци без зазора причају о свом антитратном расположењу. У јавности доминирају изјаве типа да "Црногорци неће у још један Милошевићев сулуди рат" и да њихова дјеца "не желе бити топовско месо

за српске ратне циљеве". У том је тону устројена и државна телевизија која неуморно емитује прилоге који подстичу антиратно расположење и објашњавају јавности како би војници из Црне Горе требало да служе војску једино у границама своје републике. Најдаље, као и обично, иду посланици из редова **Килибардине** Народне странке. Иако се у јавности увелико прича да Килибарда има више посланика и министара него чланова странке, његови посланици добро дођу **Ђукановићу** као пробни балон за све што он и његови још не смију да изусте. Тако је на једној прес конференцији, потпредседник Владе **Предраг Дрецу** тражио референдум о томе "желе ли грађани Црне Горе да трпе посљедице Милошевићеве политике у случају напада НАТО". Већ наредног дана, др **Новак Килибарда** изустио је до тада јеретичку мисао, због које је годинама сатанизовао **Перовићеве** либерале: за говорником Скупштине Црне Горе предложио је расписивање референдума о томе "хоће ли грађани Црне Горе да живе у заједници са Србијом док је на власти Слободан Милошевић"!

У сјенци расправе о враћању војника са Косова, на посљедњој скупштинској сесији изгласан је и један закон који ће послужити за што бржу елиминацију из политичког живота партије **Момира Булатовића**. Измјене закона о избору у Вијеће република Савезне скупштине, омогућиле су **Ђукановићевој** коалицији да у горњи дом Савезног парламента пошаље свих 20 својих заступника. Наиме, умјесто пропорционалног, убудуће ће за избор у ово вијеће важити већински изборни систем.

НЕМА ОПАСНОСТИ

Под изговором да желе обезбиједити принцип равноправности република чланица у федерацији и заштитити интересе Црне Горе, **Ђукановићев** посланици наметнули су себе као једине заступнике црногорских интереса. По њима, у питању је одбрана од унитаристичких настргаја на Црну Гору и законски акт који није ништа друго до препис онога што је на снази и у Србији. Посланичку већину није много забринуло ни то што је из редова **Булатовићеве** партије све означено као до сада "најјачи напад на народну вољу" који ће иницирати даљу дестабилизацију политичких прилика и "трајно компликовати односе између Подгорице и Београда". Они су одбацили и тврдње "булатовићеваца" да се ради о увођењу конфедералног државног модела, не трудећи се да задрже посланике бившег црногорског председника који су, у знак протеста, напустили посланичке клупе.

По окончању сједнице, потпредседник **Булатовићеве** Социјалистичке народне партије **Предраг Булатовић** открио је јавности да се десио покушај политичке трговине. Он је изјавио да му је председник црногорског парламента **Светозар Маровић** нудио нагодбу: тражио је да **Момир Булатовић** препусти мјесто савезног премијера некоме из ДПС, а да, заузврат, **Ђукановићев** посланици повуку из процедуре Закон о избору посланика у Вијеће република. **Булатовић** је ту понуду одбио, јер му је, наводно, била потребна сагласност СПС-а, али и због тога

МИЛО КАО БУЛАТОВИЋ,
МОМИР КАО ЂУКАНОВИЋ

што се ради о "недостојном покушају политичке трговине".

У сваком случају, и ситуација око измјене Закона који регулише састав црногорске делегације у Вијећу република, показала је да **Слободан Милошевић** више није претјерано заинтересован за збивања у Црној Гори. Изглађени односи са **Милом Ђукановићем** и стално **Ђукановићево** заклињање у југословенство црногорске власти, **Милошевићу** су најбољи гарант опстанка његове творевине назване СР Југославија. Због тога, он је дозволио бјесомучну тучу двојице "најбољих другова" - **Момира Булатовића** и **Мила Ђукановића** између којих, све је извесније, суштинске разлике заправо нема. Обојица су, наиме, продукт бившег система и обојици је савршено јасно да једино у таквом систему могу да функционишу. Зато њихова борба за превласт у републичкој и

савезној председничкој столици није нимало њежна, али је за **Милошевића** много важније да му, у недостатку концепцијских разлика између двојице супарника, из Црне Горе не пријети нарочита опасност.

Истина, **Милу Ђукановићу** би лако могла да се обије о главу чињеница да је изборе добио хомогенизујући оне који посједују јаку државотворну свијест, али ће се и за то вјероватно наћи лијек. У приватној држави **Слободана Милошевића** један дио посједа, ради мира у кући, вјероватно ће бити препуштен **Милу Ђукановићу** и ту ће бити крај приче о његовом "подухвату" рушења председника СРЈ. Још ако се **Ђукановић** појави као медијатор у рјешавању косовског проблема и буде задужен да објави да је Косову додијељен статус републике у оквиру СРЈ, онда ће све карте бити сложене.

ЕТО И ТО

РЕПЕТЕ

Тек што је полиција завршила увиђај после пљачке у банци у Ричмонду, други лопов ушетао је у банку и поново је опљачкао.

ПРОЈЕКТАНТ

Главни пројектант Војне индустрије "Утва" из Панчева, ваздухопловни инжењер Коста Секулић, има месечну плату од 400 динара.

ТЕПИСИ

Заменик министра спољних послова СРЈ Радослав Булајић био је недавно са групом новинара на промотивном лету ЈАТ до Пекинга и назад. На уласку у земљу царина му је у пртљагу нашла 6 свилених кинеских тепиха.

ДВОЛИЧАН

Господин Зоран Јевђовић, в.д. директор Танјуга, човек је са две личне карте. Једна има службени број Н 61587, а друга Л 101494. Када је инспекторка из Градског СУП-а дошла да испита наводе из кривичне пријаве коју су против њега поднели запослени, обезбеђење ју је на улазу у зграду избацило напоље.

БЛИНДИРАНА

Изборну конференцију ЈУЛ-а Златиборског округа, којој је присуствовала и Мирјана Марковић, обезбеђивало је 136 људи. У време њеног одржавања радници хотела били су закључани по канцеларијама, а гости нису могли ни до ходника, док они који су се затекли напоље нису могли ући ни у хотел.

СВЕСТРАН

Инспектори МУП дошли су да приведу господина Џанковића, в.д. директора Фабрике трикотаже Рашка у Новом Пазару, поводом сумњивог пензионисања Сафете Шаћић, његове бивше жене. Пошто му инспектори нису дозволили да напусти канцеларију, Џанковић је зубима ухватио за леђа једног од њих, а затим потегавши пиштољ. Док их је држао на нишану телефонирао је својим везама и разговарао са начелником Рашког округа Мирком Рајчићем, Феридом Хамидовићем и председником ЈУЛ-а Зухром Мумџићем.

ДЕФИЦИТ

Србија је у првом кварталу ове године увезла 6.000 тона јабука, а прошле године је увезла и шљиве.

ПРИМЕР

На основу пресуде Четвртог општинског суда у Београду Радмила Миленковић, девизни штедиша Инвестбанке, има право да у целости принудно наплати своју уштеђевину од 20.000 долара.

БИНГО

Некадашњи чешки амбасадор у Аустралији Јарослав Суханек заложио је зграду амбасаде ради добијања приватног кредита у једној аустралијанској банци. Кредите је искористио за куповину два стана у тој земљи.

ВАГИНАГРА

После "виагре" научници припремају и женску пилулу за оргазам. Она ће 2000. године бити пуштена у продају.

БИБЕР

Јапанска компанија "Сумитомо" досетила се да оптичке каблове које производи заштити од мишева уз помоћ бибера.

ПРИЛИКА

Репрезентативци Јамајке, која је иначе сиромашна земља, у Француској живе на високој ноzi. Смештени су у луксузни дворца и имају чак 6 obroка дневно. Они су највеће трошакације Мондијала.

ВЕЛИЧИНА

У Енглеској су почела да важе нова правила по којима кондоми морају да буду већи него досада. Димензије минималног еврокондома прописане су директивом ЕУ и сада износе 17,1 цм (6,75 инча), а Енглези су користили оне од 15 цм (5,9 инча).

ТРКАЧ

Тајландски атлетичар Питак Патјун после трке у дужини од 10 км, само пола сата по доласку на циљ рекао је судбоносно "да" Саипин Суетронг, такође атлетичарки. На циљу га је чекало 2.000 сватова.

ЛАКИ

Ернст Гербер, тренер паса, признао је на конференцији за штампу да је Лаки, немачки овчар, обучен да води следе, досада одвео у смрт своја 4 власника. Првог власника је одвео под аутобус, другог на ивицу дока, трећег је гурнуо са платформе на железничкој станици право на брзи воз, а са четвртим је упао у саобраћајну гужву, па је од страха оставио власника и побегао.

СИЛЕЦИЈЕ

Око затвора Хорфилд у Бристолу поставља се нова сигурносна ограда, која треба да спречи силеције да уђу у затвор. Барабе су имале обичај да прескачу зид и уништавају аутомобиле и моторе запослених у установи.

ОВЧАР

Коди Џонстон (22) нашао се у полицијским

списима због недозвољеног паркирања, али је у локалним новинама у Монтани проглашен за "злостављача оваца". Новинар је направио грешку и лист се Џонстону писмено извинио, али многи његови пријатељи и родбина више му не верују и саветују га да потражи помоћ неуропсихијатра.

ЏЕЛАТИ

Краљевина Свазиленд, мала афричка држава, неће више да користи заједничке џелате са Боцваном и Лесотом, већ жели да има сопствене.

КЛОНИРАЊЕ

Компанија из Лас Вегаса ће ускоро клонирати кућне љубимце. Др Бризит Пловије каже да цене још нису одређене, али да ће отприлике клонирање нпр. расног коња износити 100.000 долара.

РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА

НБЈ је за потребе својих кадрова набавила 20 суперлуксузних модела аутомобила "ауди" чија је појединачна цена 80.000 марака. Уз аутомобиле иду мобилни телефони и неколико одела.

ЏАБЕ

Већ 4 године 46 радника погона текстилне индустрије "Грделица" у Клисури код Сурдулице не добија посао нити било какву новчану надокнаду.

МИТО

Милорад Вуксановић, професор физике у београдској гимназији "Свети Сава", оптужен је за примање мита. За давање прелазних оцена тражио је 500 ДЕМ, али је добијао највише 300.

ПОРОДИЉКО

Премијер Паво Липонен први је председник финске владе који ће узети породилско одсуство када му се породи жена.

ЦЕНА

Месец дана ратовања на Косову, без трошкова за муницију, кошта 52 милиона долара.

ШКОЛАРЦИ

У Основној школи "Мома Станојловић" у Крагујевцу представљен је нов производни програм "Заставе" и производни програм спортске опреме и реквизита "Виктор".

ТРУДБЕНИК

Током рушења зграде ЈДП, украдено је 6 нових униформи за представу "Пуковник Птица". Једини је ухваћен на делу и отпуштен радник "Трудбеника" који је својој ћерки однео веома лепу хаљину.

НОРМАЛНО

Горан Матић, савезни министар за информисање, изјавио је: "На Косову људи живе нормално".

КУМ

Док се Симон Рикман венчавао са Дебором у цркви у Лондону, кум му је био његов овчарски пас Матли. Он се потписао у књигу отиском шапа.

ТУРИЗАМ

Московски лист "Севодња" пише: "Најлошију варијанту - сукоб НАТО и Београда - не треба искључити. Управо зато руским туристима треба саветовати да се замисле да ли треба путовати у Црну Гору".

ПОКУШАЈ

Сри Ланка, земља са највишом стопом самоубиства у свету изменила је закон којим је покушај самоубиства третиран као кривично дело, за које се ишло у затвор до годину дана, у нади да ће на тај начин спасти живот неког од оних који не успеју да себи одузму живот у дрвом покушају.

ПОВЛАЧЕЊЕ

Немачки произвођач луксузних аутомобила "Порше" саопштио је да повлачи више од 9.500 модела "боксер" због могућег дефекта у омотачу око прекидача за паљење.

ЗАМЕНА

Мајка седморо деце Сесилија Нкамбу (44) прва је жена у Јужноафричкој Републици која је постала стручњак за експлозив. Њен муж је престао да ради и води рачуна о кући.

ПЕЦАРОШИ

Више од 100 Руса годишње умире приликом пецања на леду.

КАМИЛИЦА

Произвођачима у Банату и Потисију узгој камилице по хектару доноси 3.500 марака.

БИКОВИ

Скупштина града Мескита у Невади одлучила је да организује трке бикова по угледу на шпанске. Тркачи, незастрашени могућношћу да буду прегажени, морају да плате 50 долара да би добили прилику да претекну десетак бикова.

РИБЕТИНА

Ахмед Рашид бин Абуд (48), који живи у емирату Фуџајра на источној обали УАЕ, има 23 сина и 23 ћерке од 8 жена, од којих је једна родила 17 деце. Он тврди да је лек за мушкарце не "вијагра" већ риба као оброк, и то много рибе свакодневно.

АТРАКЦИЈА

Амерички уметник Стив Хаувет усађује под кожу крст од нерђајућег метала или куглу у подлактицу. Имплантира чак и слушалице које красе Микеланђеловог Мојсија. Операција кошта између 300 и 600 долара. Хаувет сматра да бол који његова клијентела осећа представља "део атракције".

ГОСТИ

Гости хотела "Кармел Нахар Хајарден" у израелском граду Тиберијасу моћи ће ту бесплатно да бораве и то колико им воља, уз услов да свакодневно помажу у припремању хране, одржавању чистоће и сл.

СТО

Британска влада је за самит ЕУ набила нову цену за 49 званица по цени од 80.000 долара.

УДАРНИЦИ

У жељи да побољшају просек резултата тестова у америчким школама, управници у Атланти су потпуно укинули школски одмор.

РАК

У међународној студији коју објављује амерички "Journal of the National Cancer Institute" пише да жене које наследно имају мутацију гена "брка 1" или "брка 2" и које су под повећаним ризиком да оболе од рака дојке, треба да конзумирају цигарете које код тих жена имају позитиван утицај и могу да спрече рак.

ПЕНЗИЈА

У Стокхолму је тело умрле жене (72) лажало неоткривено у стану више од 3 године док су компјутери примали њену пензију и аутоматски јој уплаћивали рачуне.

СУСЕДИ

23 одсто страног туристичког промета у Македонији остварили су Југословени.

ХЕРОИН

600.000 наркомана у Америци годишње потроши 4,5 тона хероина.

ЛЕГО

У Енглеској стручњаци најављују током лета поплаву лево коцки на Флориди. Наиме, талас је приликом невремена у фебруару у море баacio око 4.756.940 комада играчака са брода Токио Експрес који се налазио код Корнвела.

ПРСТ

Породица која је у бразилском ресторани "Диск пица" наручила пицу пронашла је у њој два центиметра дуг део прста једног од радника ресторана, коме је неколико часова раније машина за сечење шунке одсекла исти. Запослени у ресторану тврде да су свуда тражили тај део, али нису могли да га пронађу.

УЧИТЕЉИ

Петнаест особа је ухапшено у немирима који су избили током протеста грчких учитеља у Атини. Учитељи су, револтирани новим прописом по коме морају да полагају државне испите да би се запослили, палили аутомобиле, разбијали излоге и напали полицију металним моткама и каменицама.

ВЕНТИЛАЦИЈА

Млади Египћанин из Александрије продао је за 5 египатских фунти уличном старетинару стари неисправни вентилатор, јер му је понестало цигарета. Није знао да је мајка годинама у том вентилатору крила своју уштеђевину од 20.000 фунти (60.000 долара) за мираз ћеркама. Полиција безуспешно трага за старетинаром.

ВАТРОГАСЦИ

Ватрогасци у Киншаси, главном граду Конга са 5 милиона становника, добили су, напосок, прва ватрогасна кола.

ВИНА

Британска компанија "Distinktiv drinks" је избацила на тржиште француска вина у лименкама. Да метал не би уништио буке лименке су изнутра премазане "нетоксичним слојем". Довољне су за двоје, коштају око 2 фунте, а рок трајања им је 12 месеци. Још се не зна шта о овоме мисле французи?

МЕГАЛОМАН

Бишрана Кавани из Индије је користећи лажна имена оженио 31 жену и верио се са њих 18. Пријатељ је намеравао да му плати кауцију, али се предомислио када је сазнао да је међу бројним супругама и његова сестра.

ПЛИН

Стеван Фокшен из Нехруове 194, неколико је дана седео закључан у двоипособном стану, окружен пуним плинским боцама и ручном бомбом, спреман да све дигне у ваздух уколико општина Нови Београд не одустане од намере да му одузме животни простор у коме борави већ 26 година, а који му оспорава бивша ташта.

Вечито "источно питање"

Оно што нам се сада дешава резултат је несајледавања искуства из прошлости због чега је и проистекло непромишљено вођење здраве националне политике

Др Ђоко ТРИПКОВИЋ

Као простор на којем се географски сусрећу и спајају три континента - Европа, Азија и Африка - подручје југоисточне Европе и источног Средоземља, прастаро станиште људи и родно место цивилизације, од памтивека је било предмет освајачких подухвата великих војсковођа и једна од чворишних тачака у непрестаној борби моћних држава за светском доминацијом и утицајем.

Балкан, европски део тог простора, био је такође део исте приче. Његова историјска судбина, живот људи и народа настањених на њему, били су, као готово нигде у свету, у директној зависности од центара моћи изван региона. У ствари, од почетка државног организовања и цивилизације на овом подручју, оно се углавном налазило под влашћу, односно у саставу великих империја: римске, византијске, хабзбуршке и османлијске. Само у појединим раздобљима Средњег века и у ова последња два века, постојале су самосталне државе појединих балканских народа, али и тада под сталном паском и

притиском спољних моћника.

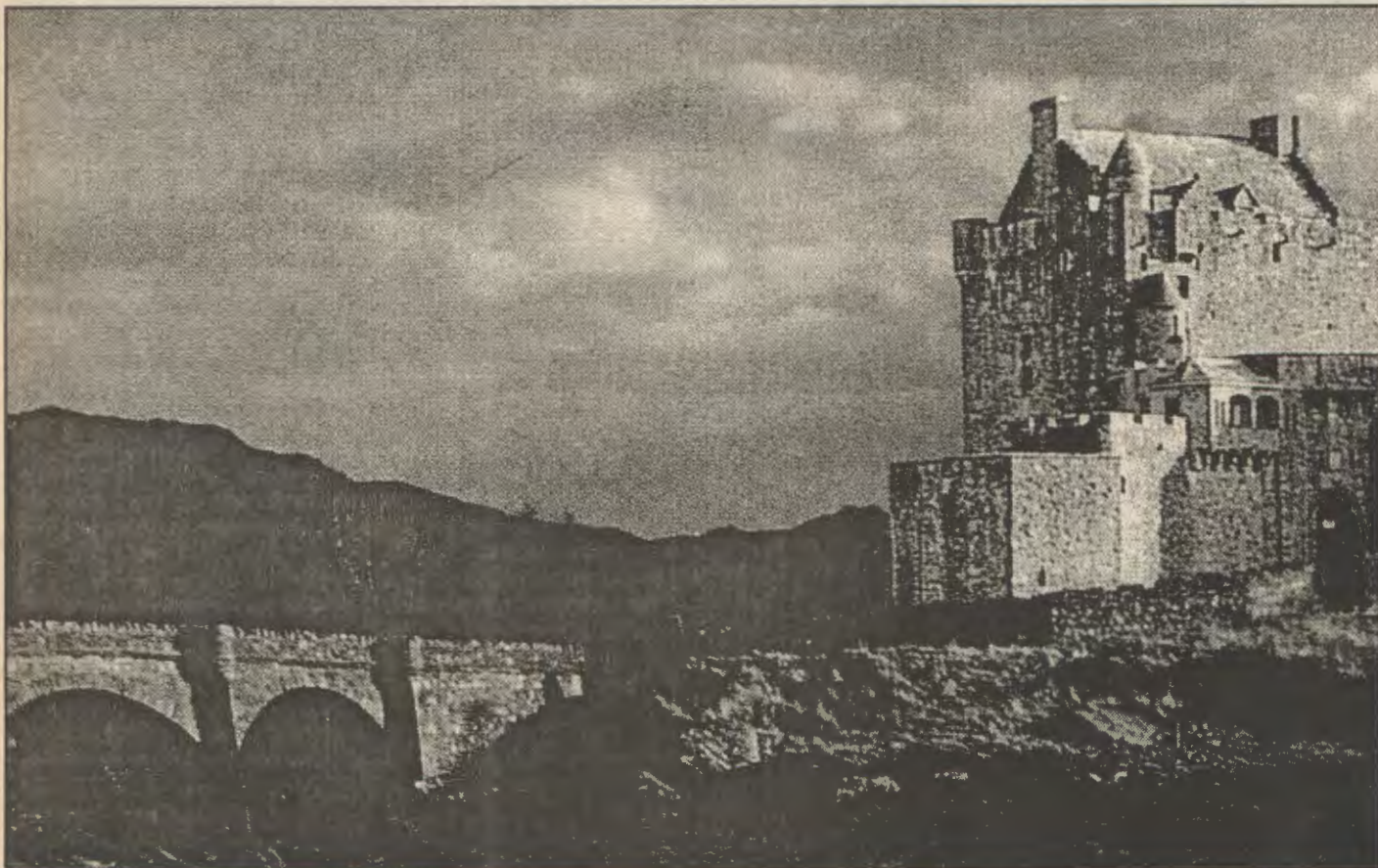
У овако детерминисаним околностима одвијала се и историјска судбина српског народа. Она је неодвојива од опште судбине људи и народа целог балканског региона, практично је њен органски део, те је, сходно томе, немогуће њено изучавање, разумевање и промишљање изван тог контекста.

МЕЋУСОБНА БОРБА

Циљ овог текста је да пружи један општи преглед односа великих сила према питању конституисања нове политичке карте Балкана које се протегло и расплитало кроз цео 19. и 20. век. Садржину овог питања - отвореног слабљењем турског, а потом и хабзбуршког царства, односно њиховом свеочитијом немоћи да задрже вековну контролу над овим подручјем - чинили су, с једне стране, борба великих сила за попуњавање насталог "вакуума моћи", стицања контроле и утицаја у овом делу света и, с друге стране, настојања балканских народа да се у ново-насталим околностима изборе за националну независност и формирају самосталне мо-

дерне државе. Све то скупа чинило је ову проблематику веома сложеном и замршеном, претварајући Балкан у најнестабилнији регион Европе, "буре барута" како се говорило, поприште бројних ратова и сукоба како међу самим балканским народима тако и између великих сила, тло на којем је започео велики светски оружани обрачун великих сила 1914. и на којем су се одигравале крваве ратне драме у оба светска рата. Нажалост, ово питање није дефинитивно разрешено ни после два века његовог расплитања. Савременици смо његове задње (можда не и последње) драматичне фазе, која се одвија последњих десетак година и чији резултат још не знамо. И овај последњи чин има у основи исту позадину и одлике претходних: међусобну борбу балканских народа за територије и локалну преоћу и снажан уплив моћних спољних чинилаца на овдашња дешавања.

Намера нам је, дакле, да кроз један уопштен приказ деловања главних светских фактора на овом простору у протекла два века, помогнемо у стицању што објективни-

је слике код шире публике о историјској подлози данашњег стања ствари. Ово сматрамо важним не само због историје, већ због насушне потребе да се, у овим временима великих искушења, објективном спознајом и сабирањем искуства из прошлости формира реална свест о ширим интересима, односу снага и нашој позицији, како бисмо све то на прави начин користили за вођење исправне националне и државне политике. Историјско искуство је основа на којој почива садашњост ("Прошлост и садашњост се држе за руке", писао је још давно немачки историчар Леополд Ранке) и истовремено драгоцен оријентир за будућност. Потреба за објективним сагледавањем искуства прошлости тим је већа што се, нажалост, већ дуже време у нашој јавности од стране неких политичара и којекаквих публициста, систематски замагљују, искривљују, па и фалсификују историјске чињенице од суштинске важности за разумевање нашег положаја и вођење здраве и промишљене националне политике.

ИНТЕРЕСОВАЊЕ ЗА БАЛКАН ТЕК ОД 18. ВЕКА

Балкан је у модерно доба тек од друге половине 18. века почео да привлачи позорност свих европских сила. У то време су, наиме, две суседне велике хришћанске царевине Аустрија и Русија, после најновијих у серији ратова, напакон озбиљно уздрмале Отоманско царство, доводећи практично у питање опстанак његове власти у европском делу, то јест на Балканском полуострву. Изгледало је за тренутак да ће се остварити вековни сн и напори ових царевина, да потисну Турску назад у Азију. Чинило се да су велика руска императорка Катарина ИИ и

хабзбуршки цар Јосиф ИИ на домаку реализације великог пројекта коначног пораза Турске и међусобне поделе њених европских посета.

Посебно је за Турску био тежак пораз који је доживела у рату са Русијом, после којег је Кучук-Кајнарџијским миром (1774), уз велике територијалне уступке, била присиљена да Русији призна право заштитника хришћана под њеном влашћу. Русија је тиме преузела водећу улогу (до тада је то била Аустрија) у сламању већ посустале моћи Отоманске царевине и њеног потискивања са европског тла. Русија је постала главни претендент за заузимање првог места у већ започетој трци чији је циљ била позиција новог господара у вековној чворишној тачки и симболу светске моћи - Цариграду. Давнашњи сан руских императора о изласку на "топла мора", о преузимању контроле над мореузима (Босфор и Дарданели) и утоличењем у древном царском граду на Босфору био је на путу остварења.

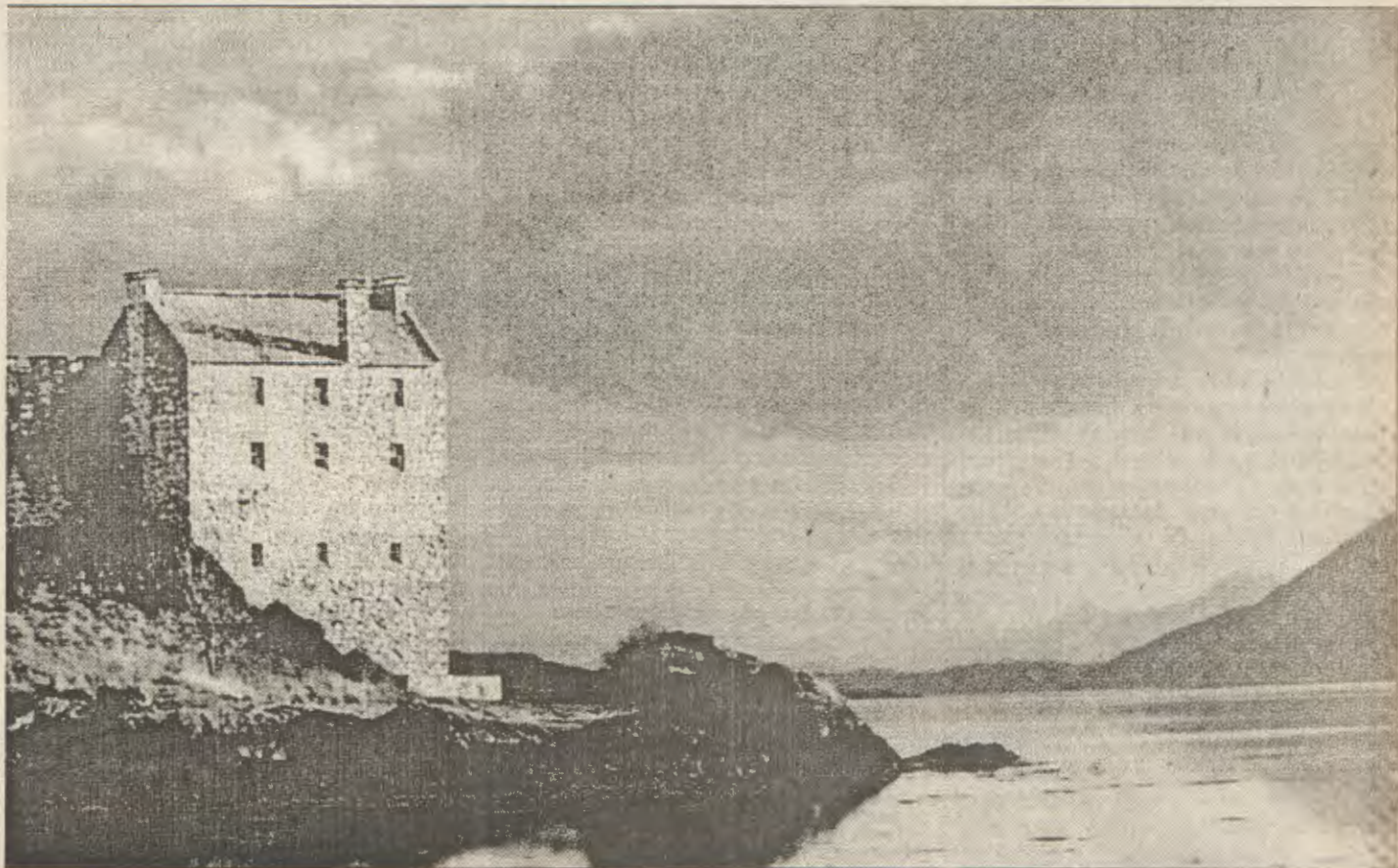
Међутим, снага руске претензије и очигледна немоћ Турске да се на дужи рок одупре све јачим настрјајима великог суседа са севера, изазвали су узнемирење и страх код осталих европских сила. Све од реда су биле чврсто решене да ни по коју цену не допусте Русији да оствари своје амбиције. Тако је отворено тзв. Источно питање, питање које је било једна од доминантних тема европске дипломатије, повремено зачињена ратовима, у наредних 150 година. Његову суштину је чинило питање попуне "вакуума моћи" који је настајао на стратешки осетљивом простору Балкана и источног Средоземља, изазваног убрзаним слабљењем још увек огромног, али већ оронулог и заосталог Отоманског царства. Неспособно да се изнутра ревитализује и модернизује, оно није би-

ло у стању да на дужи рок одоли идеалима граничних европских сила (Русије и Аустрије), али се захваљујући њиховој међусобној борби око "турског наслеђа" и угњатану осталих европских сила одржало још преко сто година.

ПОБУНА СРБА

Моменат од кључне важности за проузрок опстанка Турске у Европи био је велики обрачун европских сила крајем 18. и почетком 19. века. Четврт века дуго ратив започети одмах по избијању Француске револуције (1789) и настављени великим Наполеоновим освајачким походима, апсорбовали су готово целокупну енергију европских сила, тако да је Источно питање турину то сасвим у други план. Турска је можда предахне - био је, барем привремено, амортизован опасан притисак којем је непосредно пре тога била изложена од стране Русије и Аустрије. Но, с друге стране, дух Француске револуције је прострујао Европом подстичући и ширећи идеале грађанских слобода и једнакости, будећи у том контексту националну свест и тежње поробљених народа, међу њима и балканских, за националним ослобођењем и независношћу.

Порта (турска влада) није, међутим, томоменат искористила за спровођење реформи којима би модернизовала државну управу и привреду по европским узорима и упредила положај бројних потлачених народа. Напротив, стање се све више погорћавало. Покушаји реформи тадашњих султана (Селим ИИИ) су пропали, а царство је захваћено одметањем локалних властодржаца и узурпатора, који су мимо контроле централне власти заводили своју страховладу, нарочито у периферним провинцијама. То је

додатно и радикално отежало положај локалног становништва, поготово хришћанског, појачавало њихово незадовољство и жељу за националним ослобођењем.

У таквим околностима, у северној пограничној провинцији - Београдском пашалуку, дошло је до побуне Срба у сам освит 19. века (1804). Тамошањи српски живаљ, који је већ учествовао у претходном аустро-турском рату и којем је од султана био обећан извршен степен самоуправе, био је просто принуђен на побуну. Притиснути несношљивим зулумом одметнуте јаничарске дружине која је убивши пашу завладала пашалуком (дахије), Срби су под вођством Карађорђа подigli оружану буну управо у жеку Наполеонових ратова, дакле у време кад објективно нису могли добити обилнију помоћ европских сила, првенствено Русије и Аустрије, што ће се директно одразити на судбину српског устанка.

И поред задивљујуће храбрости и пожртвовања, Карађорђеви устаници нису имали снаге да се сами, без непосредне помоћи спољне изборе за независност Србије. Судбина устанка је у његовој другој фази (од 1807) директно зависила од развоја односа у троуглу Наполеон-Русија-Турска (Аустрија је услед пораза од Наполеона била у другом плану).

РУСИЈА КАО ПОКРОВИТЕЉ СРБИЈЕ

Наполеон је, успоставивши савезништво са Турском, успео да наговори султана крајем 1806. да објави рат Русији и на тај начин веже добар део руских снага према југу, како би имао одрешене руке за наметање своје хегемоније у централној Европи. Одмах потом, он је склопио мир са Русијом (Тилзит, 1807), али тај мир није имао перспективу, јер је Наполеон преко њега желео да сломи свог главног непријатеља Енглеску, док је руски цар Александар II намеравао да ово измирење с Наполеоном искористи за реализацију руских претензија на Леванту. Убрзо се показало да се интереси две водеће континенталне силе не могу ускладити, већ да су у својој суштини дубоко супротстављени. Наполеон није никако хтео да допусти излазак Русије на Средоземље и њену контролу над Цариградом и мореузима, а Русија није пристајала на укључење у Наполеонов пројекат континенталне блокаде усмереним на сламање Енглеске.

Варљиво француско-руско савезништво и краткотрајно руско-турско примирје (1807-1809) омогућили су и Србији две године мира. Порасле су наде да ће се дипломатским средствима, уз подршку европских сила, учврстити устаничке тековине и на крају крунисати признањем самосталне српске државе. Међутим, убрзо су се поново почели гомилати црни облаци над Европом, а тиме и над Балканом и Србијом. Спремао се завршни чин великог европског војевања Наполеоновог доба. Хватајући што боље позиције за ту завршницу, све европске силе су настојале да поправе односе са Турском, при чему су јасно стављале до знања да не подржавају српске тежње за независношћу. Турска је практично добила одрешене руке да скрши устаничку Србију, што је и покушала да искористи већ 1809, када је во-

јнички снажно притисла Србију (Чегар).

Србију је тада спасла околност да се Русија још није одрицала покровитељске улоге, па је поново покренула ратне операције на Дунаву. Но, неминовност коначног обрачуна са Наполеоном, који је с огромном војском кренуо у поход на Русију 1812, приморао је Русију да склопи мир са Турском (Букурешки мир), којим је Турској признато право да поново запоседне Србију, уз регулисање заштите права српског народа. Српске вође нису прихватиле одредбе Букурешког мира, чиме је била запечаћена судбина Првог српског устанка. Узалудан је био отпор Карађорђевој војска - неупоредиво надмоћна турска сила провалила је у Србију, чинећи при том масовне злочине над становништвом.

ХРИШЋАНСКА СОЛИДАРНОСТ

Судбина Карађорђевог устанка, односно борбе за независност Србије, могла је послужити као добра поука у каснијим настојањима не само Срба, већ и осталих балканских народа, да је од пресудне важности максимално пажљиво праћење и процењивање констелације снага и односа између великих сила, да своје тежње морају везати за интерес оних спољних фактора који им могу помоћи, да у велике подухвате не крећу без осигуране подршке барем једне велике силе. Вођама њихових националних покрета морало је бити јасно да владе европских сила у акцијама према Балкану не мотивишу принципи Француске револуције, хришћанске солидарности или права народа на слободу и независност који су се јавно истицали, већ искључиво егостични интереси стицања позиција и утицаја у овом делу света. Карађорђева Србија је у том погледу имала мало искуство, али је она већ тада, и поред чињенице да су њени вођи били далеко вицинији оружју него дипломатији, увиђала неопходност добијања снажне спољне асистенције, постижући на том плану одређене резултате у изузетно тешким и компликованим међународним околностима.

Мада је Први српски устанак доживео војни слом, он је имао огроман значај за даљи ток ослободилачке борбе како српског тако и осталих хришћанских народа на Балкану. Карађорђеви устаници су показали да Турска за њих више није непобедива господарица, те да је дошло време да се преко осмишљене комбинације властитог оружаног отпора и подршке европских сила издејствује национално ослобођење и формира самостална држава. Управо таква формула ће се примењивати наредних деценија што ће резултирати појавом првих независних или аутономних националних држава на Балкану.

Велике европске силе су се после победе над Наполеоном опет окренуле Источном питању. Главне улоге су имали Русија, Аустрија и Енглеска. Силно ојачана победом над Наполеоном Русија је настојала да на Бечком конгресу (1814) добије од осталих сила мандат да штити хришћане у Турској, али томе су се супротставиле Аустрија и Енглеска тражећи да конгрес гарантује интегритет Отоманског царства. Тако је Турска, захваљујући опречним интересима водећих европских сила, задржала пређашње

границе и међународни статус. Ослободилачке тежње и наде хришћанских народа су просто игнорисане.

ЕНГЛЕЗИ СПОТИЧУ РУСЕ

Аустрија је стала у заштиту Турске због процене да би њен слом и дезинтеграција довели до успоставе руске доминације на Балкану. Свестан премоћности руске позиције, аустријски канцелар кнез Метерних, вешти државник и дипломата, главни креатор европских политичких игара кроз целу другу половину 19. века, је према Русији водио двоструку игру: с једне стране је неговао пријатељство и савезништво с великим источним царством, а с друге чинио све да осујети даље уздицање његове моћи и нарочито спута његову амбицију да протера Турску из Европе и изађе на топла мора. Због страха од Русије, Метерних и Бечки двор су привремено угушили своје претензије према Балкану, одлажући њихову реализацију за нека боља времена.

Но, за Русију је још већи проблем представљала политика Енглеске, њеног главног супарника тога доба. Енглеска се после губитка северноамеричких колонија крајем 18. века све више окретала према својим поседима у Азији и Африци, првенствено Индији и Средњем истоку. Ради очувања и проширења тих поседа, она је настојала да све прилазе и путеве који воде у том правцу - а Медитеран и Блиски исток су у том смислу имали кључни значај - стави под контролу, или, пак, не допусти да се на том осетљивом простору инсталира нека од европских сила, поготово не главни ривал - Русија. Овако формулисан државни интерес се већ првих деценија 19. века преточио у политичку платформу, чији је главни творац био Џон Палмерстон. Те платформе су се држале све енглеске владе до пред крај тог века, а њена суштина је у најкраћем гласила: свим средствима одржати интегритет оронуте Турске и њене власти на Балкану и Источном Средоземљу, а спречити претензију снажне Русије да дотуче "болесника на Босфору", успостави своју превласт на мореузима и изађе на Средоземље.

Оваква политика Енглеске, иако је била усмерена против Русије, представљала је велику сметњу ослободилачким тежњама балканских народа. Њима је свакако највише одговарала политика Русије јер је она била усмерена на рушење османлијске власти на Балкану и отварања пут националном ослобођењу. У сваком случају међусобни сукоб европских сила око утицаја у овом делу света веома је отежавао и одлагао стицање независности балканских народа.

Али њихове ослободилачке покрете, подстакнуте примером Карађорђевог устанка, више ништа није могло зауставити. Предњачили су Срби и Грци. Они су одмах по сломи Првог српског устанка и завршетка Наполеонових ратова отпочели велику битку за национално ослобођење и државну самосталност.

Прво су Срби (1815) под вођством Милоша Обреновића отпочели нову буну против Турске.

ЕНЦИКЛОПЕДИЈА КРИВИХ

СА ЗИДА ФУДБАЛСКОГ САВЕЗА ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДВА СЛОБОДАНА

Господин Слободан Илић, међу суграђанима познатији као Слоба Лија, спада у једну од локалних знаменитости беомског Пожаревца. У "Мадону", отмену дискотеку сина свог славног имењака, тај не залази. Дража му је градска кафана "Чикош" у коју навраћа сваког дана нудећи заљубљеним паровима каранфиле.

После неколико "лаких" цигара и две "лаке" вотке (како сам воли да каже) које вам никако неће одбити, господин Слоба Лија радо евоцира усмене на дане проведене у истој клупи са школским другом - Слободаном Милошевићем. Наиме, два Слободана су ишли заједно у основну школу, али је један своје образовање окончао после четвртог разреда а други... знате већ, учио, учио и само учио.

МКУ

ЗАХТЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ ИЗВОДА ИЗ МАТИЧНЕ КЊИГЕ УМРЛИХ

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ _____

ДАТУМ СМРТИ _____

МЕСТО СМРТИ _____

ИМЕ ОЦА _____

ИМЕ МАЈКЕ _____

СВИ НАШИ ФОРМУЛАРИ:

**КАД ПОКОЈНИК
НАВЕДЕ...**

ЛИЦА КОЈА СУ УМРЛА ДО 09.05.1946. ГОДИНЕ, НАВОДЕ НАЗИВ ЦРКВЕ У КОЈОЈ ЈЕ ИЗВРШЕНО ОПЕЛО _____

ИЗВОД МИ ЈЕ ПОТРЕБАН ЗА _____

★

СОЦИЈАЛИСТИЧКА ПАРТИЈА СРБИЈЕ
ПОКРАЈИНСКА ОРГАНИЗАЦИЈА СПС У ВОЈВОДИНИ
ПОКРАЈИНСКИ ОДБОР
НОВИ САД

СОЦИЈАЛИСТИЧКА ПАРТИЈА СРБИЈЕ
ПОКРАЈИНСКА ОРГАНИЗАЦИЈА СПС У ВОЈВОДИНИ
ПОКРАЈИНСКИ ОДБОР
НОВИ САД

SZERBIAI SZOVIJALISTA PART
AZ SZSZP VAJNASAGI TARTOMANYSZERVEZETE
TARTOMANYSZOTTSAJ
NOVI SAD

СОЦИЈАЛИСТИЧКА ПАРТИЈА СРБСКА
ПОКРАЈИНСКА ОРГАНИЗАЦИЈА СПС У ВОЈВОДИНИ
ПОКРАЈИНСКИ ОДБОР
НОВИ САД

ПАРТИДУЛ СОЦИЈАЛИСТИЧКА ПАРТИЈА СРБИЈЕ
ОРГАНИЗАЦИЈА ПРОЈЕКТА ВОЈВОДИНА
КОМИТЕТ
НОВИ САД

СОЦИЈАЛИСТИЧКА ПАРТИЈА СРБИЈЕ
ПОКРАЈИНСКА ОРГАНИЗАЦИЈА СПС У ВОЈВОДИНИ
ПОКРАЈИНСКИ ОДБОР
НОВИ САД

**Једни
воле
ружу,
други
петок-
раку...**

ОПШТИНСКИ ОДБОР SUBNOR-a
VOŽDOVAC
Beograd, 18.06.1998.god.
Telefon: 432-815

DRUGU-CI _____

Dragi drugovi,

У част ДАНА БОРЦА ,4. јула 1998. године, Општински одбор SUBNOR-a са месним удружењима организују масовну посету гробу свог команданта у рату и председника у миру, друга ТИТА.

Цвеће на Титов гроб у име чланства положиће заједничка делегација бораčkih организација Вождовца, Савског венца и Раковице.

Скуп посетилаца кући цвећа је 4. 07. 98. у 9,30 часова у парку код Музеја 25. маја.

Оčekујемо Ваше учешће у овој манифестацији.

Председништво
Општинског одбора SUBNOR-a

**ДОК КУЋА
ГОРИ...**

Коњи, плус тројански

"... Циљ Слободана... лајсус, али није далеко од истине, то је циљ Војислава Шешеља и СРС РС да српски народ почине да цури према Србији... и она "чувена" реченица да ће српски народ живети у једној земљи, илашим се, иолако почине да се обистинјује", каже један од лидера нове радикалне опције и Републици Српској, одметнуте од јулованој београдској војводе.

Миладин МИХАЈЛОВИЋ

На предизборном, предсептембарском страначком небу недавно се појавила странка под називом Народна радикална странка Републике Српске. Ништа необично, странка ко странка, али када се погледа само летимичан списак људи у и око странке, одмах је уочљив велики број дојучерашњих, и то не безначајних, чланова Српске радикалне странке Републике Српске.

Председник странке Мирослав Радовановић, председник Извршног одбора Мико Перковић, имена са до јуче великом тежином у СРС РС, а као шлаг на овој страначкој листи - војвода Славко Алексић, "легендарни командант" одбране Српског Сарајева.

фикса "српски" само због ОЕБС-ових правила за регистрацију) радо причају.

НА ИЗВОРИШТУ СРПСКОГ РАДИКАЛИЗМА

"Нажалост ми смо једини остали на националном курсу, који су сви напустили. Следбеници смо бесмртног дела српског генерала и првог герилца Европе Драже Михаиловића, надахнути свим оним идејама српског радикализма од Илије Гарашанина, Николе Пашића до професора Јевђевића. У првом реду смо антикомунистичка странка. На првом месту нашег монархизма је династија Карађорђевића. Престо припада Александру Карађорђевићу. Свесни смо да у овом тренутку српство не сме да се уједини због међународних фактора. Можда би прелазни модел у

тра да су реална очекивања да после септембра у Народној скупштини РС ова странка има пет посланичких места.

"Односи са СДС су у принципу добри. Њу сматрам странком која је направила државу Републику Српску, то нико не може да оспори и у том смислу ми смо желели јако добре односе са СДС-ом. Сматрамо да је та странка правила и велике промашаје. СДС је водила врло лошу кадровску политику, међутим највећа грешка је улазак у коалицију са неким ко је са ЈУЛ-ом и левицом у савезу и зато сматрамо да је изгубила примат националног барјактара. Председника РС госпођу Плавшић јако ценимо и поштујемо, сматрамо да је жена одана националној идеји. Били бисмо најсретнији да је на челу коалиције у којој је и наша странка, међутим за нас је њено прилажење левици из-

РС могао да буде кнежевина, Република Српска као кнежевина, наравно, опет са династијом Карађорђевића. Све друго је већ необзидно, а то што је било све је ишло ка циљу да се компромитује сама идеја монархије. Мислим да је ту у питању био неко ко је од комуниста био задужен да ову идеју једноставно баца у блато,

да је компромитује и да нас прикаже у оном светлу у коме нас комунисти 50 година приказују, онако како се то приказује у Булајићевим филмовима. Масни, прљави и зли, духовно испражњени. Ето то би отприлике била та идеја и настављачи те идеје су они који могу престо да нуде неком белосветском варалици", говори **Мирослав Радовановић**, председник Радикалне странке Републике Српске.

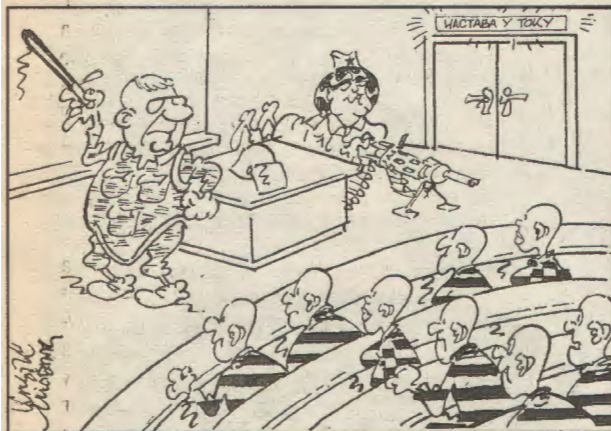
Радикална странка Републике Српске је прошла ОЕБС-ову предизборну процедуру. Према речима председника нових-старих радикала, доста одбора СРС РС прешло је у новоформирану странку и он сма-

ненађење и баш због тога нисмо могли да приступимо тој коалицији", говори **г. Мирослав Радовановић**.

КРИВИ ПОТПИСНИЦИ, А НЕ ВЕСТЕНДОРП

За овлашћења међународног представника за БиХ Карлоса Вестендорпа одговорност пребацује на онога ко је потписао Дејтон и дао му толику моћ и толику власт.

"Дејтоном смо стављени под старатељство међународне заједнице која нама Србима ни у ком случају није наклоњена.

О оснивању ове странке чланови СРС РС мало шта знају, "не интересује" их, а сви покушаји да се од челника ове странке дође до некаквих подробнијих информација остала су без успјеха. Сви путеви према челнику радикала др Николи Поплашену били су блокирани бедемима секретара и чланова Главног одбора СРС РС. Судићи према оваквој ћутљивости микрофону и новинама склоних радикала нема сумње да у целој причи о расколу има и много ватре.

Супротно СРС РС, чланови ужег руководства Радикалне странке РС (без пре-

Тај папир се није смео потписати, али када је већ потписан ми га морамо прихватити јер оно што се потпише мора да се испоштује".

Републику Српску странка види као јединствену целину, и када је у питању страначка инфраструктура нови-стари радикали, како за себе кажу, добро стоје у целој РС из разлога што су сви напустили обалу на којој су они остали као "једини српски националисти".

"Сви су деведесете певали о национализму, о српству, о четништву. Идеја левичарства је практично била изгубљена и поражена. Српски народ се био окренуо својим коренима, духовности, традицији. Нажалост, сви који су били на тим позицијама те позиције су издали или их потпуно напустили и о њима више не говоре. Говорим ово не због тога што су ово речи за "Српску реч", мада Вука Драшковића изузетно ценим и поштујем и морам да се на неки начин и похвалим да сам, када је књижевна критика у питању, о њему и његовом књижевном делу највише написао", говори Радовановић, истичући да је однос њега и странке према ономе што ради Српски покрет обнове, кад се све сабере и одузме - веома позитиван.

ОДЛИКОВАЊЕ У ПРАВИМ РУКАМА

Одликовање које је председник РС Биљана Плавшић уручила војводи Момчилу Ђујићу једино су са искреном радошћу поздравили чланови руководства Радикалне странке РС: "Усхићени смо тим потезом председнице Плавшић. То је за нас нешто највеће и најзначајније што се догодило. Момчила Ђујића сматрамо бесмртним српским војводом који и дан данас представља светионик српства и мислимо да је др Биљана Плавшић додељујући то одликовање исправила велике историјске неправде и коначно показала да је прави и искрени националиста и патриота и да цени најважнији покрет у српском народу у Другом светском рату, герилски покрет бесмртног ђенерала Драже Михаиловића... Многи сада покушавају да направе некакав бесмислени паралелизам, поготово је то трагично кад такви гласови долазе и са српске стране, између војводе Ђујића и јасеновачког злочинца Динка Шакића".

У протеклом рату било је свакаких комбинација - Срби против Хрвата, Хрвати против Муслимана, ови заједно против Срба, Срби са Хрватима против Муслимана, али ниједна комбинација, можда најлогичнија, Срби и Муслимани против Хрвата.

"Са руководством РС сам се разишао

Носилац посланичке листе СРС РС за предстојеће парламентарне изборе у Републици Српској Мирјана Шаиновић је изјавила: "Ја сам нови др Поплашен". На питање каква ће реаговања изазвати жена на челу листе, па још радикала, госпођа Шаиновић је самоуверено одговорила: "Кад имамо жену на челу државе, зашто жена не би била на челу листе", истичући да је то добра традиција која је подржана и од махом мушког чланства у странци.

"Код нас нема раскола. Људи који промене програмску оријентацију искључују се из странке и онда као слободни грађани могу да формирају било коју другу странку. Не знам да ми је војвода Славко Алексић формирао неку странку, то није ни важно, али знам да нам не могу узети бирачко тело. То је неколико појединаца, али нема ни говора о расколу у странци", рекла је Мирјана Шаиновић после проглашења посланичке листе СРС РС.

Мирко Благојевић, председник ИО странке је други на листи радикала, а трећи је Огњен Тадић, садашњи секретар ГО СРС РС, који није желео да да детаљније информације о појави у странци која и није тако наивна или да да пропусницу до председника СРС РС др Николе Поплашена, образлажући то речима "да не жели да даје легитимитет новинама које онако ружно пишу о његовом Врховном команданту др Војиславу Шешељу".

1993. године управо из разлога што су, уместо да се ставе на страну Муслимана, ставили на страну Хрвата. Сматрам да је то кардинална стратешка грешка која нас је коштала 1995. године", објашњава Радовановић чињеницу да увек кад је било шансе за приближавање ова два народа, Хрвати су убацивали неке клинове, те да је овај рат вођен да би Муслимани губили главе, Срби најсрпскије територије, а Хрвати остваривали нешто што нису могли ни сањати ни у својим "тисућљетним" сновима и додаје:

"Трагична грешка што се руководство РС тада ставило у службу хрватске државе и бранило Хрвате од потпуног уништења у Босни. Мислим да је тада требало подржати Муслимане. Ако се икад дочепамо власти, такве глупости се никада неће догодити. Између Хрвата и Муслимана ја бих се увек определио за Муслимане".

НЕОДРЖИВЕ ГРАНИЦЕ

Ове садашње границе за Радикалну странку РС су катастрофалне и направљене на штету Срба и Муслимана у Босни.

"Немогуће је да се једна демонска држава која је била у саставу Немачке и која је све учинила на пропагирању фашизма и учествовала у фашистичкој машинерији и од усташког зликоваца Јосипа Броза наградена таквим границама у којима се данас налази - дугорочно одржи. Муслимани и Срби не могу посматрати море са брда и планина, а Хрвати држати 1.000 километара. То је неприродно, неодрживо", говори Радовановић.

Када је су у питању повратак избеглица, Динара, Крајине, Славонија и једна и друга, Барања, председник нових-старих радикала је потпуно јасан:

"Никада, никада, никада се ми тога нећемо одрећи. Не треба заборавити да је Барања увек била српска, да је усташки зликовац дао Хрватима. Задр је српски и нећемо га се одрећи. Бићу најсрећнији човек кад изађемо на море заједно са Муслиманима. Муслимани треба да држе

Плоче, да држе Макарску, да држе Неум, а ми ћемо држати јужно одатле. Само тако се може успоставити мир на Балкану".

У странци је велики број бораца који су се истакли у овоме рату. Члан Радикалне странке РС је, тврди Радовановић, и "бесмртни војвода Славко Алексић, четнички војвода, командант одбране Српског Сарајева, односно Грбавице".

Мирослав Радовановић, Мико Перковић и војвода Славко Алексић су напустили Српску радикалну странку РС још у јулу 1997. године. Разлог због чега су то учинили је одступање од програмских одређења СРС РС. Централа у Београду, тачније др Војислав Шешељ, сувише су се приближили Ју-

гословенској удруженој левици (напуштање у јулу због ЈУЛ-а). С правом се претпостављало да ће се Шешељева политика све више приближавати ЈУЛ-у, што се на крају и обистинило.

"Дубоко смо убеђени да ту није могло доћи до компромиса, него напротив да ЈУЛ није могао направити компромис са СРС и одступити од своје политичке концепције тако да се ради о одступању од концепције СРС. С обзиром да су тада била веома осетљива времена за Републику Српску, нисмо то обелоданили да не би у српском народу на просторима РС дошло до још веће конфузије. Сачekali смо да се ситуација мало стиша, јер је тада дошло до тензија и у Српској демократској странци. На овим просторима народ ипак гледа на неку јаку националну опцију, а уколико нема тога народ постаје безглављен и полако почиње да размишља о напуштању простора РС, а зна се - ако нема народа на просторима РС онда нема ни РС".

ОРГАНИЗОВАЊЕ ПРЕВАРЕНИХ

Тако је, према речима Перковића, на интензивно тражење многобројних, на неки начин преварених и од војводе обманутих чланова СРС одлучено да се формира нека странка која ће остати на принципу српског радикализма, али оног српског радикализма који су прокламовали Илија Гарашанин и Никола Пашић.

"Нисмо могли да узмемо префикс "српска" јер бисмо били забрањени од стране ОЕБС-а због дуплирања већ постојећег имена тако да смо морали ићи са именом Радикална странка Републике Српске. Уз највећи оптимизам нисмо могли очекивати овакав одзив у новоформирану странку, с обзиром да је већ сада више од половине чланова СРС РС приступило Радикалној странци РС", додаје Перковић.

"И већина чланова СРС РС који нам нису формално приступили - с нама су, али они у суштини нису могли да сагледају политичку концепцију др Војислава Шешеља. Надам се да ће и они у перспективи

схватити Шешелове обмане и да ће приступити нама или некој другој странци", говори Перковић елаборирајући разлоге одступања од концепције бивше странке која се све више претварала у "киоск диктаторске доктрине голобрадог ЈУЛ-ијанског војводе, земунског комуналног академика др Војислава Шешела".

Као разлог одступања од концепција СРС Перковић наводи само фиктиван процес демократије унутар странке и принцип функционисања и саборност оличену у искључивости на "принципу става" др Војислава Шешела.

"Док смо још егзистирали у СРС РС од др Војислава Шешела смо тражили одређен степен аутономије на простору РС уважавајући његова мишљења и ставове, поготово што је он био човек који је по природи ствари био много ближе некаким информацијама. Кад нам је давао одређене задатке тражили смо бар неко образложење, а следио је одговор: "Образложење је да је то исправно зато што сам то ја рекао". Наравно, сваки човек уколико иоле размишља својом главом схвата да се ради о једном аутократи који схвата да је странка искључиво његова.

Та пракса претварања странке у својерсно ПП предузеће пренела се и на просторе Републике Српске, а као пример доследног спровођења тих војводинских смерница Перковић истиче случајеве где је у органима локалне власти, као у Бијељини, војвода Мирко Благојевић углавном ухљебио на извесне функције своју родбину, рођаке, браћу, куме.

"Главни циљ политике СРС РС је реализација политике режима из Београда, а оно што се дешава са режимом у Београду и с његовим односом према РС је више него запањујуће. Режим из Београда настоји по сваку цијену да прода РС за свету српску земљу, а то је Косово. За подсећање, међународна заједница је још 1993. године рекла режиму у Београду да "све оно што буду добили Срби у РСК, односно у РС, ви ћете морати да дате Косову".

На новинарску опаску да је једном приликом Предраг Лазаревић, председник Српске странке Крајине и Посавине, рекао да на Косову треба применити исти модел и неком "косовском олујом" протерати Албанце Мико Перковић истиче да је господин Лазаревић у почетку био члан СРС РС и да апсолутно, поготово са ове дистанце, уважава то његово излагање, те да је он можда и пре видео оно што остали у странци нису видели.

"Шта се дешава са бившом РСК - познато је. Она је нестала и сада се интензивно праве ком-

До сада су према тврдњи председника ИО Радикалне странке Мика Перковића странци званично приступили општински одбори СРС РС Власенице, Чајнича, Српске Илиџе, Новог Сарајева, Милића, Вишеграда и Сребренице. Наиме, то су општински одбори где су чланови све до једнога прешли из СРС РС у Радикалну странку РС.

Нико Вујичић, посланик у Народној скупштини РС из Вишеграда, на једном од скупштинских заседања је озваничио свој прелазак из СРС РС у ову странку.

бинације да нестане и Република Српска. Несхватљиво је да неко продаје српску земљу за српску земљу. Схватио бих да Милошевић продаје Грчку или не знам коју територију, али да продаје српску за српску то ми је ван сваке памети. Оно што је на неки начин обуставило падање и пропадање Републике Српске је појава др Биљане Плавшић и то је, дубоко сам у то убеђен, једна личност која ће ући у историју као спасилац Републике Српске и као српски националиста са великим степеном демократије. Треба се сетити времена када се она појавила и одупрла погубној политици СДС када нико није имао храбрости да се супротстави тој политичкој концепцији. То је једна заиста веома храбра, одмерена и здрава жена. На

крају крајева то је и једна од најугледнијих личности у РС".

ПОЧИЊЕ ДА СЕ ОБИСТИЊУЈЕ

"Жалим само што је госпођа Плавшић на челу Српског народног савеза а не на челу Радикалне странке РС. Међутим, могуће су све трансформације и био бих искрено срећан уколико би Биљана Плавшић стала на чело наше странке. Међутим, ту има један релативно мали проблем, који ја не бих желео сада да потенцирам с обзиром на садашњу позицију РС. Наиме, Биљана Плавшић је на неки начин одступила од неке своје политичке оријентације улазећи у заједничку концепцију са Социјалистичком партијом РС. Плашим се да социјалисти не буду "тројански коњ" у тој комбинацији изборне коалиције "Слога" (СНС, СП РС и Додикови социјалдемократи/СН СД). Уз све уважавање појединаца у СП РС, поготово када је реч о господину Живку Радишићу, једном честитом и веома поштену човеку коме се заиста нема шта приписати, ипак је евидентно да се ту ради о експозитури СПС-а и клоновима Слободана Милошевића", тумачи Перковић помало нелогичан социјалистички слоган који би се могао превести као "Само "Слога" социјалисте спасава".

Радикална странка РС је апсолутно аутономна странка и не иде ни по какву памет изван Републике Српске. Поли-

тичка концепција РС РС се залаже за јединство РС, односно јединство свих српских земаља у границама националног ентитета тако да ћемо наставити некаку борбу коју смо прокламовали још када смо били чланови СРС РС др Војислава Шешела. Шешел сада жели да што више укључи муслиманску Коалицију за јединствену БиХ у партиципацији власти у РС и то тако што налаже општинским одборима СРС РС, свуда тамо где муслимани партиципирају у власти, да врше опструкцију конституисања власти, што доводи до процеса арбитраже, после чега муслиманска коалиција за БиХ учествује са још већим процентом у структури власти и на тај начин долази до још веће конфузије у српском народу. То је и циљ Слободана... лапсус, али није далеко од истине, то је циљ Војислава Шешела и СРС РС тако да српски народ почиње да цури према Србији и она "чувена" реченица да ће српски народ живети у једној земљи; плашим се, полако почиње да се обистињује", закључио је Мико Перковић, председник Извршног одбора Радикалне странке Републике Српске.

УДРУЖЕЊЕ ЗА ПОМОЋ ИЗБЕГЛИЦАМА И ПРОГНАНИМ ЛИЦИМА У СР ЈУГОСЛАВИЈИ
Београд, Слободана Пешанског Кошчића бр. 9/III, Тел./Факс (011) 685-669
ASSOCIATION FOR HELPING REFUGEES AND EXILES IN FR JUGOSLAVIA
Belgrade, Slobodan Peshanski-Koschitsa br. 9/III, Tel./Fax (011) 685-669
Жиро-реџи - донорски 40818-478-7-104446; телефон 7040-87-2950
"Турест Београд АД" Београд, Косовска 1/1

ГОДИШЊА СКУПШТИНА

УДРУЖЕЊА ЗА ПОМОЋ ИЗБЕГЛИЦАМА И ПРОГНАНИМ ЛИЦИМА
У СР ЈУГОСЛАВИЈИ ОДБОРА ЗА ХРВАТСКУ

Име и презиме _____
Идентификационо № _____
Место боравка _____
Гост Скупштине № _____

ПОЗИВАМО ВАС ДА ПРИСУСТВУЈЕТЕ СКУПШТИНИ КОЈА ЋЕ СЕ ОДРЖАТИ
27. ЈУНА 1998. У БЕОГРАДУ - ВЕЛИКА ДВОРАНА ДОМА ОМЛАДИНЕ
МАКЕДОНСКА 22. У 10 САТИ

ДНЕВНИ РЕД

1. ОТВАРАЊЕ СКУПШТИНЕ
2. ИЗБОР РАДНИХ ТИЈЕЛА (радног председништва, верификационе комисије, комисије за закључке, записничара и оверовитеља записничка)
3. ПОЗДРАВИ ГОСТИЛУ
4. КРАТАК КОМЕНТАР ИЗВЕШТАЈА О РАДУ
5. ПРИЈЕДЛОГ ЗАКЉУЧКА И АПЕЛА
6. РАСПРАВА О ИЗВЕШТАЈУ, ПРИЈЕДЛОГУ ЗАКЉУЧКА И НАРЕДНИМ ЗАДАЦИМА
7. УСВАЈАЊЕ ИЗВЕШТАЈА И ЗАКЉУЧКА
8. ИЗБОР ОДБОРА ЗА ХРВАТСКУ (29 чланова)
9. КОНСТИТУИСАЊЕ ОДБОРА ЗА ХРВАТСКУ - избор председника двојице подпредседника, секретара, извршног одбора (15 чланова) секретаријата (9 чланова), надзорног одбора (5 чланова)
10. Културно уметнички програм: Љиља Ђурић, Монодрама "Живот са сјећањем" и наступ КУД "Крајина".

ПРЕДСЈЕДНИК ОДБОРА
ЗА ХРВАТСКУ
Игор Пејевић Кумар

ХРВАЋАНИ

ХРВАЋАНИ КРАЈ
ПРЊАВОРА, РЕПУБЛИКА
СРПСКА

Двапут отета дедовина

ДАНА 17.7.1998.
СПОРТСКИ ЦЕНТАР
АЛЕКСАНДАР

ПОЗИВНИ ТУРНИР

УЧЕСНИЦИ:

1. МАЛЕШ ПРЕВОЗ - ЧИВЧИЈЕ
2. РАВНОГОРАЦ - ХРВАЋАНИ
3. ДЕЛИЈЕ - ЧИВЧИЈЕ
4. ЕЛАН - БРАНЕШЦИ

ПОЧЕТАК ТУРНИРА У 18 ЧАСОВА

ОРГАНИЗАТОР
Ф.К. "РАВНОГОРАЦ"

У центру Хрваћана 7. маја ове године срушен је ресторан-пицерија "Мађарица", власништво Хелене Шуман. Објекат је био изграђен пре 21 годину, средствима које су уложили супружници Предраг и Хелена Шуман, од уштеђевине стечене на раду у иностранству. Ресторан је радио и у време рата у Босни и прехранивао седмочлану породицу Шуман - од петоро деце њих двоје су данас инвалиди рата.

Ресторан "Мађарица" изграђен је на земљишту које је пре Другог светског рата припадало Васкрсију Шуману а затим национализовано и предато општини на управљање. Пошто је та парцела дуго била напуштена, породица Шуман је добила дозволу за градњу и ту подигла угоститељски објекат. Годинама је улагала у свој ресторан док једног дана... Дошла је за Босну несрећна ратна 1992. година. Локални функционери постају напрасно велике српске патриоте и ратни заповедници и, пошто је такво време, недодирљиви за обичан свет. А то, мутно време, људе чини похлепнијима него што би иначе били, када још има какве-такве правде и закона. Бивши полицајац Томо Радоњић, секретар за урбанизам у општини Прњавор, Раде Радивојевић, и Чедо Ковачевић, приватни превозник, прекраћујући време у предаку ратних операција седају за коцкарски сто да окушају срећу. Али, улог у коцки није њихова већ туђа имовина. Некад "друштвена" сада ниција, како они то схватају. Заложено је општинско земљиште, како би игра била што убудљивија. "Срећа се осмехнула" Радоњићу и Ковачевићу, да добију парцелу коју је годинама користила породица Шуман. Радоњић је изградио бифе "И дан и ноћ", а Ковачевићу је припало сеоско фудбалско игралиште. Читав "посао" озваничен је неколико месеци касније, кроз наводну лицитацију - иако нико у том тренутку није ни знао за њено одржавање - на којој је дотична парцела продата вештим коцкарима.

Уследило је решење општинских органа којим се Шумановима налаже рушење објекта. Они су су обратили и министру за урбанизам и грађевинарство у влади РС, Јови Башићу, који је одложио извршење решења. Међутим, Радоњић је уз помоћ својих пријатеља из општине Прњавор успео да спроведе свој наум - довео је булдожер и сранио "Мађарицу" са земљом.

"Многи окупљени мјештани питали су ме зашто не узмем пушку и не браним своју имовину. Ја то нисам хтио. Доста нам је било четири године ратовања и падања жртава. Пуцањем се ништа не може ријешити. Ја сам сигуран да ће се путем закона све ово ријешити и да ћемо ми поново добити натраг оно што је наше. За то ће вјероватно бити потребно времена, али ће кривци платити за оно што су учинили", уверен је Предраг Шуман. Међутим, како додаје, "нажалосније од свега је то што је моја седмочлана породица остала без извора средстава за живот".

А Шуманови су педантно израчунали да су за 21 годину постојања њиховог ресторана, наиме плаћања накнаде за коришћење грађевинског земљишта општини Прњавор платили ни мање ни више него - 56.000 немачких марака.

ПУТ У СРЕДИШТЕ (БИВШЕ) ЗЕМЉЕ: ВАРЕШ

Кад шејтан однесе шпајз

Себе никада нисам доживљавао као посебно храброг човека, склоног необичним и изазовним авантурама, које би и мале неизванредне токе и још неизвеснији исход. Читав мој авантуристички живот започињао је и завршавао се у свакодневном грађанском времену, посебно у покушајима да се извозила ГСБ изађе читав. Зато је ово последње, сасвим изненадно и непланирано путовање у срце наше некадашње домовине, у познати рударски градић Вареш, било ипсичан изазов за моју авантурама несклону природу.

Љубомир ЦВЕТКОВИЋ

Тек када је путовање започело, схватио сам шта ме је морило и чега сам се прибојавао. Није толико био у питању страх од физичке опасности, колико стрепња од сусрета са ратом унакаженим људима и пределима, а који би у мени активирао провалу снажних емоција и неподношљив

осећај кривице и стида. Знао сам да је за то суочавање потребна далеко већа храброст него за избегавање уобичајених физичких опасности. Плашио сам се да нећу умети да будем довољно речит кад треба говорити, као ни скрушено нем када је потребно ћутати.

ЖЕЉА ДА СЕ НАДОКНАДИ ВРЕМЕ

Међутим, оно што је уследило било је противно свим мојим очекивањима. Први сусрет са Сарајевом после толико година био је чудесан. Нисам могао ни да сањам да ћу затећи такво бујање живота, такву градску журбаност и нормалност, такву енергију Града, а коју сам увек волео и у којој сам се одвајкада најбоље осећао. Иако Сарајево данас броји тек нешто више од три стотине хиљада душа, дакле седам пута мање него Београд, чинило ми се да је тај однос потпуно обрнут. Нисам могао да не уочим ултрамодерне и савремене чисте немачке аутобусе који у великом броју крстаре улицама града на Ми-

што доводи и до бизарних ситуација да у оквиру полусрушене зграде, или барем у њеном најближем комшилуку, ради најмодернији локал или ресторан. Овакве слике пристизале су са свих страна. Ипак, било је (и то не мало) и оних мање лепих. Остаци стамбених зграда са изваљеним балконима, рупама од граната и гелера враћали су у (до недавно једину) реалност. То ме је навело да, народски речено, "спустим лопту" и критичније сортирам импресије, и да престанем да ствари искључиво гледам варљивим оком које се везује за сјај и које опсенарски заводи ум. Јер, као што су ми људи рекли, најлакше је омалати кућу. А иза тих нетом обновљених фасада и можда непримерено луксузних радњи, скривали су се још увек неуређени животи несрећних појединаца и трауматичних судбина. Ко ће њих да обнови?

ГЕОГРАФИЈА НЕ ПОМАЖЕ

Од Сарајева пут ме је даље водио на север, ка мом коначном одређишту. Никада раније нисам био у Варешу, па сам пред полазак, у Београду, покушао да евоцирам школско знање из географије и да замислим место у које путујем. Да ли због варљивог памћења или лошег образовања, тек о Варешу нисам могао да прозборим ниједно слово. Кренуо сам да листам атласе и енциклопедије, и ево шта сам нашао: "Вареш, градић у централној Босни, са око десет хиљада становника. Највеће налазиште гвоздене руде у СФРЈ. Крај богат разним другим металима и дрветом". Наоружан тим основним подацима, путовао сам вијугавим друмом у средњобосанска брда. И што сам се више приближавао исходишту, стрепео сам од призора који ћу затећи. Да ли ће се указати приказ поклопити са енциклопедијским подацима? Колико је људи остало у граду, колико је

NEZAVISNI MAGAZIN
DAN
BIH INFORMATIVNI MAGAZIN

ЕКСКЛУЗИВНО:
ШТА ЈЕ РОBERT GELBAND КЕНАО
О БИH АМЕРИЧНОМ КОМПЛЕКСУ
НАЈ РЕПОРТЕРИ ДАНА
БОРАВИО У ПРИСТИНИ
ДЕНТРАСТРАЖЕ РАТА
КО ЈЕ НОВИ БУЛАЈИЦЕВ
СЦЕНАРИСТА:
ИБИHСКИ МОТИВНИ ПЕСТИ
СА САРЈЕВА

Ко је организовао хиљаде Бошњака и Бошњакinja у Активну Исламску омладину? Ко их финансира, како живе и како ће мијенјати БиH? Dani откривају:

NOVO LICE SARAJEVA

INTERVJU: ALIJA IZETBEGOVIC ODGOVARA SENADU PECANINU

љаци, а који су део поклона јапанске владе. И аутомобилски саобраћај је прилично густ, тако да се и најмање релације у централном делу града преваљују и по пола ста. Приметна је жеља многих људи да интензивно живе сваки тренутак, као да желе да надокнаде изгубљене године и дане. На сваком кораку ничу кафићи, радњице (трговина увек прва диже главу),

кућа сачувано? Љубазни домаћини су ми објаснили да се много шта променило, посебно у структури становништва, што неком ко долази са стране, а при том то чини први пут, не може бити видљиво. Рекли су ми да је од предратних десетак хиљада становника градић спао током рата на осам стотина оних који су у њему провели све несрећне године. То су

углавном били старији људи који су се тешко покретали или нису имали куда да оду. Када су борбе престале, становништво је полако почело да се враћа, али и данас тај процес тече веома споро и уз знатне муке. Посебно је значајно напоменути (а што сигурно није одлика или специфичност Вареша, већ и свих осталих места дилем Босне) да су пристигли и људи који у Варешу никада нису живели. Највише је било Муслимана из околних села, па и оних удаљенијих, који на градски живот нису научени.

У оквиру ове приче zgodно је навести и анегдоту која најбоље одсликава тај сукоб руралног и градског, а везана је за судбину једне сељанке која се уселила у стамбену вишеспратницу у центру града. Како никад у животу није видела ништа друго осим свог трошног сеоског кућерка и штале у којој је можда чувала неку мршаву краву, бакица је, видевши први пут каabinу лифта, помислила да је у питању остава и у њу сместила тек нацепана дрва за огрев. Струје није било, тако да није било бојазни да је кретање лифта збуни и стави пред неразрешиву дилему. Међутим, када су борбе окончане дошло је до постепене нормализације живота, па је и струја полако почела да пристиже. И ето невоље за бакицу! Старицини "шпајз" се виноу у небеса. Таман када је хтела да узме неколико дрвених нарезака, схватила је да "шпајза" нема. Усплахирено је отрчала до полицијске станице и пријавила непознате лопове који су јој украли "шпајз". Збуњени полицајци смиривали су старицу убеђујући је да нико није могао да јој однесе "шпајз", али је она остала тврдоглава при својој тврђњи. Када су полицајци (и то босански) схватили да старица говори о лифту, праснули су у смех. Али недужна старица је вероватно и данас убеђена да ту нису биле "чиста посла". Ко зна, можда верује да је и полиција умешала своје прете. Ово је, дакле, једна од првих прича-анегдота коју сам чуо улазећи у варош.

НИКОМЕ ПОВЕРЕЊЕ

У том тренутку сетно сам се да су ми домаћини који километар раније у аутобусу рекли и да физичка разарања нису била велика, што сам могао и да видим у моменту док сам пролазио кроз средиште вароши. Тамо сам затекао спаљени Раднички дом и напуштену, тешко оштећену стамбену зграду. Све остало деловало је чврсто и на свом месту. Ту је још увек најстарија католичка црква у целој Босни, ту су старе, традиционалне варешке куће, ту је и џамија. Међународна заједница покушава (и у томе делимично и успева) да обезбеди услове да се људи врате у своја предратна обитавалишта, али, као што сам већ рекао, ствари иду веома споро. Они који су се вратили (или неки од оних осамстотинак који никада нису ни одлазили) желе да се ствари врате у пре-

ђашње стање, али их је опако време које су претурили преко својих леђа научило да више ничему (или никоме) олако не дају своје поверење. Стиче се утисак да већина жели да верује да ствари иду набоље, али се прибојавају да би тај ток нешто (или неко) могао да омете. Међународни односи, наравно, нису ни изближали идилични, али честити људи желе да сарађују и приметни су напори да се живот доведе у нормалу. Овај некада индустријски веома развијен крај, са богатим налазиштима руде гвожђа, данас животиари опорављајући се од ратних потреса. У очи су ми упала велика постројења по којима се нахватала рђа, а за која претпостављам да су некада запошљавала читав крај. Многи људи сада раде ван Вареша, путују и по стотинак километар дневно до посла и натраг. Плате су, кажу, слабе, али се ради о износима од петстотинак марака, што је из наше перспективе солидан приход. Наравно, тешко да се и са таквим приманима може живети другачије него скромно, посебно што су цене знатно више него код нас. Управо ових дана на целој територији Босне и Херцеговине као јединствено средство плаћања у оптицај се уводи конвертибилна марка, чији се визуелни идентитет веома агресивно пропагира. На свакој другој згради или табли за оглашавање налази се плакат на коме згодна девојка показује изглед свих новчаница нове босанско-херцеговачке валуте чија ће вредност бити строго контролисана и чувана од стране агилног гувернера централне банке Питера Никола. Иако су се око изгледа новчаница месецима натезали Срби, Хрвати и Муслимани, грађани вероватно неће марити за њихов изглед, већ ће само желети да их је што више у џеповима. Сумњам да ће бити и једног (па и најфанатичнијег) Муслимана који ће одбити да прими новчаницу са ликом Алексе Шантића или Филипа Вишњића, као и неког Србина коме је Караџић дражи и од мајке и од оца а који ће плунути и са гнушањем одбацити вредносни папирчић са ликом Мусе Ћазима Ћатића или Мака Диздара.

ШТА С ДУШАМА

Медијска слика Вареша је катастрофална. Баш на дан мог доласка престала је са радом (из техничких разлога!?) хрватска радио станица "Бобовац", тако да су Варешаци сада у могућности да чују само један радио програм, који емитује агресивну исламску пропаганду и за који и многи Муслимани кажу да је "несносан". Радио станице суседних региона и градова није могуће чути, јер је положај Вареша изузетно неповољан. Само поједини Варешаци, они који имају куће у вишим деловима града, могу помоћу јаких антена да "ухвате" још по који програм. Ситуација са телевизијом је подједнако лоша. Гледа се само први (и једини) програм БХ телевизије, који неодољиво подсећа на РТС 1,

па није чудно што многи грађани бацају "дрвље и камење" на ову телевизију. У плану је реформа главне медијске куће Федерације БиХ (наравно, под будним оком Карлоса Вестендорпа), са циљем да програм (мулти)националне мреже заиста постане мултиетничан, уравнотежен и објективан. Ипак, није мало оних који сумњају да ће се то баш тако и десити.

Што се свакодневног живота тиче, он некако наликује на нормалан. Завршио бих ову причу згодом која се збила једног облачног послеподнева, пред сам повратак у Београд. Шетао сам са својим пријатељима уз речницу која протиче кроз срце вароши, када сам угледао бакалницу на импровизованом пијачном тргу, испред које је било наслагано разно воће. Тамад када сам се машио за новчаник, изразивши жељу да купим неку јабуку, осетио сам јак трзај. Након мог изненађеног погледа који је тражио објашњење, речено ми је да ту не смем ништа да купујем, јер радњу држи ратни профитер. И заиста, у њој није било купаца. Наставили смо да шетамо, да бисмо се зауставили код следеће радње, где сам добио дозволу да до миле воље пазарим. Када смо се вратили кући, чуо сам и целу причу: тачно се зна ко је шта радио током рата и то се памти и кажњава. На овакав, цивилизован начин. Ипак, има и оних мање цивилизованих - неке је стигао метак, неки су сами себи пресудили, некоме срце није издржало. Честити људи, прави Варешаци, желе да се такве ствари памте. Да се и на тај начин живот прочисти од рђавих наслага да би се живело даље, честито и једноставно. А управо је та благост и честитост људи са којима сам се сусретао (а било је и Срба, и Муслимана, и Хрвата, ако је то уопште битно) допринела да се опустим, толико да сам у појединим тренуцима морао да обуздавам свој изненада пробуђени оптимизам и неку луду наду да за нас неће рећнике на овом затрованом балканском простору ипак није све изгубљено. Оно што ме је највише изненадило, била је изузетна виталност и људи и природе у обнављању свега што је уништено, тако да се данас површином оку (а моје је у почетку било такво) лако може учинити да рата готово није ни било. Тај природни, животни витализам истовремено је и задивљујући и застрашујући, јер колико очитује моћ да се нешто брзо зацели, тако носи и опасност неопрезног заборавља који би могао, у некој скоријој будућности, да иницира нове несреће на истим темељима. Неким људима сам изговорио ову своју бојазан, на шта су они одмахнули главом, убеђујући ме да су ране толико дубоке, да заборав не може бити. "Све ће се куће брзо обновити, и изгледаће за коју годину да ничега није ни било. Али, шта ће бити са нашим душама?", можда је најречитија, заједничка мисао свих људи са којима сам проводио своје босанске, варешке дане. Заиста, има ли наде за спас наших душа?

POSLEDNJI POZDRAV

ŽELJKU KALINOVIĆU

Obiteljni sačut.

ŽELJKA KALINOVIĆA

preminulog nakon duge bolesti u 45. godini. Pokop drugog nam Željka održat će se u srijedu, 10.6.1998. godine u 17.30 sati na Aninon groblju.

Tijekom dana bježnja Vrnjača i suprugica Ljiljana

POSLEDNJI POZDRAV

voljenom sinu

ŽELJKU KALINOVIĆU - PIKI

od Milice Gligorec, Bernarde Katić i Zorane Kalinovića s obitelji

POSLEDNJI POZDRAV

gospodinu

ŽELJKU KALINOVIĆU

Obiteljni iskrena sačut.

Zaposlenici UNIKOM-a d.o.o. sa komunalno-gospodarske Osijek

DRAGOM PRIJATELJU

ŽELJKU KALINOVIĆU - PIKI

Istina za sve radosti i tuge, za svaki trenutak zajedničkog druženja.

Stjepan, Ljiljana, Zorana i Gorana

Među 15 osmrtnica, koliko ih je dan nakon smrti Željka Kalinovića objavio lokalni dnevnik, začudo nije bilo i one upisane od strane HDZ-a

Drago Hedl

Ima nečeg ljupkog u izreci kako predviđanje i nije neko posebno umijeće, osim kad su u pitanju stvari: budućnost i onista, možete li zamisliti reagirao, primjerice, veliki liberal našao u teškim prilikama, a operacija u spasiti da mu je snudu mora njih ko urati tvu (o čev žinom li, štio ako ri-

PARTIJA ILI ŽIVOT

U Osijeku je 9. juna u 45. godini života umro Željko Kalinović... zбој тога што је поткрај 1995. одбио понуду ХДЗ-а да му странка осигура трансплантацију бубрега у замену за малу ирогивуслугу: да свој страначки дрес либерала замени за дрес ХДЗ-а.

МУЧНИНА И ГАЂЕЊЕ

U Osijeku je 9. lipnja, u 45. godini života, umro **Željko Kalinović**. Njegovo ime u široj hrvatskoj javnosti ni izbliza nije toliko poznato poput **Zorihevoг, Мишетиheвог, Дегорициheвог, Шепаровиheвог**... Тек једном, накратко, док је био члан осјечкога Градског поглаварства, нашао се у жаришту медијског занимања. Поткрај 1995. наине, одбио је понуду ХДЗ-а да ће му странка на власти осигурати трансплантацију бубрега, уз једну малу, посве малу протууслугу: да замјени свој либерални страначки дрес. **Бранимир Главаш**, тада жупан осјечко-барањски, у то је вријеме водио велику битку: хтио је смијенити власт ХСЛС-а у Осijekу, па је своје тежаче, с крцатим врећама разних примамљивих понуда, разаслао на све стране. Неки су се вратили задовољни, хвалећи се **Главашу** како су за ситне паре купили дио градских вијећника, но онај који је **Калиновића** наговарао да прође испод дуге, вратио се необављена посла. Иако је био дубоко свјестан својега здравственог стања, **Калиновић** је одбио понуду која му је можда могла спасити живот.

Они који га познају тврде како га је дубоко погодила та наказна, аморална, увредљива и уцељивачка понуда. Сва изопаченост и монструозност једнога политичког концепта, темељеног на грамзивости, отимачини, пљачки и пријевари, показала је, у његову случају, застрашујуће димензије свемирских размјера: жеља за влашћу не познаје никаквих граница. И најбујнија машта је, у успоредби с влашћу која не бира средства, силно ограничена.

Калиновићев случај, уз зарајаћу мучнину и гађење, ипак мора поставити питање самих темеља тако структуриране политичке моћи, у којој се влашћу покушава купити све: достојанство, начела, људско поштење, чак и право на живот. Вријеме у којем живи-

мо такву је праксу, у међувремену, издигло на пиједестал часних друштвених норми. Јер, што су начела, што достојанство, што људско поштење у односу на корист која се смјешка с другог крака ваге? Што значи промијенити страначки дрес у односу на чари примамљивих понуда, међу којима се нуде и тако велике ствари каква је право на право на људски живот?

СТРАНКА КОЈА ЖИВОТ ЗНАЧИ

Зар је тако тешко пријехи или вратити се у ХДЗ ако се само дан након те безболне операције отварају велепосланичке перспективе или се засједа у фотељу директора Мировинскога фонда? Није ли вриједно напора једно мало покајничко писмо вољеном вођи с П.С.-нотицом како је управо најљепше у владајућем јату, кад тако мало пепела већ сутрадан вашу супругу претвара у телевизијску звијезду? Та неподношљива лакоћа којом се рјешавају крупне животне ствари, та чудотворна моћ којом преко ноћи од троме гадљиве гусенице настаје живахни шарени лептир, тај еликсир способности, памети и моћи - није ли вриједан малих, тричавих напора?

Међу 15 сућути колико их је дан након смрти **Жeljка Калиновића** објавио локални дневник, зачудо није било и оне упућене од стране ХДЗ-а. Управо је ХДЗ имао највише разлога за изражавање сућути **Калиновићев**ој супрузи и кћери јединици. У једном је тренутку, наине, признао да кључеве његова живота држи у својим рукама. Било је то онда кад му је, поткрај 1995., нуђена трансплантација бубрега за малу, незнатну протууслугу: само је требао потписати за ХДЗ.

Ало тко је могао предвидјети такву реакцију. (Сјетимо се изреке с почетка текста.) Тко је уопће могао посумњати како има оних који не вјерују да је ХДЗ - странка која живот значи.

Drago Hedl

Миле ДАКИЋ

Невјеројатно, али истинито. Сви релевантни свјетски форуми, без стиди, професионалне одговорности и елементарне етике заобилазе највећи егзодус једног народа у Европи. У контексту мировних мисија нико да се присјети да мир не може почивати на подржавању елементарних неправди, пљачки и отимачини приватне имовине, политичкој и свакој другој дисквалификацији, кроз вјекове уставно равноправног српског народа у Хрватској. Манифестације такве политике неки називају међународном правдом и путем Европе у срећнију будућност. Од, до јуче, равноправног српског народа у Хрватској створена је маса несретника и незадовољника спремних да се до краја живота боре за своју имовину, своја предатна политичка и национална права, за своје завичаје, куће и станове. На другој страни међународна заједница тврди за себе, да прижељкује мир и да он нема алтернативу. Истовремено, тај исти свијет се зајупуно и тражи ултимативно од Србије да за седам дана ријешити све проблеме шиптарских избјеглица с Косова и Метохије, а српске избјеглице из Хрватске није ријешити седам година. Етичко чишћење Срба из Хрватске је прихватио као завршни чин, а на Косову су сасвим други ставови и мјерила. Зашто је то тако?

СТРИП-СРБИ

Колико ће дуго међународна заједница плесати око крајишке несреће, колико ће се наслађивати колективном биједом и појединачним трагедијама? Колико ће свијет гледати кроз прсте главарима хрватске политике, који вјешто ескивирају све договоре, који се односе на повратак српског народа? Колико ће се кривити трагови злочина, а неко је одговоран за хиљаде убијених и несталих у Крајини, као на примјер, за 1601 живот у хрватској "Олуји"? Не ради се само о одговорности хрватске државе, јер је напад на заштитна подручја УН подржан од међународне заједнице, а и међународне снаге су бомбардовале своја заштитена подручја. Такве су се неправде могле и могу чинити због силне медијске сатанизације српског народа. У томе се у свијету иде тако далеко, да неке издавачке куће издају стрипове и цртане филмове у којима су Срби негативне личности. Ради се о рушилачкој стратегији без председана у историји.

У овом необјективном и манипулантском времену могу се правити и моделирати све врсте политичких и пропагандних посласлица, за оне којима је српство било када у историји засметало у остваривању хегемонистичких планова, а Срби су знали стварати и непотребна непријатељства с Бугарима, због Македоније, с Мађарима, Аустријанцима, Нијемцима и Италијанима због интереса Хрвата и Хрватске. Све се то сада скупило на хрпу и заједно с неисторијским народима, који су на длану добили националне државе, настоји се уништити доказе о преварама, историјским фалсификатима и злочинима, јер побједници имају право и моћ да пишу и обликују историју. Хрватска национална и митологизирана историја неће никада признати резултате пописа становништва у Далмацији, који је извршио Бечки двор 1857. године, посредством чувеног статистичара др Адолфа Фикера, по којем се нити један

А Јован продаје клозет-папир

Међународна заједница ни за седам година није успјела да крајишким Србима "обезбеди" оно што очекује да се косовским избјеглицама обезбеди за - седам дана.

Далматинац није определилио да је Хрват, док се њих 88,9% определили да су Срби.

ДОБОВОЉНО ОТЕРАНИ

Међународну заједницу не интересује гдје је нестало и гдје се налази 77% српског народа из Хрватске. Српску приватну имовину у Хрватској, која се процјењује на 40 милијарди ДЕМ уживају годинама други, узурпирано је око 2,5 милиона година радног стажа српског народа у Хрватској. Има ли веће неправде него најстаријим становницима ускратити исплату заслужених пензија, као и дугорочно ускраћивање других стечених права из области социјалне заштите. То је само по себи криминал великих размјера, подржан на жалост од оних који за себе тврде да су израз и оличење демократског свијета.

Из најновије новинске вијести видимо сву биједу понашања међународне заједнице према српским избјеглицама и њиховим правима у Хрватској: "Сазнајемо да је Мисија ОЕБС упутила јуче (16 јуна) хрватској Влади предлог који би убрзао двосмерни повратак избјеглица. ОЕБС тражи да се из кућа које су напустили њихови власници иселе сви који у њима не живе дуже од 30 дана. Све ово зато што су српске куће у Крајини и западној Славонији запосели људи који нису избјеглице." Из ове кратке новинске вијести сазнајемо да ОЕБС избјегава став да се свако слободно и без било каквих ограничења врати у своју кућу и у посједовање своје приватне имовине. Према логици ОЕБСа, Срби нису протјерани, него су напустили своје куће. ОЕБС и даље толерише да Хрвати усељени у српске куће слободно станују у њима и да користе српску имовину. Каква би ОЕБС дао политичка права, када Крајишницима не дозвољава да располажу личном имовином?

Он се ових дана жели домоћи и Косова, да и тамо дијели правду по својим мјерилима и србофобичним стандардима, као што то годинама и упорно ради у бившој РСК, за рачун отвореног етничког чишћења. У свему овоме

уочљива је издашна доза људске покварености која се јавно манифестује у савременом свијету, који за себе тврди да је правичан, демократски и добронамјеран према српском народу.

Крајишнике и не боле толико поступци "демократског свијета" и "међународне заједнице". Њих највише погађа понашање СРЈ и Србије, које су замукле и упорно ћуте о голготи властитога народа. Нити једна скупштина, па нити владе на просторима СРЈ нису расправљале о крајишном егзодусу и могућностима и плановима повратка избјеглица из Хрватске и о праву тога народа на своју имовину. Све истражне личности актуелне власти упорно ћуте о судбини српског народа из бивше РСК.

Сви показатељи говоре о све тежем животу прогнаног српског народа из Хрватске. Ријетки су они који су добили југослаvensко држављанство. Бројни стручњаци из разних области не раде или раде најтеже послове. Многи тезгаре по пијацама да би зарадили за преживљавање своје породице. Сви су људски и национални критерији побркани. Тешко је гледати дипл. економисту, првијенца српског крајишког отпора и првог крајишког затвореника, оснивача СКД "Зора", бившег секретара Црвеног крста РСК Јована Опачића, који је типичан примјер судбине Крајишника, како на пожаревачкој пијаци продаје клозет папир и како је свакодневна мета различитих инспекција.

ПРИЛИКА ЈЕ

Удружење избјеглица и прогнаника из Хрватске тражи рјешења за српски народ Крајине. Оно ће покренути тужбе за геноцид против свих оних који директно и индиректно подржавају етничка чишћења, који лицемјерно, за рачун званичне хрватске политике, бараћају неадекватним појмовима, квалификацијама и изразима, попут изрази "расељена лица", чиме се прећутно и злонамјерно одобравају брутални поступци и етничка чишћења српског народа из Хрватске. Удружење је јасно дало до знања највишим органима Републике Србије, да ће пристати на ниво аутономије у Хрватској, какав ће добити Шиптари на Косову, али је и тај захтјев постао табу тема и о њему се упорно ћути. Онима који желе својој кући и у посјед своје имовине заиста није јасна позадина овакве политике. То је оно што буди сумње о тајним договорима на рачун крајишких Срба.

Пролазе мјесеци и године. Ускоро је и друга годишњица Споразума између СРЈ и Хрватске у којем се третира и повратак прогнаних Крајишника. Хрватска, отеже и затеже. Она хоће Крајину без Срба, а СРЈ не зна шта хоће и није јавно исказала своја одређења. У томе глумом међувремену Крајишници масовно умиру од психичког бола, понижења и срамоте, а њихови "добротвори", различити "хуманитарци", пробисвјети, узурпатори њихове имовине и слободе, плешу паклени плес на њиховој несрећи. Они се богате и типују да голгота што дуже траје.

Сада је заиста прилика, да се у пакету косовско-метохијске драме, бар дјеломично помогне Србима бивше РСК, да се избаве из егзодуса који траје, да не морају у бесцијење, преко разних стврвинарских агенција, продавати своју имовину и да им се поврате сва насилно одузета права, да им се бар донекле поврати част, угрљана и осрамоћена у протеклом прљавом, пљачкашком, антисрпском и калкулантском рату.

МЕДЛИН ОЛБРАЈТ: ЧЕЛИЧНА ЛЕДИ
АМЕРИЧКЕ ДИПЛОМАТИЈЕ

Београд као судбина

Амерички државни секретар
Медлин Олбрајт дала је
недавно интервју "Њусвику".
Издајемо најзанимљивије
делове.

Недавно сте изјавили: "Зашто бих се извињавала. Ја сам веома поносна на своје порекло." Да ли сте при том мислили на своје јеврејско порекло? На "сва моја порекла". Врло сам поносна на то што сам, на вредности којима су ме родитељи учили и, како сада откривам више о сопственом пореклу, наравно да сам поносна на то.

Када сте то сазнали?

Кад сам добила посао у Уједињеним нацијма, почела сам да добијам пуно писама. Нека од писама била су од људи који су говорили: "Ја знам твоју породицу." Нека су била нејасна. Врло ретко бих добијала писмо у

нешто урадила по том питању, али тада сам радила и по 20 сати дневно, била сам у великој гужви, и као друго, те информације не погађају само мене: имам три одрасле ћерке, удате, и две од њих имају децу. Мислим да би све податке требало добро проверити.

Ви сте стручњак за централну Европу. Историچار сте. Како то да уопште нисте знали да су Ваши преци Јевреји?

То је као да на парчету хартије имате тачке и тек кад их повежете линијама добијете слику. Али, ако не тражите никакву слику, не можете је ни видети. Мене је врло интересовало моје порекло и улога мојих родитеља у чешкој историји. Искуство мог детињства био је комунизам и борба мога оца са њим. Моја радозналост као историчара била је првенствено усмерена на то.

Да ли су Вам родитељи објаснили шта се догодило са Вашим дедом и бабом?

Нису. Имала сам две године када смо напустили Праг. Провела сам неко време са својом баком, али је се не сећам. Живела сам прилично изоловано. Провели смо једно време у Лондону, а онда смо се вратили у Праг

РУСКИ СМОКВИН ЛИСТ

"Није важно да се види коме треба приписати заслугу за мир у Босни, НАТО пакту или Русима. Важно је да је до мира дошло, а Руси су одиграли улогу тако што су обезбедили "смоквин лист" који је Србима био потребан да би повукли артиљерију. Руси су помогли и на лицу места и на дипломатском плану. Међутим, ја сам по образовању историчар, стручњак за Источну Европу и Русију и зато ћу рећи да би могла да настане забрињавајућа ситуација уколико би једног дана дошло до подударности између руског и српског екстремног национализма. Таква перспектива очигледно не би никога одговарала."

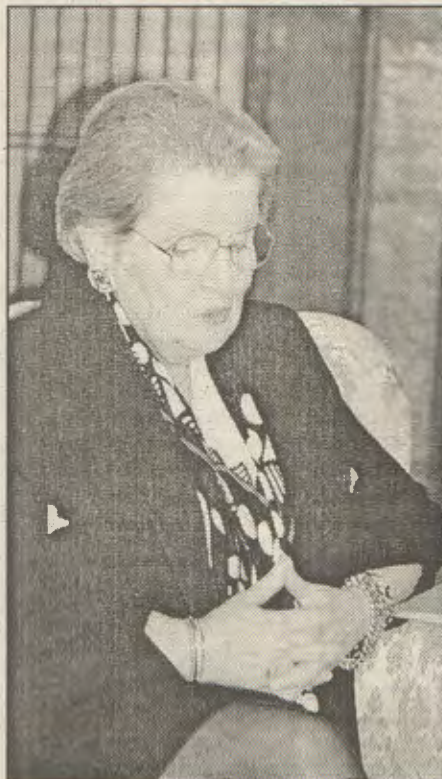
на 3 или 4 месеца. Онда смо дошли у Београд, где сам живела са родитељима у амбасади. Нисам ишла у школу, имала сам гуваланту. У једном моменту сам схватила да су ми баба и деда умрли у току Другог светског рата. То је било прилично логично: кад имате осам година и кад вам кажу да су вам

Пут натраг у ПАКАО

"Прво, ту је српска репресија. Онда су екстремисти према српским властима применили тактику - удри па побегни - а затим је, тобоже, српска полиција узвратила егзекуцијом, уништавањем кућа и нападом хеликоптерима. За Балкан, немири који се распламсавају су пут натраг у пакао. Уколико се не зауставе кривични конфликти, тензија ће измаћи контроли. Резултат би могао да буде свеопшти грађански рат, што би угрозило мир у Босни и донело до ширења конфликта као инфективне болести на суседне земље" (Из говора америчког државног секретара Медлин Олбрајт у Удружењу новинских издавача у Вашингтону, у априлу 1998)

О ЧЕШАЊУ

"Кад се занесем у послу, трљам очи и онда ми се шминка размаже, а имам обичај да се оловком чешем по глави" ("Њујорк тајмс")

ком су све чињенице имале неки смисао. Пре две године, кад је почело да се говорка одмени као будућем секретару, добила сам више информација на основу којих сам почела да мислим да заиста моја породица има јеврејско порекло. Кад сам била наменована на ту дужност, број писама се заиста повећао. У њима је било датума и конкретних чињеница.

Од кога су стизала та писма?

То не знам. Сада бих волела да сам онда

баба и деда умрли, не постављате питања.

Шест милиона европских Јевреја нестало је у току Другог светског рата. Они који су преживели чинили су невероватне напоре да ступе у контакт са осталим преживелима. Да ли су и Ваши родитељи желели да сазнају шта се догодило са људима из њиховог места?

То не знам. Моји родитељи нису о томе причали са мном. Била сам веома блиска са њима, али будући да ми они сами нису ништа рекли о мом јеврејском пореклу, нисам ни могла да знам да ли су покушавали да било

шта сазнају о осталима.

Шта мислите, зашто Вам нису ништа рекли о њиховој прошлости?

Они су чинили све да обезбеде добар живот својој деци. Били су врло заштитнички родитељи. Сви смо били стално заједно. Поклонили су нам живот два пута. Први пут, рођењем, а други пут тиме што су нас одвели у Америку да избегнемо оно што је сада јасно, а то је сигурна смрт. Зато ја нећу испитивати њихове мотиве. И, понављам, ужасно ми је жао моје бабе и деде. Као што ми је

жао и свих жртава холокауста, јер тако сам васпитавана. Јако сам поносна што сам Американка и желим да амерички народ буде поносан на оно што ја радим као државни секретар. Желим да прионем на посао и да мој приватан живот остане приватан. Поносна сам на своје порекло за које сам до сада знала, и бићу исто тако поносна на порекло које сам тек сада открила.

Приредила Соња Јовићевић Јов

ЈОЗЕФ КОРБЕЛ: "ТИТОВА ЈУГОСЛАВИЈА"

Београдски дани са ћерком Медлин

Јозеф Корбел, отац Медлин Олбрајт, два пута је службовао као чешки дипломата у Београду: 1936-1938. и 1945-1948. Када су 1948. комунисти преузели власт у Чехословачкој, Корбел је са породицом побегао у САД где је годинама предавао на Универзитету Колорадо у Денверу. Године 1951. објављује књигу "Титова Југославија", која никада није преведена и објављена у Југославији. Објављујемо два интересантна одломка из Корбелове књиге.

"ГЕНЕРАЛ И ВИОЛИНА"

"... На тридесету годишњицу совјетске револуције, био је велики пријем у совјетској амбасади у Београду. Као и обично, Тито и неколицина његових најближих сарадника прослављали су у посебној соби са амбасадорима славенских земаља. Било је много здравица и испијено је много чаша. Генерал Поповић је свирао виолину и ја сам се дивно његовом дару. Престао је да свира, сео поред мене и, погледавши ме оштро у очи, рекао на свом савршеном француском, мада смо пре тога увек разговарали на српском: "Мој амбасадоре, ви мене потцењујете. Увек сте потцењивали моје знање и врлине. Овде сте тако дуго да сам имао времена да вас посматрам и сад вам могу рећи да у вас немам поверења. Дајем вам још две године, али не више."

"Био сам запрепашћен, али сам брзо прешао у контранапад: "Драги мој генерале, схватате ли да сте све ово рекли амбасадору који представља савезничку државу? Ово је озбиљна ствар и одмах ћу је пријавити својој влади."

Он је одједном схватио да је открио нешто што није требало открити и покушао је да се повуче. Али ја сам инсистирао: "Генерале, рекли сте А, сада морате рећи и Б - чврсто инсистирам."

"Е па добро, имам о вама досјеје."

Одговорио сам: "Није битно, имам и ја о вама."

"Али, схватите, моја је законита дужност да пратим живот овдашњих дипломата. Ви сте у иностраној земљи и ако имате какве документе, то може једино бити резултат незаконитих контаката", лукаво је приметио.

Пошто сам и даље инсистирао на објашњењу, понудио је да сутрадан дође и вечера са мном "да расправимо ствари у мирној атмосфери".

ТИТОВ ЛИЧНИ КЕЛНЕР

"... Последњи пут када је Тито био мој гост, десило се нешто веома необично. било је то 28. октобра, 1947. године, за чехословачки национални празник. Он обично није присуствовао великим пријемима и овом приликом ми је из његовог кабинета саопштио да неће моћи да присуствује јер неће бити у Београду. Пријем је био заказан за пет после подне. Тито је дошао тачно у пет. Колико је посета била дело импровизације, видело се и

по томе што су други југословенски министри стигли много касније и што су били изненађени што виде свог шефа. Тита је послуживао искључиво његов лични келнер са својим сендвичима и вином. Мојој супрузи је било веома криво. Она је госту хтела да понуди неке чехословачке специјалитете, виршле, али је главни келнер одбио да то послужи. Моја је супруга тада сама послужила Тита виршлама и њему су се оне толико допале, да је тражио још. Ништа му се није десило, али је келнер од тада био наш смртни непријатељ..."

М е д л и н О л б р а ј т

О Кини и Куби:

"Зашто са једнима тргујемо и имамо нормалне односе, а са другима не? У политици се неке ствари не могу пресецасти као на пању... Кина је светска сила, а Куба је срамота за западну хемисферу."

О дипломатији:

"Ово је сад, сигурно, највећи професионални изазов с којим сам се досад суочила. Надам се да ће моје штикле да пасују на Кристоферове ципеле! Опасно је претеривати са ишчекивањима. Компромис није ружна реч. Компромис је основа демократије."

О свом животу:

Дошли смо у Америку због љубави мојих родитеља према демократији. Пре тога смо два пута били истерани из нашег дома у Чехословачкој - прво од Хитлера, а потом од Стаљина."

Биографија

Рођена као Марија Јана Корбелова у Прагу, 15. маја 1937, Олбрајт је ратне године провела са породицом у Лондону. Школу је похађала у Швајцарској и када јој је било 10 година узела је име Медлин. Њен отац, дипломата и професор, доbio је посао предавача у Денверу где је Медлин провела највећи део младости. Похађала је ексклузивни Велсли колеџ у Масачусетсу, докторирала је на Универзитету Колумбија. Поред енглеског, говори чешки, пољски, руски и француски. Пре двадесет година Олбрајт се прикључила штабу сенатора Едмунда Маскија, демократе из Мејна, а две године касније ушла у Савет за националну безбедност тадашњег председника Џимија Картера. Била је спољнополитички саветник у предизборним кампањама Волтера Мондејла и Мајкла Дукакиса које су 1984. и 1988. поразили Роналд Реган, односно Џорџ Буш. Разведена је од Џозефа Олбрајта и има две кће.

Љиљана ШОП

Не знам тачно у чијој изведби, шта би то заправо требало да буде ни чему би требало у овој ситуацији да послужи нешто што се зове Српски црквено-народни сабор о Косову, свеједно да ли редовни или ванредни. Тек, нешто такво је било уприличено ових дана у Београду а на то нешто је позван и владика захумско-херцеговачки и приморски Атанасије. Логично, јер ако је неко на време мислио, говорио и писао о Косову тоном чисте бриге и алармантних упозорења онда је то био господин Атанасије Јевтић.

Чим нешто у наслову призива општу заменицу све ствар ми се чини претераном и непоузданом јер свеобухватних ситуација нема ни у природи ни у људском духу (осим ако није реч о идеји апсолута, имажинарној и недостижној), а камоли у друштвеном, државном, националном и иним организовањима људских заједница. Све је, по мом убеђењу, синоним за ништа, или ти ни за шта.

Било како било, на то организовано све или ништа епископ Атанасије није дошао, што је његов избор и његово право. Да је на томе остало ових редова не би било. Али, господин Атанасије је одлучио да писмом објасни разлоге свога одсуства а то писмо моја маленкост не може ни да појми ни да прећути.

Ништа тако не одаје човека ни његове идеје, становишта, заблуде као што то чини језик. Стил је човек и обрнуто, те анализом стила прилично поуздано може да се утврди у каквом је

интелектуалном и емотивном стању човек док говори, а особито пише оно што мисли и осећа. Епископово гневно, отровно, мрзичко писмо школски је пример јединства између психолошког стања писмописца и језичког одређења тог стања. А стање је више него забрињавајуће.

Шта владика Атанасије мисли о Слободану Милошевићу одавно је познато и суштински се не разликује од онога што о дотичном мисле други критичари његове политике, лика и дела. Једино што разликује бројне рационалне критичаре господина Милошевића и владика јесте стил, дакле начин изражавања мишљења. Послушајмо владика:

"Из Београда осинони и опаки комунистички Издајник са Дедиња најпре тиранише,

а онда издаје, кад год ко тој кукавици запрети, једну по једну. Српску Земљу и Крајину, и то све уз свесну или недотупавну подршку тзв. београдске опозиције, дојучерашњих титића, који се не могу одлепити од главног Титића Милошевића..."

Реченица еуфорична, патетична, компликована, пуна великих слова која не препоручује важећи правосип, прошарана предивима наглашене емоционалне тензије, инверзивна у мери која би - да не знамо иначе шта владика мисли - замутила смисао до неразумевања. Толико о звучању. Што се пак значења тиче, она недвосмислено исказује да владика не прави ни минималну разлику између "главног Титића" и опозиције (која је такозвана, а особито београдска у

негативном смислу, јер ће се из даљег тока писма видети да владика дубоко презире и напада све што је београдско). Можда је ова разлика одиста минимална и недовољна, можда су поједине опозиционе струје својим политичким салтима уистину обесмислиле појам и праксу опозиционог деловања и изгубиле право на име опозиција. Разочарање у српску опозицију нипошто није само владино; многи га деле и изражавају на различите начине. Па ипак, делотворно и озбиљно критичко мишљење превасходно подразумева разликовање, нијансирање, аналитичност, а не паушалне (пр)оцене и олако трпање свега и свих у исти кош. Могућно је, дабоме, и тако расуђивати, али је онда јасно да је у питању тријумф емоција над разумом, разочарања над делатним и делотворним промишљањем.

Како писмо "напредује" тако и бес владике Атанасија неконтролисано расте, шири се на све и свакога и свашта без разлике, без раздва-

Писмо "Београдчићима"

Грађане овој прада шамарају многи и свакојако. Најновији шамар ударио им је владика захумско-херцеговачки и приморски, јосиодин Атанасије Јевтић, ојтуживши их да подржавају издаје и а сви одреда исти и криви за све што нам се дојаја: интелектуалци, студенти, шетачи и остали. Ако је и од владике, многи је.

јања узрока од последица, без осећања за контекст, конкретне прилике и ситуирање збивања у време. Ево како то изгледа:

"Београдчићи у Београду, свеједно да ли су то тзв. интелектуалци, или студенти, или немалобројни грађани, месецима шетају са пиштаљкама за неке своје личне или локалне интересе и интересчиће, а ниједном не устадоше кад падоше издане Земље и Крајине Српске и када Ви Срби на Косову и Метохији крварите и вапијете макар за српско-српски дијалог".

ВЛАДИЦИ НЕМА КО ДА ВАЉА

Савршено неразумевање суштине и значења Велике Шетње, какво испољава владика Атанасије сводећи је само на њене, свакако постојеће мане, на појединачне мотиве какви постоје у сваком великом и одлучујућем кретању маса ка променама, потврђује да владика иступа и суди искључиво као дубоко разочарани и дезоријентисани појединац који се не може помирити са чињеницом да Гордијев чвор ни до дана данашњег није пресечен, било како, па шта коштало, да се послужим његовом омиљеном идејом изреченом у неким другим приликама. Владници смо сви исти и сви не ваљамо: интелектуалци, студенти, грађани... Владници, дакле, не ваља његов народ са изузетком жртва изданих по "Земљама и Крајинама Српским". Реч је поново о уопштљавању и дельењу које никамо не води, о црно-белим клишеима који нас поваздан коштају и завршавају у узајамном оптуживању и тражењу криваца изван центара моћи и неодоговорних моћника за којима је народ послушно ишао у сопствену пропаст. Владика се нашао у безваздушном простору наше опште немоћи и несреће, што могу да разумем јер свако од нас га у тренуцима малодушности и безнађа осећа као бол који удише пуним плућима. Оно што не могу и нећу да разумем јесте његов уопштени бес на "Београдчиће у Београду" (плеоназам је само стилска потврда количине и каквоће тог безобалног гнева).

У Београду живи и већински тавори четвртина владичиног народа. Што год да чини или не чини тај народ, и он је слућен, ојаћен, безнадан и жртвован у свему што нам се догађа. Атанасије је и њихов (наш) владика и они су (ми смо) владичина паства ма шта они (ми) о томе мислили. Која је разлика између Томића (беше ли то Томић?) који нам је ономад поручио да смо сви ми на београдским улицама фашисти, и владике који нам пише да смо издајници, или барем да подржавамо издају?

Стилски гледано, владика би да нас повреди (увреди) именом Београдчићи јер га у својој свести идентификује, на пример, са појмом господчићи. Примереније би чину и господству владичином било, међутим, да помисли како се име којим нас благосиља може идентификовати и са појмом сирочићи, што је у овом, и не само овом моменту свакако ближе истини коју живи већина Београђана. У противном, не видим разлику између емоција које према Београђанима гаји госпођа Мира Марковић и оних којима грађане овога града обасипа у свом писму владика Атанасије. Тешко је и ипак схватити чиме су то Београђани постигли или заслужили да их поједнако оптужују и етике-

тирају две у свему толико различите личности.

У наставку писма владичина се анатема са Београдчића шири, некако логично и природно у складу са основном грешком у мишљењу, на Американце.

"Шта вам могу помоћи лажи и лицемерја Американца, тих дволичних, најнечовечнијих и најтоталитарнијих тирана у историји човечанства, кад је Милошевић њихова креатура, и када њиховој демонски обесној империји одговарају такви лакејски владари малих народа, какав је Милошевић, Садам, Ортиџа, Кабила и слични", пише владика. Хипербола је легитимна стилска фигура, али у књижевним саставима и полемикама као жанру. Владика је баш одлучио да претерује, али у једном обичном писму које је адресирао на сироте Београдчиће и онако збуњене и погођене свим и свачим. Стилски гледано, придеви опет бесне у пуном сјају (дволичан, демонски, обестан, лакејски), а када су недовољни да изразе количину и каквоћу владичиног непријатељства према Америма, градирају се у нелогичне суперлативе. Ако је нешто нечовечно онда је то нечовечно, и тачка. Исто је и са значењем појма тоталитаран. "Најнечовечије" и "најтоталитарније" су језичке бесмислице, пенушање звучног беса и мржње, претеривање које одаје а не води ничему. Нико од владике не очекује ни политичара ни дипломату, али још мање је здраво прихватити овакву тираду против било кога, а особито из пера једног црквеног великодостојника.

Владика напросто не може да се заустави у свом придевском рату против Београдчића издајника и ђаволских Американца. Тако је Дејтон наказан, амерички тоталитаризам апокалиптичан, Америка - сива Демонија, нова Вавилонија итд. Комбинација политичке мржње и црквене реторике чини да писмо владике Атанасија звучи као анатема.

Ни трага од Бога љубави и Бога праштања, најдрагоценијих атрибута хришћанског бога. Владика нам пише огњем и мачем погрдних речи и убитачних придева. Владика нас тужи и владика нам суди. Свим Београдчићима и њиховим интересчићима, свим Американцима и њиховим интересима, без изузетка. Амин.

ВЛАДИЦИ ИМА КО ДА ПИШЕ

Не велим да Београђани немају ману, грехова, порока, као и свој удео кривице за све што трпе, гласају, или услед глупости, незнања, кукавичлука и појединачних и групних интереса (п)одржавају или рестаурирају. Сама сам себи повремено досадила због критичког тона којим, описујући данашњицу, интонирам већ годинама ову рубрику, као и ону новију (Beo blow up) колумну коју испишујем у "Београдским новинама". Не марим апологете свог народа и било чије политике, хвалитеље и бранитеље без покрића, неоективне и пристрасне навичке, родољубиве острашћенике којима је добра и исправна само њихова страна. Али да би се било коме, па тако и Београђанима судило и попавало, замерало и спочитавало оно што чине или не чине у овим сложеним и тешким временима, ваља знати ко су и какви су, како живе и мисле, Шта их тишти и опредељује, чега се плаше и стиде, у шта

сумњају и верују, како их varaју и придобијају, чиме их купују и застрашују. Док је био у Београду, владика захумско-херцеговачки и приморски је много знао о томе, одмерено говорио и писао, критички вагао туђе и своје поступке и речи, а Београђане (ма шта тај дисперзивни појам означавао) придобио и освојио мудрим и храбрим наступима у информативним гласилима, на улици, на трибинама, у црквама, поједнако као и својим одређитим, аргументованим и документованим књигама.

Колико знам, владика је на почетку рата по својој жељи отишао тамо где је његовом народу било тешко и где се сматрао потребнијим и кориснијим но у метрополи. Морални чин достојан поштовања и примерен положају, чин који неки други великодостојници његовог ранга нису следили ни поднели. Све су то чињенице које говоре да је владика био доследан свом виђењу народног трибуна, духовника и борбеника истовремено, по узору на многе знамените личности у историји наше цркве.

Нешто се у вихору рата и страдањима која је владика имао прилике својим очима да види и посведочи, а не да сазнаје из друге или треће руке, преломило у господину Јевтићу, нека је струна битна за рационално и објективно просуђивање пукла, наталожила се нека голема горчина а постојано незадовољство (не)приликама у Србији претворило у отпор, незадовољство, љутњу, неразумевање па и мржњу према свима који су остали да да се са недаћама боре овде, на свој начин и у границама својих моћи и знања. Народски речено, сви су се актери овдашње борбе против режима и сви облици њихове борбе (очигледно неефикасни, променљиви, превртљиви, каткад нејасни и у целини неадекватни) владичи смучили. Све до те тачке могу да разумем господина Атанасија Јевтића, његову разочараност и гнев, његову индивидуалну визију другачије, часније, бескомпромисније, тврђе борбе за национални интерес и компактнији, максимални национални програм.

Даље, међутим, не могу ни да пратим ни да прихватим јавно деловање господина Јевтића, барем не оно које овамо допире као његова писана реч и свеколико оптужујући став. Не могу да уважим његове генерализације и његову искључивост, његову нетрпеливост која води у нове расколе и мржње какве је у овом народу веома лако распирити и (п)одржавати. Најнеприличнији ми је, поред свега, јаросно плувачки стил господина Јевтића, вербални отров који куља из његове реторике. Гомилање тешких, убојитих, погрдних речи у тексту налик је гомилању оружја уочи рата на неком простору. Уверена сам да ратоборна активност господина Јевтића не помаже ни њему, ни Београђанима, ни овом народу у целини. Најбоље ће ипак проћи Американци који ни помоћу превода сигурно неће схватити сликовитост и библијску тежину увреда којима их бомбардује владика.

Благо неписменима. Њихово је царство небеско јер не читају оваква писма.

У одиграној изврсној анализи десничарској екстремизма (у многим аспектима сличној левичарском екстремизму) Дирк Ешвенден не критикује колоквијално и егзистенцијално истицање борбе као настојања да се изграде и очувају аутентичне вредности - критика је уперена против митологије и идеологије борбе као неауторитарних хуманистичких идеала. Нико не спори значај одбрамбеног насиља од њоробљавања, али само одбрамбеног; насиље је оно последње за шта се демократија одлучује када је ујоружена. Мојло би се рећи да је основна слабост демократије што као ненасилна оклева у сујротстављању ауторитарних и тоталитарних снага. Ешвенден ијовезује историјску анализу хитлеризма са актуелним неонацистичким тенденцијама; уводи у анализу и психолошке аспекте, ијосебно када ијиситијује вредносне оријентације и лутања младих. Тенденције које Ешвенден ијиситијује не везују се само за Немачку; оне ијостоје и у другим европским земљама. Међу те земље свакако можемо убројати и јоростор бивше Југославије, у коме су се и у Хрватској, и у Босни и Херцеговини, и у Србији, и на Косову и Метохији (и међу Албанцима) ијиситијиле тоталитарне, фундаменталистичке (не мислимо само на муслимански фундаментализам), антидемократске тенденције. Ешвендово истраживање ијредставља да лекосежну ојомену демократским снагама - не само одбрамбеним насиљем и забранама, нејо ијресеја решавањем ијполитичких, економских и егзистенцијалних ијроблема, може се ијредуијредити ијонављање историјске катастрофе какву је ијредстављао националсоцијализам. Када данас код нас у Србији слушамо ијоворе и ијзајаве ијојединних ијомитичких вођа, Ешвендова анализа се ијсказује као ијживо и за нас актуелно и нагасе ијоучно.

Александар Илић

Борба као мит екстремне деснице

Ако се бавимо темама екстремне деснице убрзо ћемо доћи до запрепашћујућег сазнања. У случају средишњих мотива су традиционалне линије оригинала често тако снажне, да се нови аутори не могу распознати - колико су слични својим узорима, не само по начину аргументације, већ и терминологијом. Већина представа и мотива екстремне деснице не мењају се уопште деценијама. Остају исти, без обзира на политички, социјални и економски развој. Већ самом том истрајношћу митологија екстремне деснице хоће да створи привид да саопштава "вечите истине".

ЖИВОТ ЈЕ БОРБА?

Пароле "Живот је борба" и "Само најснажнији преживљава" се у готово истоветним варијантама понављају данас - као и јуче - у речима идеолога екстремне деснице. Ова социјално-дарвинистичка перверзија Дарвинове идеје о "преживљавању најјачих" ("Survival of the fittest"), која важи у биологији, у социјалној области представља мит. Овај мит, узгред речено, оснажује један други, и то готово аутоматски: мит о односу "пријатељ-непријатељ" као адекватној форми људске егзистенције. Слично биологизовање друштвених категорија сугерише да и у људском друштву борба има "природни" и отуда непроменљив карактер, и у исто време представља онтологизацију насиља као "нормалне" форме саобраћања међу људима (насиље као узор). Исповедање борбе као средишње категорије "аналитике бића" представља код старијих и новијих екстремних десничара незаобилазан део њиховог програма. За ову категорију могу се непосредно везати и други митови екстремне деснице, као што су на пример раса, крв, народ, отаџбина и судбина.

МАГИЈА БАЈАЊА

Мит борбе је средишњи и због тога што аргументише психоаналитички. Са својом онтологијом насиља представља фронтални напад на постојећи либерално-демократски систем и поврх тога и на целокупну цивилизацију, чију је основу Фројд видео у томе што ономогућава агресију, а тиме ствара и очувава културу.

Хитлер је својој књизи дао сажет наслов: "Моја борба" (1925. и 1927). Пасажи у који-

ма у разним стилистичким варијантама тематизује борбу, борити се, борац, сукоб, победа и пораз, веома су чести (магија бајања). Борба је за Хитлера "вечита истина" у сукобу за "независно самоспасавање народа":

"Ко хоће да живи, нека се бори, а ко неће да се туче у овом свету вечите борбе, не заслужује да живи... Јер, онај ко није спреман да се бори за своје постојање, томе је већ вечно праведно Провиђење припремило крај".

Борба је наводно нешто егзистенцијално. Победа је апсолутни принцип који јемчи независност и слободу. Алтернатива, то јест пораз, или и повлачење из борбе ("трули мир") увек прети једином ствари: пропашћу или, у умеренијој форми, зависношћу и кметством.

Борац се бори - бар у сопственим представама - да одврати опасност. Не чини то због сопствене користи, већ због добра колектива: народа и националне заједнице, што су опет социјални митови. Борац се бори несебично, жртвује се у име "велике целине". Ернест Рем, вођа јединица СА, својевремено је написао: "Нећу да се борим за себе, сви ми не желимо апсолутно ништа за себе, никакве предности, никаква топла места. Али ми смо уверени да се велика опасност може одстранити само борбом. Морамо бити спремни и оспособљени да за слободу и спас наше отаџбине посегнемо за оружјем и да ризикујемо живот за отаџбину".

По оваквим представама, блиставо Ново може израсти само из апсолутног хаоса, потпуне пропасти старог - то је магија ватрене чаролије. Гебелс се исповеда у свом ретко навођеном белетристичком покушају "Мишаел": "Борба ослобађа, Тебе и мене, све нас".

Борба, ризиковање сопственог живота, за њега је то "потврђивање живота".

"Живот можемо сачувати само ако смо спремни да за живот умремо. Живот се плаћа крвљу. Али свака кап крви је сетва. Немачка историја није ништа друго до непрекинути ланац борбе немачке душе против њених... противника. (Циљ) је да се оствари послање, пре свега у Немачкој... да се немачки народ ослободи изнутра и споља. То је светски задатак. Ако Немачка пропадне, угасиће се светлост света".

У свом дневнику Гебелс је записао: "... ми млади... проглашавамо борбу! Духовно икупљење? Не. Борба све до бајонета. Нипошто нећемо да продуктивно оно највитаљни-

је у животу, политици и историји".

Као "права и најдубља" садржина живота уздиже се пожртвована борба против свих који желе да напакосте немачком народу - против Јевреја, марксиста, капиталиста и либерала. Ко неће да се бори, само је "кукавица" ... зоолошка животиња, ништа више", и не припада заједници "националне целине".

ФАСЦИНАНТНА ТЕМА

Нове екстремне десничаре репрезентује Михаел Кинен (умро је 1991. године). Као изузетак од осталих самозваних "вођа" у десничарском табору, разрадио је некакав кодекс и уме да аргументује - наравно, у његовим појмовима и категоријама. И Кинен наводи појам "борба" већ у наслову свог најзначајнијег списа: "Друга револуција. Вера и борба." (1979).

(Гебелс је свој првенац из 1926. године назвао "Друга револуција"; "веровати, слушати, борити се" - то је био мото Бенита Мусолинија.)

Сам Кинен бира упадљиве паралеле са Гебелсом, Ремом и Хитлером. Слично као Хитлер, писао је свој спис у току "издржавања затворске казне у тврђави". Остаје веран својим узорима не само симболичким спољашњим манифестацијама, већ и аргументацијом:

"Национал-социјалистички покрет се бори против целог непријатељског света: против либералног капитализма, марксизма и реакције, против материјализма, ционизма и опасности од расног рата... Налазимо се на раскрсници: изабраћемо или удобни пут капитулације а тиме и спорог пропадања, или опасни пут борбе. Изабрали смо борбу... Борба је садржина нашег живота. Здравно је и природно налазити радост у борби и у доказивању мушкости. Само кад смо у борби, потврђујемо сами себе и идемо у сусрет непријатељу - само тада налазимо срећу... Ништа није стварно ако се не докаже у борби, уколико се у њој не оплемени и не потврди. Борба, сукоб снажних - то јест избор најбољих. Ту су људи који праве историју, ту падају одлуке... ту удара челик на челик".

Кинен признаје у једном интервјуу: "Тема борбе је огромно... неизмерно фасцинантна", а спремност десничарских екстремиста да употребе насиље карактерише као "романтичарску". Патетично-идеолошко разумевање за насиље и борбу тешко да би се могло боље описати. Ова "вера у чин" је дубоко антирационална, пуна осећања и слутњи, и израста из мита секуларизованог учења о спасењу света.

Тврђења да је борба "мужевна" и да потврђује мушкост, поклапа се са стварношћу најмање у тој мери да само три процента екстремних десничара које је полиција ухапсила припада женском полу. Иначе, баш и не важи да су борци много "мужевни", само хоће да мушки изгледају (опседнутост мужевношћу). Захтев за тиме да борба оличава мушкост представља део стилизовања сопствене личности.

КОМПЕНЗАЦИЈА НЕМОЋИ

За претежан део екстремних десничара, а заправо мушкараца адолесцената пресудан је прелаз од социјализације која им се наме-

ће до самосталности. Зато што у друштву немају значај, покушавају да својим понашањем уђу у улогу "снажнок мушкарца", и у томе и претерују, само да би били признати и схватани озбиљно. Кинен је свестан овог првобитно неполитичког аспекта развоја младих људи и својим митом о борби покушава да га увећа и функционализује за своје политичке циљеве. То чини мит нарочито привлачним за младе људе који су прошли (и препатили) насилну социјализацију и којима је све теже да се у друштву убрзане модернизације руководе наслеђеним обрасцима понашања.

Насилна социјализација не само у смислу проживљавања и подношења правила, него управо у смислу употребе насиља јесте "мушка" и преноси искуства из примарне животне сфере у област политике. Спремност за насилничке поступке и њихово вршење компензује у овом контексту готово увек сопствено осећање немоћи и безначајности.

Ево шта каже Кинен о овој свесној функционализацији, о овом искоришћавању неполитичког младалачког трагања, за циљеве екстремне десничарске идеологије: "Ту постоји одређено елементарно незадовољство управо код омладине, која је у свом језгру трагање за смислом, али која се распламсава поводом конкретних невоља... И када би конкретне невоље биле делимично одстране... омладина би трагала даље и тако би остао сачуван одређени револуционарни потенцијал. Том потенцијалу... ми покушавамо... да се обратимо".

Кинен се тако слаже са својим узором - Гебелсом. ("Омладина је идеалистичка. Зато се никад не задовољава са жалосном егзистенцијом, већ покушава... да створи основе за промену", вели Гебелс.) Његово сагледавање понашања младих поклапа се са резултатима новог етно-психоаналитичког истраживања социјализације, којим се бави, рецимо, Марио Ердхајм.

Кинен је чиничан када својом идеологијом баца мамац младим људима који су у почетку неполитични. Нуди им учествовање у групи и у "покрету", а као надокнаду за "унутрашњу сметеност, бесмисленост модерног живота и опасности од будућности" обећава им "Нови поредак", што гарантује "чврстину и сигурност". Кинен с правом калкулише да ће се таква понуда сусрести с великом потражњом. Сасвим отворено говори о томе како код својих следбеника свесно искоришћава неполитичке подстицаје: "... борба уопште... јесте оно најважније... за нас је она практично ствар кохезије. Ако треба

да се школујете, онда се школујте само у борби... Јер када су људи уплашени, питају се: "Зашто смо сада били ухапшени?"... А онда им ја то објасним... укажем им на смисао хапшења и они то онда виде и из свог практичног искуства".

НАПРЕ ЕКСЦЕСИ, РАЗЛОГ СЕ ТРАЖИ КАСНИЈЕ

Кад нас је политички педагог тако искрено обавестио о свом поступку, функционализација младалачког "трагања" постаје очигледна: најпре долази акција, некакав ексцес или неред, осећање групне припадности, заједништво, а накнадно се додаје садржина која је у почетку за младог човека у трагању била безначајна. Садржајна празнина, а са њом и фасцинација "митом борбе" овде се презентују у апсолутној чистоти. Тако успева спајање света примарних доживљаја и секундарног света политичког система и то уз помоћ идеологије борбе и насиља, о којој се твр-

ди да поседује универзално значење. Насиље, једнозначна упрошћеност, и - крај приче.

Али то и објашњава - поред других разлога - то што број активиста и активности екстремне деснице расте као лавина. Млади су суочени са уништеном прошлосту, мрачним перспективама и неизвесном будућношћу. При њиховом у почетку неполитичком трагању за оријентацијом, за задовољавањем њихових потреба, нуди им се празна форма, коју често прихватају у недостатку других понуда. Тако се политички може функционализовати у почетку још неполитички мотивисано трагање за извесношћу, ослободом, или потврђивањем својих граница, које се често повезује с насилним поступцима. То важи нарочито када се понуђена идеологија може надовезати на утврђене и преносне вредности или ставове (на пример, ауторитарни карактер система у бившој НДР и екстремно десничарски идеологија) или нуди компензације (искуства немоћи и насилништва). Под одређеним околностима, од субкултуре младих и њиховог трагања само је корак до десничарског екстремизма, како то показују хулигани и скинхедси.

ПОГРЕШНО САМОПОТВРЂИВАЊЕ

По Кинену, борба поред компензационе функције поседује и функцију самопотврђивања, тј. признања од стране других. Узор за то овде представља "доживљај фронта" који је апологетски описао нацистички писац Ернест Јингер, који обезбеђује признање, другарство, осећање припадности, а тиме и сигурности. Борба "оплемењује", каже Кинен, јер уздиже из сиве масе, која се услед слабости повлачи пред борбом. У складу са "оплемењавањем" у борби, то јест учешћем у борби, а не само због победе, рађа се "узношење". То су они који су бранили "ствар" и тиме превазишли себе саме и ризиковали свој живот.

У целини гледано, ове представе означавају корак назад ка романтизујућем виђењу средњовековног витештва. Кинен описује обећани "Нови поредак" као онај који је некада постојао у средњем веку. То сасвим ново - заправо је древно. Киненови изводи указују на естетизантни и пре свега драматизован концепт појма борбе. За незапослене младе људе борба претвара свакидашњи, досадни живот у нешто узбудљиво, нешто што се узноси изнад обичности и извлачи из досаде.

На тај начин се ословљавају сви поробљени, несигурни, слаби и немоћни, и све жртве. Борба и вршење насиља (под којим су у непосредној или структурираној форми често трпели и које је од њих направило оно што данас јесу) представља по миту борбе њихов спас. Упадљиво је овде повезивање примарних искустава са секундарним системом политике, значај монополистичког захтева мита за све области и функције тог мита као перспективе будућности.

СИМБОЛИКА И РИТУАЛИ

Колико је централно место које мит борбе заузима код младих десничарских екстремиста, показују и њихови симболи и ритуали. Сви одговарају миту борбе: чизме

које носе падобранци елитних војних јединица, авијатичарске јакне типа "бомбер", војнички кратко ошишана коса, одећа која подсећа на униформу, и царска ратна застава - све су то симболи који указују на војничко понашање. Хитлеровски поздрав "Sieg heil", агресивност налепнице "Поносан сам што сам Немац", мапа Немачке у границама из 1937. године, све је то замишљено као провокативно проглашење рата владајућем демократском систему. Маршеви у поворкама и бубњеви, погребне свечаности или акти пијетета за "палим друговима" функционишу према шемама војних церемонија. Десничарски борци се изразито стилизују као моћ поретка. И очигледно прижељкују да буду схваћени озбиљно.

Поред површног деловања на спољашњи свет, ови симболи пре свега служе за обликовање средине десничарске групе и везивања за њу. Имају интегративну, евентуално и искључујућу функцију. У правцу према унутра заснивају идентитет и јединство, а према споља провоцирају и одвајају.

Живот и свет нису статични и зато изискују објашњење свог смисла. Дефинисањем света и живота као "вечне борбе" у исто време се сугерише наводно једнозначно дато исходште и решење: тамо где владају насиље и борба, тамо се може одговорати једино насиљем и борбом. Ако признамо мит борбе, тада насиље није средство за одређени циљ и не постоји потреба да се оно легитимизује тим заобилазним путем. То иритира оне који су до тада веровали да је насиље средство за циљ, или да се уз његову помоћ може остварити одређена сврха. Јер, у миту борбе насиље је пре свега самосврховито, представља динамички принцип бића, или, простије: оно за шта оправдање није потребно. Из овог недубоког, објективно садржајно празног, постојећег ван површне формулације мита, из премештања садржине у функцију, произлази фасцинација митом борбе коју је Кинен описао.

Упадљиво је како је лако везати мит борбе за аргументацију образаца народа и расе. Проглашавања "самосвојност народа", који се представља као хомоген, као јединствена супстанца, иступа затим против елемената који ову "самосвојност" и "јединство" угрожавају. Оно најгоре што знају они који јуче и данас аргументишу нацијом и расом, то што по њима изазива хаос и апокалипсу, јесте опасност мешања. Еугенистичка, расно биологистичка фикција о "очувању чистоте" своје "специфичне крви", која обезбеђује "здравље тела народа" и обезбеђује снагу и преживљавање. "Мешање" је увек једнако "прљању" и "слабењу"; "мешање" и "продирање у расу" увек угрожава витални животни нерв народа.

Овај начин аргументације прославио је у актуелној немачкој "дебати о азилу" више или мање изричито свој устанак из мртвих. Показало се да у таквој аргументацији није реч о периферној појави, већ да се носиоци такве свести налазе и у друштвеном "центру", јер је овај начин аргументације делимично одјекивао и из редова народњачких странака. Овакво мишљење се реализовало не само теоријски у парламентарним дебатама о члану 16 Закона о азилу и о убрзању поступка за давање права на азил, већ и

практично, у нападима на наше иностране суграђане и на станове азиланата, а сви ти напади дело су углавном младих људи.

У ПОТРАЗИ ЗА ЖРТВЕНИМ ЈАРЦЕМ

Психолошка функција биполарног виђења пријатељ - непријатељ и дељење сопствене групе против стране групе, једнако су банални као и ефикасни. Значе субјективно вредновање пораженог и лишеног (као и релативно лишеног) или онога који се као поражен и лишен осећа. То важи утолико пре за младе, који осећају да су изложени притиску високи очекивања, али до сада нису нашли место у друштву, а њихове перспективе се видљиво погоршавају.

"Мали" и немоћни појединац, несигуран услед губитка оријентације, у идеологији бива повишен на цењено колективно биће, осећа се почастован и добија сигурност (овоземаљско обећање спасења). Сопствена група се јавља као добра, страна као опасна и зла. Зато што се припадници сопствене групе осећају угрожени - без обзира на разлоге - мора постојати и неко ко их угрожава. Иако је ту реч о безличним политичким, економским или другим узроцима, или чак и о властитој кривици, екстремне десничарске идеологије (и не само оне) показују склоност да одреде "кривица" промена, то јест погоршања. Психолошко је олакшање ако можемо наводној особи или групи особа присписивати кривицу за одређено стање, уместо тога да с напором анализујемо фактичке узроке датог стања или чак признати властиту саодговорност.

Да такав начин персонализације оптужбе не мора имати ничег заједничког са стварношћу, показује појам коришћен у социјалној психологији, а који се односи на жртву оптерећену делегацијом кривице: жртвени јарац. При томе је то један од најзначајнијих рецепата за успех екстремно десничарских идеологија или митологија: грубо поједностављеном сликом непријатеља без скрупула уједињавати властиту заједницу и учвршћивати је у мржњи против заједничког непријатеља.

Појављује се мешавина нарцизма и параноје, која се граничи с патологијом или ту границу чак превазилази. Визијом да организована и мроче и силе опкољавају, прогањају и угрожавају Немачку, сама Немачка је поистовећивана с вредностима добра, светлости и истине. Ако су против Немачке сви или један иза многих маски (сатанизам), тада Немачка мора, напротив, бити против свих. Фантазија о свемоћи је само наличје или рефлекс параноје и фантазирања о заверама које су с паранојом повезане. Данас су то у екстремној десничарској агитацији пре свега странци и азиланти који "продире" у Немачку и желе да отуђе и искористе немачки народ. Данашњи велики јединствени непријатељ је "странац". Борба против њега је почела.

Дирк Ешвенден (1962) је истакнути немачки политиколог, познавалац и критичар тоталитарних идеологија и пракси

Предео Александар Илић

ДА ЛИ СУ СРБИ ЈОШ УВЕК НАРОД?

Будући Хазари

...“Он, Слободан Милошевић, стајао је у својој уобичајеној наполеонској пози, једнако белој лица, јер он не иде на море, као неки, он посећује само ловишта оној који је сада у вечним ловиштима!”...

Јелена ПУМАНОВИЋ

Ко је рекао да Дарвин није религиозан? У једном епистографском бисеру, написао је свом ученику да између човека и мајмуна постоји непремостива провалија - религија, а она се не може превазићи ни једном изумрлом нити било којом живом постојећом врстом. Једно питање за Дарвина: ко има а ко нема континуирану свест? поставио би му свакако Келер, јер је ова концентрована свест услов сваке религиозности. Остало је у домену логике. Шта дакле рећи за људе који имају оно што имају, а то је континуитет свети, а нису религиозни? Да су мајмуни! Али не, то би била увреда. Ипак, по чему је онда атеизам прогресиван а религиозност конзервативна? Зар то не побија сам учитељ десцендентне теорије, одн. теорије еволуције? Зар по законима логике, а она је далеко од сваке политике, није све обрнуто?

Питали једном незванично Миру Марковић да ли је религиозна. Она одговорила да није. А када би била религиозна она би била католикиња, то јој се баш свиђа! Драги моји - на шта овај инфантилни и пркосни коментар наше прве даме личи? На ноћ или дан?

Али, на Дарвина а његово писмо ме је асоцирао заправо муж будуће вернице, председник Милошевић у друштву Његове Светости патријарха московског. То је била најтужнија слика коју сам у свом животу "континуиране свести" видеала! Он, Слободан Милошевић, стајао је у својој уобичајеној наполеонској пози, једнако белог лица, јер он не иде на море, као неки, он посећује само ловишта оног који је сада у вечним ловиштима! Карађорђево му је постало омиљено. Стоји дакле он, у свом искораку, забачених рамена, са рукама на задњем трапу, јер не зна, пошто није ишао на веронауку и увек је пролазио са друге стране улице када би наишао на цркву, да православни хришћани, када се одмарају руке држе пред собом, укрштене било на ручном зглобу у знак крста, или савијене у лакту, прекрштене у исти знак. О белилу и мекоћи његове пути, нарочито лица, причала ми је једна особа - очевидац. Зар он не зна ону народну, ко се сунца крије, боље да га није! Ово се не односи на власт, јер Бог зна шта је добро а шта није, него за његову личну егзистенцију. То белило, мртвачко и прозукло, пре свега није добро за његово здравље, психичко и физичко. Гледам дакле пажљиво и тужно нашег председника, како му неки туђи патријарх преча о историји Косова, одн. Старе Србије, а овај га слуша као да му је отац. Мислили би људи, Боже погледај га како је уљудан, како

се у орган слушања претворио, не лези враже, тај свог патријарха прозива само у стерилним и готово љутим честиткама на Божић или Васкрс, а цркву је оставио у резервату, мада није тако обећао. На крају се показало, да је питање ко ће у том резервату завршити! Јер, ако неће да уважава свог, мораће овог сверуског. Гледам га тако бледог, готово нестварног, у кадру је још неколико наших дипломата, између осталог Дача Марковић, скакуће, кријући се иза патријарха, ваљда да га његова најчувенија ученица не види у друштву непожељном - за љубитеље Интернационале! Њен муж мора ту да стоји, али њен учитељ, код кога је докторирала, вероватно са високом оценом, у то ипак не сумњам, он не сме. То је очигледно! Него се јунак сакрио иза Његове Светости, у недостатку најтврђег мрака!

Ето зашто сам заправо испричала ову епизоду из дневне политике. Због бившег министра просвете и садашњег дипломате. Такви нас репрезентују у свету. Такви и њима слични!

***

Да ли неко од вас зна како се зове министар вера у влади Србије. Требало би спровести анкету. Или да обрнемо ћурак. Да ли сте чули за Стојана Новаковића, за Андру Николића и сл. Сигурно јесте, бар за овог првог. А Миодраг Радовановић, ко је он? Он је ваш савременик. Кажу да је добар човек, али шта то значи? Које је његово дело. Шта је до сада предузео. Миодраже, Миодраже, устани, уради нешто, лењи Гашо! Немој да буде оно "Касно Марко на Косово стиже".

Црква има радикалског министра који јој није ни од какве користи! Бар за сад. Да ли знате који је национални програм радикала. Све сама наводно Србена до Србена. Зашто онда ово министарство не изгуби

свој плурал. То је радикалска пикантерија. Ко кец на једанаест! Никад се до комуниста ово министарство није тако дефинисало. Ко је вере постоје у Србији? Има ли вера која преовлађује? Зашто би београдски муфтија, пастор и земунске опатице били равноправни са Његовом Светошћу патријархом српским Павлом! Ово министарство мора да промени име, јер име је ознака! Жиг срмоте. Треба да се зове МИНИСТАРСТВО ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА. У таквом министарству онда има места за представнике других конфесија у овој наопакој држави! За њихове изасланике и апокрисарије! Јер све док ово министарство не буде једнина, сматраће се да у овој држави у бројчаном смислу има три вере, да им имена не помињем!

Зна се добро да срж сваког народног бића чине вера, језик и писмо. О првом елементу сам већ довољно говорила. Још само да додам да је Богословски факултет избачен са београдског Универзитета средином педесетих година, због формирања једне нове јеретичке цркве - Македонске од стране Централног комитета. Зна ли наш народ да је том приликом под веома сумњивим околностима, вероватно отрован, испустио своју светлу душу, патријарх српски Викентије (Проданов). Не кажем да питање Македонске цркве има директне везе са избацивањем Богословског факултета из систематике београдског Универзитета, за патријарха међутим тврдим, него да је овом маргинализацијом спречен тренд раста броја студената оба пола и тиме завршена ноћна мора млађаних комуниста. Сад некомунисти, под разним псеудонимима, не могу да учине ништа јер број студената рапидно расте! Резерват ће још мало да од свог бројчаног стања прсне и излети на улицу. Сада студенти, чији је часопис "Логос", неће да се врате универзитету. Нема иницијативе. Неправда још увек траје. Шта на то каже Ђинђић, студентска мајка!

Питање ћирилице је врло занимљиво, зато што многи наши врхунски интелектуалци, не схватају да је њихова лоша навика, одн. латинофилија, у ствари унијаћење. Ипак, сви ма њима, мојим драгим пријатељима, имам да испричам један пример. Румунска црква је само на једном народном елементу, писму, тј. латиници, за мање од десетак година, одвојена од српске цркве, одн. од Карловачке митрополије. Питање писма је најсигурније и најбрже средство за однарођивање и шизофрено роптање народног бића.

Какав смо дакле ми народ, без иједног јаког елемента од три градивна? Будући Хазари?

Зашто се убиство Мурата крије као највећа тајна

(Бавећи се дуже време тематиком о ЧАСТИ, поводом Видовдана сам издвојио један ојлед под насловом "Идеали витешке славе и част Милоша Обилића". Чланак је првобитно обликован као научни, али може да послужи и као новински...)

С поштовањем уз срећан Видовдан Рајућ Раге)

**"Здрав ми буди и здравицу попиј,
Вино попиј а на част ти пехар."
Кнез Лазар Милошу Обилићу**

Најмаркантнија личност из наше књижевности, а посебно у епској поезији је Милош Обилић. У славу и част његовог изузетног дела и витешких врлина, народна епска песма је кроз косовски мит и култ, уздигла овог јунака на ниво националног узора витешке славе и части. Сваки народ признаје и указује част оним лицима који се прихватају великих дела за опште заједничке интересе. "Његош ценећи слободу, цени и поштује оне који су готови да падну за част, име и слободу, и тако доводи у везу са слободом част и лично име, и част и име национално".

У ствари наш народни дух, свест и осећање, афирмисали су и овековечили изузетне вредности витешке части Милоша Обилића, издавајући га као једну светињу, која је била, и морала би увек бити у нашем народу као таква, поштована и уважавана.

Ако народна свест наглашено издава Милоша Обилића по свим његовим вредности-

ма карактера, части и витештва, она га уједно ставља као звезду водиљу свих славних витезова, јунака, хероја, али и осталих знаћних и незнаних ратника наше славе и части. Сви они заједно чине једно велико национално сазвежђе прослављених јунака чија је дела оплемењивао, подстицао и опијао Милошев дух. То сазвежђе јунака и ратника је сазвежђе Обилића.

ВИДОВДАНСКИ КУЛТ

Карактеристичан моменат који је значајан за Косовску битку био је тај што је цар Мурат хтео баш на Видовдан да порази и пороби Србе. Ово је важно због тога што је Видовдан за Србе у оно време и поред ширења хришћанства, у ратничком смислу значајно нешто свето. Иако је Видовдански култ, као један од заосталих култова паганских веровања старе српске вере потискиван од стране нове хришћанске, он ће у Косовској бици имати једну посредну али веома важну покретачку снагу за централни догађај Косовске битке.

У контексту наглашене вредности Видовданског култа наших предака кроз могућности тумачења догађања око погибије Цара Мурата у светлу његовог жртвовања врховном божанству горњег света Богу Виду, треба имати у виду да нова хришћанска вера није прихватала нити чак одобравала трајање тих вишебожачких паганских веровања и култова. Отуда она у прво време није прихватала ни Видовдан, већ тај дан везивала за пророка Светог Амоса.

Тежња да се Косовском боју дају хришћански садржаји са хришћанском етиком и духом, једним делом су се негативно одразили на утврђивање истинитости догађања око саме битке, а нарочито око циља и начина убиства цара Мурата. Хришћански дух у Косовском боју тежишно је везан за узвишене идеале "царства небеског". Као такав он је делом ишао на руку поједностављеној верзији тумачења тока и коначног резултата Косовске битке. Чак је упрошћен витешки чин Милоша Обилића кроз опис убиства цара Мурата, мада је, што се мора поштовати,

истакнут Милошев идеал ратника и витеза.

О значају старе вере у оном времену гвори Миодраг Поповић, који између осталог наводи: "Имамо разлога да претпостављамо да је стих "Ко је вјера, ко ли је неvjера" настао пре "Кнежеве вечере", као спомен на стару веру, у којој је култу јунаштва даван много већи значај него у хришћанској вери. Из митологије је познато да је овај култ код Срба посвећен Богу Виду, на чији нас дан опомиње "Кнежева вечера". Неће бити случајно што се и стих "Ко је вјера, ко ли је неvjера", у значењу припадности херојској вери, нашао у песми која је сачувала успомене на Видовдан као дан јуначког огледања.

Вероватно је највећа непознаница Косовске битке везана за централни део битке која се односи на погибију цара Мурата. По свом специфичном значају са војничког аспекта, то је био кључни део битке.

ОПРАВДАЊЕ

Овај део Косовске битке за који је везано витешко дело и име Милоша Обилића обавијен је највећим велом тајне. Иако су Турци знали шта се заиста десило око страдања њиховог цара, све су учинили да се та истина сакрије и успостави нека њима прихватљивија и другачија. Нарочито су била изражена турска интерпретирања догађаја у којима се покушавала оправдати Муратова погибија због подмуклог убиства, односно убиства на превару. Она је била наметана захтевима и претњама по основу прихваћеног вазалног односа а касније положаја који су имали Срби под турском влашћу.

У вези са тим поставља се неколико карактеристичних питања:

1. Зашто Турци тај догађај чувају као највећу тајну?

2. Шта се то тако и толико важно десило да то Турци упорно вековима крију?

3. Да ли су Турци и један други догађај из своје богате ратне праксе оволико чували од светла јавности и историјске оцене?

Одговори на ова питања највероватније би указивали на један специфичан мотив, а он би највероватније гласио:

На Косову пољу десило се за њих нешто поражавајуће, нешто што се није поновило ни у којој другој њиховој бици из обила битака које су они водили по Европи, Азији и Африци.

Уколико узмемо за претпоставку наведени мотив, онда следи да је оно како је страдао цар Мурат било нешто што је са војничке и националне стране било за Турке не само срамотно већ и поражавајуће. Имајући у виду сав склоп околности и вероватних могућности у вези са овим централним догађајем саме битке, прелиминаран закључак о том централном догађају могао би бити следећи:

Српски витезови су успели да се пробију у сам центар бројније турске војске. Они су успели да цара Мурата заробе усред њиховог распореда. Створеном пат позицијом по основу заробљеног Мурата, они су га присиљили да се самоубиством (расецањем утробе), као насилник сам жртвује Богу Виду и то уместо јагњета које су Срби по ранијим паганским обредима жртвовали овом божанству. Сваки даљи ток битке за Турке постаје нецелисходан, опасан и губи смисла. Она се

МИЛОШ ОБИЛИЋ УБИЈА ЦАРА МУРАТА

морално поражена са Муратовим телом вратила у Турску. Српска војска, и поред страдања кнеза Лазара и дела властеле, остаје као победница на Косову пољу. Она је на пољу части остварила и постављени циљ битке. Ако је била оваква или слична могућност догађања која по духу части одговара за обе стране, она је по својим последицама неминовно захтевала потребу прикривања таквог догађаја.

ИНТЕРЕСАНТНИ ЗАКЉУЧЦИ

Одређена резервисаност српске турске стране према истинитости догађања у централном делу битке, указује на могућност погодбе о накнадном тумачењу ове битке.

Славећи цара Мурата турско предање је нужно морало начинити од српског јунака мучког убицу, те је тиме непосредно унизило и остале српске витезове. Турска верзија мучког убиства Мурата како је раније наведено, никако се не уклапа у српски витешки кодекс. Такав јунак наметнут је нашој витешкој-епској поезији.

Уздизање Милоша Обилића у највиши етички план надвладала је турске намере омаловажавања и потцењивања нашег јунака, али и свих осталих српских витезова. Византијски историчар Дука, велича јуначко дело Муратовог убице описујући га као младог и храброг витеза који се заверио чашћу и животом да убије тиранина. Овај историчар диже нашег јунака изнад јунака у старој Грчкој. Управо овакво тумачење и признање величине дела Милоша Обилића није случајно и има основа.

Муратова смрт 28.6.1389. године уколико је посматрамо у духу витешке части за-

служује додатно објашњење.

Пратећи логичан след могућности начина Муратове смрти долази се до интересантних и веома прихватљивих закључака.

Прво, Мурат је могао да на сам дан битке изненада премине, или на неки насилан начин изгуби живот. За прво постоје поуздани докази да није умро природном смрћу, већ на други начин - насилним путем. Ако је изгубио живот насилним путем то је могло да буде или да је убијен или да је извршио самоубиство.

Ако пратимо варијанте да је убијен, онда је могао бити убијен у бици или да је заробљен па погубљен од Срба. За могућност да је убијен у бици, то су могли у јеку борбе да учине Срби, или су га убили Турци као крајњу меру да цар Мурат не падне жив Србима у руке. Ова друга варијанта је мало вероватна, тако да се може занемарити.

Посматрајући могућност да су га Срби убили, наводи на три познате верзије: **прва**, већ споменута, да су га Срби убили у јеку борбе; **друга**, да је Милош сам као пребег отишао у турску војску и на превару у погодном моменту убио Мурата; и **трећа**, да је Мурата убио неки "каурин" који се притајио правећи се мртвим док је Мурат обилазио бојиште и изненада га убио. Прва, да је конкретно Милош са својих дванаест витезова пробивши се до Мурата извршио наведено дело; друга да је Милош као пребеглица на турску страну изненадио све и убио Мурата, **прихваћене су код Срба** и као тако опеване ушле у предања, уџбенике и сл.

Турцима је била најприхватљивија **трећа** варијанта. Они у њој истичу Муратову хуманост и бригу за рањенике, при чему га је

"каурин" подмукло убио.

На тај начин је у ствари нађено компромисно решење уловљено притиском турске стране и вазалне, а касније потпуне зависности Срба од турске власти. Срби су преузели частан пораз који дижу у етички план истичући личности кнеза Лазара и витеза Милоша Обилића као најмаркантније личности у косовском култу и миту, предању и епској песми. Тако се интерпретација косовских догађаја код нашег народа, и поред присутног турског утицаја, помера у духовни и високо морални, етички план. На тај начин је са позиција витешке етике по народном схватању "било лакше поднети частан пораз, него неславну Муратову смрт".

ЗНАЧАЈ НЕГАТИВНИХ ЕФЕКТА

Са друге стране, Турци прикривају истину око Муратове смрти, а прихватају сумњиву победу као сатисфакцију за оправдање прекинутог годишњег ратног похода. Међутим, настављајући оне раније започете могућности Муратове смрти, долазимо до следећих закључака.

Уколико даље пратимо могућност да је Мурат извршио самоубиство, он је могао да изврши самоубиство пре или после заробљивања. Могућност да Мурат изврши самоубиство пре заробљивања је мање вероватна, јер су постојале могућности да се спасе накнадним откупом, разменом, повлачењем војске и сл. Овакво размишљање цара Мурата да не изврши самоубиство је било реално, те је тако више постојала могућност да су га Срби заробили, да би затим страдао на начин који он није могао предвидети.

Ради појашњавања овакве могућности,

треба посматрати сам **циљ и сврху** заробљавања цара Мурата. У Видовданском духу, циљ заробљавања је жртвовање Богу Виду; у хришћанском духу, циљ је Божија казна овог азијатског насилника и поробљивача; у војничком духу, циљ је обезбављивање војске да се поразе Турци; и у витешком духу, циљ је витешка национална част највише етичке вредности.

У Видовданском духу, оно је тежишно усмерено на Муратово жртвовање Богу Виду. У складу са старим култим обичајем Срба на овај њихов празник, одн. светковину. "...Милош Обилић принеће жртву херојском богу свога народа на начин својих паганских предака: уместо јагњета на дан врховног Бога заклаће турског цара Мурата..."

У војничком смислу, значајни су ови негативни ефекти који су могли или су били изазвани заробљавањем Мурата. Они су неминовно доносили морално и борбено слабљење турске војске. Такав шок турска војска би тешко поднела уз сталну опасност да дође до потпуног расула. Ово су Срби веома добро знали.

На основу наведеног, идеја да се по разбијању левог турског крила делом одабране тешке коњице разбије сам центар турске војске и убије Мурат има пуно основа. За такав задатак је било неопходно изабрати добровољце и најбоље витезове који су тај део задатка без икаквог одступања морали да изврше. Онај витез који је тај одред одабрао, водио и њим командовао је Милош Обилић. Могуће су и друге верзије, али оне не би толико одговарале духу витешке части у целовитости овог догађаја.

Уживљавајући се у ситуацију да су српски витезови које је водио Милош Обилић заробили Мурата и да их подстичу дате заклетве и витешки идеали части, те да је успостављена својеврсна пат позиција по основу заробљеног цара Мурата; наилазимо на следеће могућности даљег тока догађаја.

Мурату је предочено да мора бити погубљен, било да му се одсече глава, било да изврши самоубиство. Самоубиство му се нуди као могућност из поштовања његовог царског достојанства и као гест части српских витезова. Одсецање Муратове главе би за њега и турску војску била велика срамота и понижење. Расецање утробе као чин самоубиства је болно, али и више достојно њега као турског цара.

Иако је све наведено у сфери претпоставке која би била у духу витешке части, треба напоменути да се у те претпоставке веома логично слажу многе познате чињенице из овог боја. Међутим, неоспорно је једно: Овакав или сличан садржај догађања око Муратове смрти и самог тока Косовске битке, може да објасни зашто су Турци тежили да се овакав догађај завие велом тајне.

ШТА ЈЕ МОГУЋЕ

Све ово је требало обрисати из прича и препричавања. Све заробљене српске витезове са кнезом Лазаром било је неопходно побити, Турцима запретили најсуровијим казнама ако било шта о томе кажу, запишу или на било који други начин одају. Водити даље битку са осталим делом српске војске није било потребно нити је имало смисла, чак је постојала опасност од потпуног расу-

ла турске војске. Ретке су војске које су по губљењу војсковођа остале војнички хомогене и извојевале победу. Ни Турци нису изузеци, поготово ако су на туђој територији где увек постоји страх од заробљавања и трагичних последица које су могле да им се догаде. Имајући све то у виду, Бајазит је повукао војску са Косова назад ка Једрену.

У целовитости Косовске битке и њеног централног догађања око Муратове смрти, посматране кроз наведене али и веома могуће претпоставке; **витештво и част** Милоша Обилића има своје најзвишеније вредности. (Милошев одлазак на Косово поље да убије турског цара Мурата и да разбије и победи турску силу те тако да сачува част, образ и достојанство своје нације, (је) тако идеалан и јединствен пример у историји човечанства)

Оне се огледају у следећем:

Прво, вероватно је његова идеја да треба убити Мурата и да се за тај најтежи и најважнији задатак у целој бици морају одабрати најбољи витезови који желе да изврше наведено дело. Он је уједно њихов војвода и све тече под његовом командом.

Друго, Милош се пред Лазаром заклинје да ће убити турског цара Мурата, знајући да га чека сурова смрт. Он се унапред жртвuje без икакве шансе да преживи иако то коначно не мора. Он дакле **свесно** ради општег вишег циља од којег зависи исход битке **иде у сигурну смрт**, али и вечну славу уколико успе.

Треће, он представља уједно ратника, старе српске, али и витеза нове хришћанске вере и обе се у њему спајају и свака на свој начин наставља трајање, кроз хришћански војнички дух и Видовдански култ. Милош је јуначким чином заробљавања цара Мурата учинио изузетно дело. Оно је појачано витешким гестом кроз понуду Мурату да сам себи одузме живот.

Четврто, Милош је вешто принудио Мурата да изврши самоубиство. Међутим, он се уједно сам жртвuje Богу Виду као насилник, освајач, тиранин и непријатељ. Тако да је Милошев мач чист, као мач Божије правде, мач који је изнад главе Мурата као претња сваком злу, али и симбол части, истине, вере и правде.

Пето, сам чин оваквог Муратовог жртвовања за који су бар једним делом знали Турци, за све њих је био поражавајући и за целу војску срамотан чин. Управо због самог акта, али и због тога што се то догађало у сред њихове војске а да су сви немоћни да било шта учине. Турци са Бајазитом на челу ту присуствују као посматрачи пуни стида што су дозволили да им се цар зароби и тако поражавајуће **самосатире**.

Шесто, што после Муратовог самоубиства нема предаје, већ се сви боре до смрти и

Седмо, што се може рећи да је такво витешко дело по својој садржајности, етичности, јунаштву и пожртвовању јединствен пример уопште у светској историји, те да му нема равна ни у примерима грчких јунака, како је навео византијски историчар Дука.

Иако Срби прихватају оне једноставне верзије Милошевог дела, као услова намећан од турске стране, они као да осећају да то ипак није било тако. Наш народ као да је знао да турска тајновитост крије нешто мно-

го важније, часније и витешки достојанствене. Отуда у народу Милошево уздицање на виши етички план.

Он је национални представник идеалне витешке славе и части.

УЗОР МУШКАРЦА

Историјско постојање Милоша Обилића није доказано, као што се не зна ни име тог витеза који је убио цара Мурата. Он није познат ни као властелин, мада је могао бити неко из дела српске аристократије витешког звања. Витез највероватније јесте, јер други то никако не би могао урадити. Али витез је могао постати сваки јунак којим се истакао у борбама којих је било када су у питању Турци и то неколико веома значајних пре Косовске битке.

Тако је витезом могао постати неко из народа, што не умањује значај нити важност порекла. Та могућа двојност Милошевог порекла увек је служила као подстицај народним вођама, његовој аристократији, али и сваком другом обичном човеку који је могао да се покаже јунаштвом и пожртвовањем у свакој бици или боју. Милош је тако био узор у време рата и богатијем слоју и обичном народу.

Његово име и презиме се временом мењало, да би коначно у народу било прихваћено као Милош Обилић.

Турске верзије презимена као "Кобила", "Кобиловић" или "Копиловић" имали су више подрљив и потцењивачки смисао и обезвређивања нашег јунака као и свих осталих јунака и витезова са Косова. Уколико су Турци хтели да његово презиме вежу за "кобилу" дајући наведена подрљива презимена, Срби су само изостављањем првог слова "к" добили основу фонетски сличну појму "обила" што је једно од три повећености или моћи Бога Вида (бог обила, светлости и јунаштва). На тај начин народ је повезао култно и јуначко у Милошу Обилићу са Видом и Видовданом. (Стиче се утисак да је народна свест направила идеалну целину кроз спој старе српске вере видовданског ратничког култа, хришћанске вере у духу светих ратника, нашег светосавља и српског витешког кодекса.

Уколико је сам народ извео презиме Обилић, турска подрљива презимена ту нису могла ништа више променити. Име Милош је народно, али може да асоцира "да смо МИЛОШИ ако не идемо његовим путем - путем ОБИЛИЋА" (прим. РР)

У Видовдану је народ био толико упоран да одржи његов основни дух да је српска православна црква коначно морала да прихвати Видовдан као наш највећи национални и војнички празник. Међутим, неки унутрашњи осећај националног достојанства и части, није дозвољавао да се Видовдан као такав слави све док се не ослободи Косово и Газиместан (место части).

Управо целовитост узрока због којих је народна свест уздигла Милоша Обилића у највиши етички план, могу да подстичу да се и тумачења комплексности правих догађања на Косову једним делом коригују, тим пре што је косовска тема увек инспиративна, тајновита и моћна.

Кроз народне песме о Милошу Обилићу временом је стваран и створен један узор

мушкарца, витеза и националног јунака. У њима се исказује његова отменост аристократског духа пуна достојанства, озбиљности и честитости карактера; високе части, снажне воље и јунаштва; личност пуна родољубља, отачествољубља и националног поноса; човека мушке снаге и мужевне лепоте. Његова храброст се испољава на прави начин са пуно моралног садржаја и циљева. Милошева храброст је веома ефикасна, мудра и разложна. То је храброст која краси његов витешки и ратнички дух.

Јунаштво Милоша Обилића носи високе етичке вредности српског средњовековног витештва, пуног правде, одмерености, части, милосрђа, великодушности и љубави. За наш народ је важно и то да се Милошево јунаштво манифестује кроз национални и лични понос, кроз високо осећање националне и личне части, националне и личне слободе, кроз осећање мушкости и спремности на пожртвовање. Све његове врлине су узвишене, национално-српске, мужевно-људске и витешко-ратничке.

Узор и идеал Милоша Обилића је негован и поштован у народној свести народном мудрошћу, митом, предањем и поруком. Милош је уобличен у трајан образац сваком Србину мушкарцу и војнику, али и свакој Српкињи каквог мушкарца треба да воли и поштује. Овакав идеал витеза на најлепши начин исказао је Његош у "Горском вијенцу". Његова етичка величина нашла је у овом Његошевом делу пуно садржину и поруку. Његош Милоша узима као идеал човека и витеза. *Овај витез је за нашег песника једна врста божанства* наводи Димитрије Калезић. Његош као да свима, посебно војсци, поручује:

"Су чим ћете изаћи пред Милоша,
и пред друге српске витезове?"

ДУХ ЗА СВА ВРЕМЕНА

Витештво Милоша Обилића је разлог што се Срби њиме поносе, диче и одушевљавају. "Обилић, витез без мане, стајао је верно уз светог Лазара, што значи стајао је верно уз политику националну".

Може се рећи да је он, ако не једина, а оно наша највећа звезда током робовања под Турцима, која носи "Свету Милошеву Правду". Таква истинска веза између јунаштва и правде исказана је кроз мисли владике Николаја Велимировића који каже "Јунак се не свети, но он свети Правду!", "Освета! Да, освета Правде. Херој се не свети но она свети!"

Милош је тако представљен и прихваћен као витез у најузвишенијем смислу, витез који је сав усмерен на правди. Његова душа је чиста, прека, истинита, праведна, бескомпромисна, али и продуховљена, побожна - као таква она представља идеалну целину. Управо због тога Милош ће увек бити слављен међу јунацима, њему ће се сви дивити. То казује и Његошев стих:

"Обилићу, змају огњевити,
ко те гледа блијеште му очи,
Свагда ће те светковати јунаци."

У српској и црногорској војсци су биле уведене златна и сребрна Обилића медаља за храброст. Оне су додељиване само у рату за дела у којима се показивала изузетна храброст и јунаштво. Милош је приказан полуокренут леђима а ликом из профила, са

витешким шлемом и оклопом, са штитником за раме у рељефном облику главе лавца. Његов пут као и његово дело је јединствено и најчасније. Његов лик као да опомиње, али и храбри, да покреће и подстиче на јуначка дела; али тај лик као да прекоревала колебљиве и плашљиве, као да сажалева кукавице, као да презире издајнике. Заиста није случајно што му је лик овако представљен.

Многи народи имају своје личности којима се диче и поносе, али то је њихова ствар уз наравно све поштовање њихове историје, културе и традиције. Срби имају **ОБИЛИЋА**. Његов пут је дозвољен свима без обзира на знање и звање, на струку и професију, на порекло и статус, на богатство или сиромаштво, на друштвени углед или друштвену периферност, на младиће године или зрело доба. За нас као народ увек постоји пут витешке славе и части, пут пожртвовања за веру и слободу, отаџбину и српство, свакако у духу данашњег времена и националних осећања.

Међутим, Милошев дух части по својим основним етичким вредностима, као да универзално важи за сва времена и према сваком непријатељу на нашим вековним просторима и огњиштима. Дух Обилића ће се јасно показивати током Првог и Другог српског устанка, кроз дугу витешку борбу Црногораца против Турака, у балканским и нарочито у Првом светском рату.

Као уверљив и сликовит пример може да послужи следећи догађај. Када су војни артиљерци по наређењу команданта ископали велике раке иза пећког гробља недалеко од Пећке патријаршије и у њих слагали делове топова, тужно се растајући од њих љубљењем и миловањем цеви, један од војника је рекао: "Зар да ти ја својом руком ископам раку - Милошу мој!" Овај пример као и мно-

ги други су уверљиви докази колико је јуначки и витешки култ био усађен у народу и војсци у оо време, да се он преноси и на топ, одн. на све топове којима су се прослављали на Церу и Колубари, али и у биткама Првог и Другог балканског рата.

КАД НУЛЕ ДОБИЈУ ВРЕДНОСТ

На Цетињу је раније постојала Обилића пољана. (Данас се на том простору налази касарна.) На тој Обилића пољани су се својевремено окупљали ратници, војводе, кнезови и сердари и узимали завет за витешка дела да би са њима имали "су чим изаћи пред Милоша и остале српске витезове". После бојева на тој се пољани додељивала Обилића медаља, али на посебан начин. Уз присуство народних и племенских главара, војвода и ратника, књаз Никола би окачио медаљу на једну грану уз напомену да изађе и узме је онај који мисли да је заслужио и да је ње достојан. Према то-

ме, само онај који се највише истакао јунашвом у боју и кога је племе оценило као таквог, могао је да изађе и узме Обилића медаљу. Треба при том имати у виду да је Његош иницирао установљење Обилића медаље, поред осталог и због тога што је по њему Милош Обилић остао као несаломљен и непобеђен дух нације.

Официри српске и црногорске војске су васпитавани на високим вредностима нашег витештва и духа Обилића. Питомци Војне академије Краљевине Србије и Краљевине Југославије су на делу изнад улаза у главну капију зграде Војне академије имали прилику да гледају Милошев лик који их "стално поштоматра и прати, храбри и подстиче". Сва остала витешка знамења и орнаменти на тој згради и данас постоје и трају, подсећајући на етичке, моралне и војничке вредности официрске, војничке и витешке части.

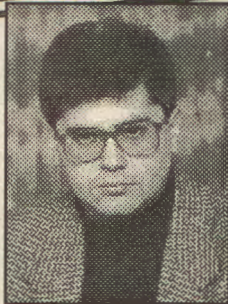
Многи Срби у расељеној држе до својих националних вредности и проносе култ и дух наших великана и јунака. Тако је Никола Тесла чак и у старости знао да "у сред ноћи, на 33. спрату хотела "Њујоркер", запева уз гусле о Марку Краљевићу и Милошу Обилићу".

Наша обавеза је да поштујемо, негујемо и у себи одржавамо и развијамо узвишене војничке врлине и вредности части Милошевог духа. У борби за слободу, веру и отаџбину нашег народа, Милошев идеал опијао је и узносио људе ка великим патриотским делима.

Опасно је заборављати и сматрати основне вредности части превазиђеним и непримереним времену. У том смислу вреди навести мисао која каже:

"Преци су само нуле онемо ко им се као нула придружи, као бројка стани им на чело, па ће и нуле имати вредност."

5 КОСОВА

Александар
ЧОТРИЋ

Војвода је ушао у владу. Кроз чмар.

Потпредседник владе Србије Војислав Шешел каже да је безбедније на Косову, него у београдским кафићима.

Ваљда су због тога радикали по кафићима, а не на Косову.

Ђинђић је из странке искључио још једног потпредседника - Слободана Гавриловића.

Сада му је преостало још само да из Демократске странке искључи - себе!

Шешел је заслужио титулу Ослободиоца. Ослободио нас је Крајине, Лике, Славоније, Кордуна, Баније, а спрема се да нас ослободи и Косова.

Забрањени су летови ЈАТ-а. Како ОНИ мисле да беже?!

Косово је српски Јерусалим. Повратићемо га за две хиљаде година.

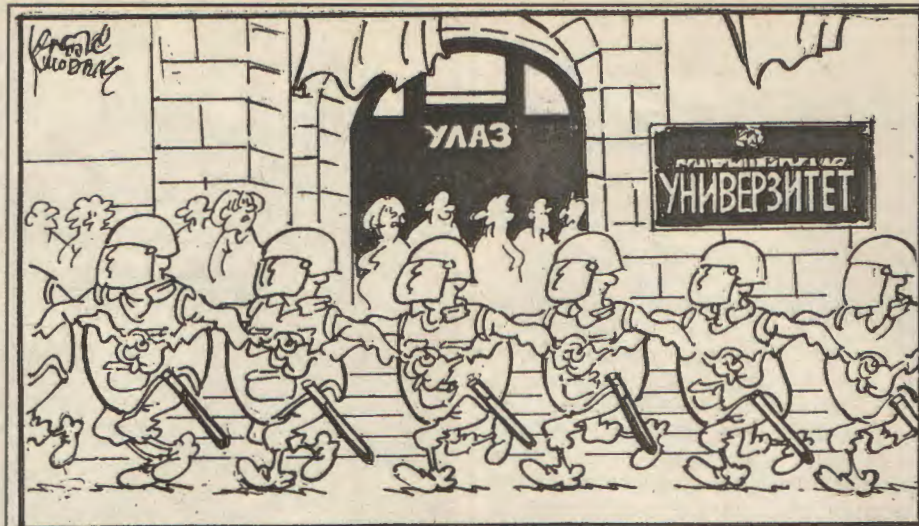
Ђинђић и Илић су створили Савез (комуниста) за промене (на горе).

Шушка се да ће Ђинђић променити име својој странци.

Адекватније име гласиће: Антидемократска странка!

Одговорни из владе поручују: "Неће бити пливајућег курса динара." Значи, динар ће и даље да тоне.

Програм РТС-а је фантастичан. На њему се могу чути најфантастичније лажи.

ДРУГ РАТКО ЈЕ РЕКАО = МИСТИЦИЈА ЈЕ У ПРАВУ!

Војислав Шешел је заиста велики "херој". Прети НАТО пакту, а већ седмицама се крије од српских пензионера.

Код нас децу не плаше Бабарогом. Зато што постоји председница ЈУЛ-а.

Полетела је НАТО авијација. С наше стране су полетела два врана гаврана.

Из шиптарских кућа полицајци износе телевизоре.

Зато што Шиптари нису хтели да гледају РТС.

Ми смо против преговора о Косову, јер знамо да се причом неће ништа променити.

Ми смо земља која извози храну. Зато и имамо гладне.

Једем се три пута дневно.

Срби су се определили за царство небеско.

Кад тамо, НАТО авиони.

Ако нас нападне НАТО, спремно ћемо одговорити величанственим народним референдумом.

Отаџбина је у опасности. Од спасилаца.

Добро би било да поново имамо неписмене владаре.

Не би могли да потпишу капитулацију.

На челу државе налази се кум. Он је кумовао овој пропасти.

Председник не воли да даје изјаве. Он радије даје територије.

Вођа је још пре десет година обећао да ће увести ред на Косову.

И зато му треба веровати.

Наша полиција је од Шиптара запленила савремену технику: "сони" телевизоре, "филипс" видео рекордере, "шарп" музичке стубове...

Сјаши Курта, да узјаше јахач Апокалипсе.

Пензионери су и данас били у протестној шетњи.

Влада сматра да је то добро за њихово здравље.

Гласали смо са умишљајем.

Зато смо осуђени на четири године робије.

ЈУЛ је врло цењена организација.

У свим мафијашким круговима.

Председник је за мирно решење косовског проблема.

Да Косово предамо мирно, као и Крајину.

Што му је држава мања, он је све већи државник.

Међу страним посматрачима, која долазе код нас, највише треба да буде психијатара.

Други су народи срећни што имамо овакав председнички пар. А они их немају.

То што су социјалисти добро урадили
види се само ноћу.

За време ТВ дневника.

***

Вођа је морао да изазове рат на Косову.
Да би био најзаслужнији за мир.

***

Вођа је највећи део времена под зем-
љом.

Штета је само што повремено излази.

***

Тражили су на улици да једу.
И појели су говно.

***

Гинули смо за народ и отаџбину.
Али, изгинуо је народ.

***

Нисмо хтели да уђемо у НАТО.
Зато ће сада НАТО да уђе нама.

***

Председник само што није уједилио све
Србе.

Против себе.

***

Шта хоће Шиптари?

Хтели су да живе у Албанији, а сада се
буне што су тамо протерани.

***

Не очекујте хепиенд.

Није ово Холивуд.

***

Вођа је обећао да ће створити велику
отаџбину.

А све нас је одвео у материну!

***

Лепше је с културом.

Али је без ње корисније.

***

Не дамо Косово.

Метохију смо већ изгубили.

***

Сада, када побеђујемо на Светском пр-
венству у фудбалу, можемо и да изгубимо
на Косову.

АЛЕКСАНДАР ЧОТРИЋ

ПЕТА КОЛОНА

БРОШИРАНО
ФОРМАТ 12 x 21 ЦМ
ЋИРИЛИЦА
БРОЈ СТРАНА 112
СТАРА ЦЕНА 35 ДИНАРА
САДАШЊА ЦЕНА
САМО 15 ДИНАРА

КЊИГА СЕ МОЖЕ
НАРУЧИТИ НА ТЕЛЕФОНЕ:
628-242 И 620-891, ИЛИ
КУПИТИ У РЕДАКЦИЈИ
"СРПСКЕ РЕЧИ", ВУКА
КАРАЦИЋА 8 (ПРВИ СПРАТ),
У КЊИЖАРИ "СРПСКЕ
РЕЧИ", УГАО ЧИКА
ЉУБИНЕ И ЗМАЈ ЈОВИНЕ
УЛИЦЕ, КАО И НА КИОСКУ
ОПОЗИЦИОНЕ ШТАМПЕ У
СРЕМСКОЈ УЛИЦИ.

Све чине да нам буде боље.
Осим да се повуку.

***

ЈУЛ је Фамилија.

А то је много горе од непотизма.

***

Бела куга се шири, када нема додира
међу људима.

***

Председник је велики заводник.
Завео нам је диктатуру.

***

Опљачкали су нас.

Били смо занети гледањем ТВ дневника.

АЛЕКСАНДАР ЧОТРИЋ

ПЕТА КОЛОНА

АФОРИЗМИ

СРПСКА РЕЧ

"Књигом афоризама "Даћемо ми вама демократију" Александар Чотрић осведочио се као књижевни стваралац од угледа и показао сву раскош свог бриљантног књижевног талента. Том збирком афоризама Чотрић је сигурним кораком ушао трајно у нашу сатиричарску књижевност која, барем када је о афоризму реч, неспорно спада у светски врх."

(Др Јовица Симојановић, у "Београдским новинама")

***

"Александар Чотрић је критичар без временске дистанце. Он оштро засеца у политику као феномен обмане времена садашњег. Иронијским парадоксом удара право у срце политичке преваре. Да би се истакла уверљивост апсурда, афористичар посеже за црнохуморним "нијансирањима". Тај тон присутан је и у новој ауторовој књизи "Пета колона".

(Проф. др Рајко Божовић, у сатиричнику "Данга")

***

"Несумњив је квалитет Чотрићевих афоризама што они нису начелни и уопштени, већ врло конкретни и непосредни. Чотрић је сатиричар чија су перцепција, сензибилитет и говор непосредни и који зна да је директан тон - пола афоризма."

(Симојан Борђић, у "Књижевним новинама")

***

"Политички ангажман аутора баца дугу сенку на његово (литерарно?) дело, јер је у контрадикцији с улогом коју би афористичар требало да има. Ако је афористичар човек изостреног ока и слуха за беспопштеду критику свега око нас, с брзом реакцијом и лапидарним начином изражавања, онда Чотрићев партијски ангажман и задаци сметају афористичару Чотрићу."

(Срђан Д. Симојановић, у "Нашој Борби")

Тито постао амерички агент

Период опозиционој деловања Добрице Ћосића од 1979. до 1989. године временски се поудара на почетку са бољешћу и смрћу Јосипа Броза Тита, а на крају са колапсом и пропадањем комунизма у Европи и свету. Та два догађаја обележила су врло значајну деценију у активностима Добрице Ћосића на остваривању своја два најзначајнија пројекта: комунизма и српског национализма. У оба пројекта Ћосић је уложио све своје снаге и потпуно отворено, без икакве мимикрије и прикривања радио на остварењу та два своја велика животна циља, две своје оисесије и фиксације. Све што је урадио у овом периоду било је организовање, формирање и рад разних група преко којих је требало утицати на јавно мњење, учвршћивати паралелни центар власти и искористити повољни моменат за преузимање стварне власти.

Одмах након Титове смрти, Ћосић је са својом групом изашао са платформом новог часописа "Јавност" који је намеравао да издаје, који је био изразито политички профилисан и који је могао послужити као пропагандно средство за евентуално преузимање власти у време кризе настале Титовом смрћу.

Ћосић у ово време интензивно учествује у раду тзв. Слободног универзитета са својим пријатељима праксовцима и студентима левичарима на коме до изнемоглости понављају блутаве, отужне, отрцане и дозлабога досадне левичарске фразе о егалитаризму, колективизму, марксизму, револуцији, итд.

Затим, Ћосић организује, са својим истомишљеницима, "Одбор за одбрану слободе мисли и изражавања" и то као инструмент притиска на власт и као део паралелне власти са намером одржавања континуитета организовања истомишљеника од "Младог борца" и Симине 9а до данас.

Ћосић врло активно ради на подбуњивању и организовању Срба на Косову и стварању антагонизма и сукоба између Срба и Албанаца са жељом да се на Косову изазове такав сукоб који би се одразио на целу земљу, изазвао политичку кризу и омогућио Ћосићу и његовом клану да одлучније делују на власт или евентуално и преузму власт и то са својих позиција социјализма и кључне улоге Срба у Југославији.

Прецизан и врло јасан програм организовања Југославије по Ћосићевим

мерилима и укусу и у потпуном складу са његовим животним преокупацијама о остварењу и довршењу социјалистичке револуције и решењу српског националног питања у централистички организованом унитарном Југославији изнет је у Меморандуму Српске академије наука и уметности 1986. године. Добрица Ћосић је осмислио Меморандум САНУ, организовао његову израду, у њега уградио своје кључне животне идеје о социјалистичком уређењу државе и решењу српског националног питања и као таквог га пласирао у јавност.

Карактеристично за овај период Ћосићевог деловања је његово врло често обраћање ви-

соким државним и партијским функционерима отвореним писмима у којима углавном говори о својим заслугама за социјализам, о својој револуционарној прошлости, о незавидном положају српског народа у Југославији. Ћосић је врло активан и у потписивању петиција, у то време значајном облику протеста против официјелне власти.

СТРАХ ОД РЕСТАУРАЦИЈЕ КАПИТАЛИЗМА

После Титове смрти Ћосић је стекао могућност да своје политичке текстове објављује у јавним гласилима, па је тако редовно објављивао у "Књижевним новинама" које је уређивао Миодраг Перишић. Ријечки издавач "Отокар Кершовани" 1982. године издаје књигу чланака и огледа Добрице Ћосића под насловом "Стварно и могуће" у коју су уврштени и говор о Косову на седници ЦК СК Србије у мају 1968. године, приступна беседа САНУ од 29. марта 1978. године и текст објављен у часопису "Философија" бр. 2 за 1972. годину. "Процеси, пресуде и наивна питања". Око овог издања дигла се велика прашина, смењен је директор предузећа "Отокар Кершовани", књига је повучена из продаје. У нападима на књигу највише се истицао тада високи хрватски функционер Јосип Врховец. Полемику је завала и позоришна представа "Колубарска битка" по другој књизи романа "Време смрти" у Михизовој драматизацији, а у режији Арсе Јовановића и извођењу ансамбла Југословенског драмског позоришта.

Крајем овог периода

долази до пропаста комунизма у Европи, рушења Берлинског зида, свргавања Чаушеву, распада Совјетског Савеза, доласка на власт Хавела и Валенсе. Код Ђосића ови догађаји изазивају констернацију, резигнацију и очај. Посебно, код Ђосића се појавио паничан страх и на саму помисао да ће и Југославија ући у вишестраначки систем, да ће доћи до ресторације капитализма и, што је Ђосића доводило до избезумљености, могућности да власт у Србији узму четници, монархисти, па можда и сам престолонаследник Александар.

Однос Добрице Ђосића према Титу може се посматрати у два периода: једног до угушивања Ранковићевог пуча и другог након пада Ранковића. Ради се о два дијаметрално супротна Ђосићева става, односа, оцене Тита и његовог дела. Док је Ранковић на власти Тито није споран, напротив његова улога неприкосновеног вође револуције не доводи се у питање. Са нескривеним поносом Ђосић констатује да је Тито био врло задовољан његовим извештајем из Будимпеште 1956. године, да га користи у разговору са Хрушчовом и због тога га предлаже да ради у комисији за доношење програма СКЈ, затим да га ангажује за полемику са Душаном Пирјевцем и на крају позива га на брод "Галеб" да са њим путује у државну посету Африци.

По повратку са "Галеба" Добрица Ђосић 27.11.1961. године пише предговор за књигу Јосипа Броза "Четрдесет прва" у издању СКЗ. Предговор је у ствари панегирик, ода, текст који може да уђе у сваку антологију удворичке прозе:

"Постојала је Комунистичка партија идејно и организационо спремна и способна да поведе народе Југославије у ослободилачки рат; постојао је један Хрват, металски радник, револуционар, секретар Комунистичке партије, који је у историју Југославије, Балкана и Европе ступио крупним кораком, с новим идејама, гневним и меки гласом, друкчији по свему од свих дотле вођа, војсковођа и политичара на Балкану; постојао је човек саздан да измени судбину, да својим именом и делом означи њену најпресуднију епоху. Аутор ове књиге... а Тито, командант њихове војске, предводник њихове судбине, имао је у том времену моралну, идеолошку и стваралачку снагу да изговори најчовечанскију и најреволуционарнију реченицу која је у читавом тадашњем свету била изречена - Ми ћемо бити сијачи братства међу народима - ... Већ у првим идеолошким чланцима о карактеру, путевима и средствима народноослободилачке борбе, у упутствима, прогласима, говорима 1941. и 1942. снажно се испојила Титова револуционарна концепција света, која је у својој основи и свим битним елементима садржавала његов целокупан будући политички и државнички животопис... Бити Титов следбеник, значи имати титовски став према животу, титовски мислити, титовски се борити у своје време, у својој садашњости, увек. Јер човеков живот је утолико значајан уколико заслужује и захтева непрекидно преображавање света..."

Ретко да је неко сервилније и удворичкије писао о Титу, о коме су се само такви текстови писали, него што је у свом предговору написао Ђосић.

ТИТО КАО ФУШЕ

Међутим, Тито ће почетком 60-тих година почети да се више окреће Западу и Америци, почиње са реформама, постаје лидер несврстаних земаља тзв. Трећег света, међу којима има краљевина, царевина, теократски држа-

ва, земаља са феудалним уређењем, што Ранковићу, Ђосићу и другим комунистима посебног кова смета и боде очн. Ранковић предузима пуч који не успева. Тада Ђосић проглашава Тита за ревизионисту. У комунистичком свету. У комунистичком свету оног ко одступи од догме, од строге линије Партије проглашавају ревизионистом. То је својеврсна издаја комунистичке ствари и за то се у време Стаљина губила глава, ишло у логор. Ранковић и Ђосић Тита оптужују за издају.

Ђосић у својој књизи "Промене" издање "Дневник", Нови Сад 1992. године, доноси изводе из свог дневника и наводи свој разговор са Ранковићем:

"У једном разговору са Александром Ранковићем о Титу који га је од свих његових блиских сарадника најбоље познавао, он ми је Тита поредио са Фушеом, дословце цитирајући неког француског писца који је о Фушеу рекао - Савршена издајница а не пригодна; он је генијална издајничка природа, јер издаја није у толикој мери његова намера, његова тактика, већ његова природа -".

Ђосић Тита после пада Ранковића третира као издајника комунизма, револуције, пролетерског интернационализма. Чак му не признаје да је икад био комуниста.

У књизи "Промене" Ђосић за Тита каже:

"... тај млади социјалист није био антимилиитарист у Првом светском рату, него одличан аустро-угарски ратник, одликован медаљом за храброст; тај металац није био учесник у Октобарској револуцији, што су били хиљаде Југословена, Срба, сељака и радника, него се женио и чувао главу, бежећи из Петрограда у Сибир, а потом из Сибира у Хрватску; тај комунист је врло вешто прикрио свој коминтернски период. Чак је изјавио како је знао да се слушају разговори у собама Лукса и Коминтерне! Признаје да је ћутао и ни с ким није разговарао о политици и догађајима. Журно је да клисне из Москве, што даље од очију Стаљинићевих агената".

У најбољој комунистичкој традицији Ђосић Титу замера што је преживео Први светски рат, што није дезертирао, што се женио, што у хотелу "Лукс" није разговарао о политици и што се није изјашњавао упркос прислушкивању, што је клиснуо из Москве што даље од очију Стаљинићевих агената.

ЖАЛ ЗА ПЕТОКРАКОМ

Позната је пракса у комунистичким режимима да се боравак у непријатељском логору не сме преживети. Сви који су преживели логор су сумњиви. Ђосићев ментор Ранковић придржавајући се овог светог комунистичког принципа, организовао је после рата суђење интелектуалцима-комунистима из Словеније који су преживели злогласни фашистички логор Дахау. Неки од логораша из Дахауа осуђени су у Љубљани у тзв. Дахауским процесима на смрт и погубљени, а многи на дугогодишње робије.

Из књиге "Промене" види се да у дневнику који је водио тих дана, Ђосић замера Титу и што на његовом гробу нема петокраке:

"Они исти људи, Титови наследници, црни и скрушени болом, који су Титов леш спустили под громаду белог мермера без петокраке звезде у Кућу цвећа... зашто на надгробној плочи нема петокраке? Тај пролетерски маршал отерао је у смрт стотине хиљада за симбол петокраке, одузевши им крст, а сахранио се без тог симбола".

Ђосић сматра да и Титова сахраина није била комунистичка. Према свом дневнику писаном

8. маја 1980., а објављеном у књизи "Промене":

"Тај вођа пролетаријата сахрањен је као цар, као фараон, као ниједан краљ и ниједан цар у последњим вековима. За тим царем расипништва, луксуза, лажн, славе и похвала, штафета и златних плакета, јецају, ридају, запомажу, гуше се у сузама његове поданице и поданици".

Из свега што Ђосић пише о Титу види се да је он дубоко уверен да је Тито ревизионист, издајник пролетаријата, агент Америке и Запада. Ранковић је вероватно из истих разлога покушао пуч, да би спречио било какве реформе и задржао унитарну, централистичку државу са планском привредом и тајном полицијом као врховном влашћу.

ПЛЕДОЈЕ ЗА НОВУ РЕВОЛУЦИЈУ

Анализирајући Ђосићев дневник из времена половине седме деценије, без датума (како он каже) који објављује у књизи "Промене" 1992. године може се извести закључак да Ђосић сматра да Титова издаја и ревизионизам почињу још из времена раскида са Стаљином после кога се Тито окреће Америци. Ђосић сматра да је тај Стаљинов гест непромишљен. Значи, да се мало размислило могло је и без свађе у породици, без сукоба са Стаљином и без сарадње са злогласном Америком:

"... после Стаљинове срдите и непромишљене екскомуникације из Кремљског синода, Тито је добио и амерички благослов у име слободног света. Сасвим је извесно: онако како је изманипулисао и обмануо југословенски народ, тај троструки народни херој, велики, мудри светски државник и лидер Трећег света, изманипулисао је и обмануо и Америку и Трећи свет и читав свет. Јер он, заиста, јесте светска варалица. Не само што су му варалачке способности таквих, планетарних размера, него зато што је читав светска политика данас заснована на шпијунажи, обманама, манипулацијама. Тито је прави човек свога времена. Он јесте политичар ове епохе. Епохе варалаша".

Ако је веровати Ђосићу овај његов запис о Титу је из времена пада Ранковића. Данас, након више од три деценије, Ђосић о савременом свету не мисли ништа боље, чак много горе. У говору на скупу у Сремским Карловцима посвећеном животу и делу др Јована Рашковића 2. маја 1998. године Ђосић на ту тему говори:

"А тај свет није свет слободе, истине, правде и равноправности, тај свет је свет суровог егоизма, хегемонија, потчињавања, владавине силе и зла".

Ђосић непосредно након Титове смрти, према књизи "Промене", пледира за нову револуцију:

"Осећам, уверен сам, данас 29. октобра 1982. године да су разлози за револуцију већи но 1941. године".

Говорећи 1982. године о томе да нисмо остварили револуцију, да нисмо успели да закорачимо у социјалистичку цивилизацију према књизи "Промене" за главног кривца именује Тита:

"Главни кривац за овакав поразан исход једног амбициозног, херојског и часног историјског подухвата - јесу Тито и његова олигархија".

Ђосић замера Титу да је у земљу увео потрошачку корупцију, корумптивни ситни либерализам, слободно путовање у иностранство, рад и зараде у капитализму, трошење онога што се није зарадило, уживање од незаслуженог, уцена народа Совјетима и источним социјализмом.

Даље Ћосић наводи да су титовци били: де-визни туристи, грађани са викендицама, са два аутомобила, сељаци са трактором, новом кућом, намештајем из "Југодрва", целокупном белом техником, купатилом.

ОПСЕДНУТ РАНКОВИЋЕВИМ ДЕЛОМ

Објашњавајући детаљније ту Титову крив-ицу Ћосић пише:

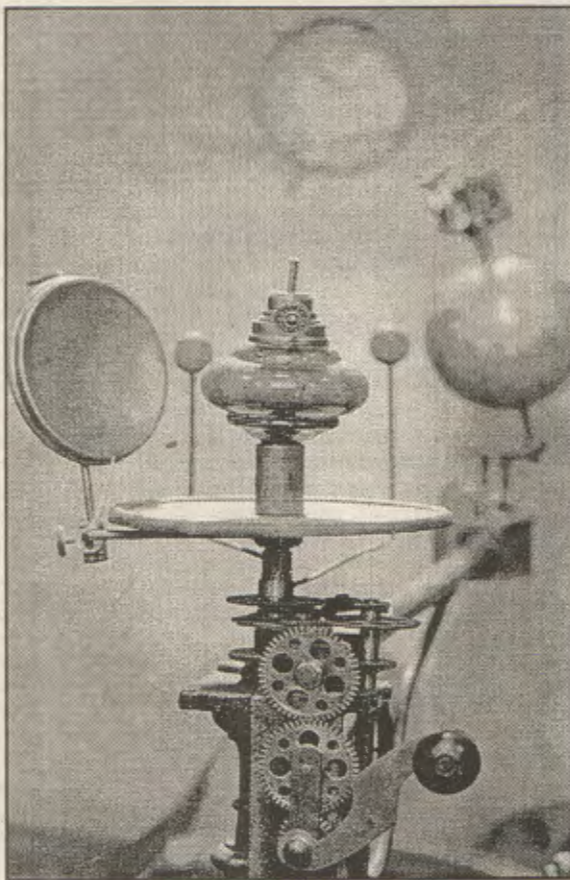
"Тито је својим животом, похлепом за влаш-ћу, богатством, луксузом, дворовима и ловови-ма, славом и ордењем, кинђурењем и фарба-њем, нерадом и туризмом, невиђеним, нео-граниченим расипништвом, означио морални слом револуције, продужио и продубио тај слом својом политиком и стилем владања, утврдивши лаж уместо истине у друштву, омогућио најпре духовну и моралну контраре-волуцију, која се развила у целокупну кон-трареволуцију".

По Добрици Ћосићу прави свет, морални и хумани свет, свет истине, пожртвовања и соци-јалистичке цивилизације симболизује Александар Ранковић и тај свет би био остварен да је успео Ранковићев пуч. Ћосић, видели смо, крајем 1961. године пише о Титу као оличењу свега нај-звишенијег, најплеменитијег и најумни-јег и говори о томе да треба титовски мислити и имати титовски став према животу, да би само после пет година Ти-та окривио за слом револуције, за це-локупну контрареволуцију. Разлог за тај прелом код Ћосића у односу на Тита је пад Александра Ранковића. Ћосић је просто опчињен, омамљен личношћу и делом Александра Ранковића.

Иван Супек у књизи "Кривовјерник на лјевици" даје занимљиво сведочење о Ћосићевом односу према Ранковићу:

"Моје је успомене нелагодно побудио један књижевник, ни наставник, ни сту-дент, али особито агилан тих дана (јун 1968) на Филозофском факултету у Београду. С тим романописцем, Добри-цом Ћосићем, којег је Агитпроп јако популаризирао након рата, и пријате-љем биологом Душаном Каназиром, шефом лабораторије у Институту у Винчи, вечерао сам у врту недалеко од Савезне скупштине, гдје је сутрадан имао расправити случај Ранковић. Чет-врти за столом био је др Милан Прелог, професор повијести умјетности, такође члан Савезне скупштине, али и члан Партије, који је дошао по мене у Оребић да бих свакако судјеловао у том повијес-ном чину пошто је већ у мени утрнуо пр-вобитни заступнички елан. Као посланик у Културно-просвјетном вијећу добио сам пов-јерљив извјештај о поступцима Службе државне безбедности под врховништвом Александра Ранковића. (Ти олсежни списи били су нам дани послје подне по доласку у Скупштину да би нам ујутру били одмах одузети - након што је пала одлука о аболити-ји.) У њаскању за вечером препричао сам им наведени примјер с Косова. Агенти су ондје подметали ученицима илегалне летке да би их хапсили; у затвору су дјевојке биле силоване и заробоване за доушнице. То су изоловане епи-зоде, мрзовољно се отресе романописац. Кад сам му на то навео примјер са прогноном ци-једних села, одбије он најприје икакву Ранко-вићеву одговорност, па дOMETHE: Косово је срп-

ска светиња која ће бити брањена и пушком ако устреба... Свакако - примјетим - кундак је обилно био примјењиван с пасошима у еми-грацију, како се види из скупштинског матери-јала, а што је уосталом било добро познато. Након свега тога, највише ме је забезекнуо Ћосићев суд да је инкриминисани шеф Службе државне безбедности племенит човјек. Да бих га поколебао, навратим се на мој роман "Про-цес стољећа", који је он похвалио као изниман протест у нашој литератури укапчања знанос-ти у ратни stroj. Прављење атомске бомбе би-ло би самоубојство за сваку малу земљу, зар не, јер би лако постала мета нуклеарног напада које велесиле? Точно, потврди ми романо-писац. Дакле, надовежем, тко би то подузео био би ратни злочинац? Точно, потврђивао ми је он даље. А ето, тај ваш племенити човјек као председник Савезне комисије за нуклеарну ене-ргију и шеф Државне безбедности гурао је такав пројекат. Пошто је то биолог Каназир посвједочио ("Јесте, добили смо у Винчи такав задатак"), очекивао сам неку промјену у књи-жевничку стaновништу. Ни говора! Он је

послје чак упутио апел председнику Титу, изражавајући увјерење да је Александар Ранковић само извршавао одлуке партијских и државних форума. Кад сам га изазвао да ми образложи због чега би његов патрон био пле-менит, испрчао нам је да му је он допустио да посјети Голи оток, гдје су се предгајали поли-тички преступници, понајвише коминформов-ци; након тога посјета реферирао је Ранковићу о виђеним грозотама, на што је шеф одмах на-ложио хуманији поступак са затвореницима. Зацијело, такве су гесте моћника, којему не одричем сасвим добре побуде, придобивале људе. Споменути романописац је већ пријашњих година храбро бранио становишта хуманистичких начела. Што ми се мање свиђало било је то да је он, с многим другима,

био на Ранковићевој платној листи. Какву је функцију (ако икакву) обављао тај књижевник за Савезно извршно вијеће није ми познато. Свакако, косуло ме је кад је он извирно из жаришта студентских немира покрај професо-ра философије, то више што се наоколо разносило да су на дијелу Ранковићевих агенти".

ЗЛО СЕ ЗОВЕ - АМЕРИКА

Да је Ћосић изузетно везан за Ранковића је познато. Тако ће се зна да је Ћосић за Ран-ковића и по његовом изричитом налогу обав-љао најповерљивије, најделикатније и најваж-није послове. Није у јавности познато да је Ћосић био на платном списку Савезног извршно већа у Ранковићево време. Али тај податак који износи Супек сигурно је тачан. Пре свега, Супек је то као посланик у Савезној скупштини и као човек близак руководству у Хрватској могао знати, а и Ћосићеве услуге које је обављао за Ранковића сигурно нису биле бесплатне.

Ћосић је остао веран Ранковићу и његовој политици до данас. Такође, Ћосић Ранковићев пад везује за почетак про-пасти Југославије. Према "Дневном теле-графу" од 10.11.1996. године Ћосић је у Краљеву на књижевној вечери рекао:

"Ми још са собом нисмо успели да раз-јаснимо шта нам се то догодило у 20. веку. Распад Југославије започет 60-тих година политичком ликвидацијом Ран-ковића и победом идеје о конфедераци-ји. Тада се и сам Тито одрекао југосло-венства. Немачка је ових година само ле-гализовала сецесионисте и тако у миру добила Други светски рат".

У интервјуу који је дао листу "Глас јавности" у броју од 30-31. маја 1998. го-дине коментарише догађаје на Косову и узрок садашњег стања у тој покрајини види у следећем:

"Политичком ликвидацијом Алекса-дра Ранковића и осудом деформација УДБ-е 1966. године изричу се тешке и не увек доказане осуде српског хегемониз-ма и српског терора над Шиптарима на Косову и Метохији. Наступа прогон срп-ских кадрова и жестока кампања против српског национализма и великодржав-ног централизма. Та кампања против ранковићевштине охрабрује шиптарски шовинизам и долази до правог и масов-ног терора над Србима и њиховог исеља-вања и бекства са Косова".

Када тражимо одговор откуд толика разлика у оценама Тита у року од непуних пет година (крај 1961- средина 1966) које је изнео Ћосић, ту се мора пре свега имати у виду и узети у обзир пад Ран-ковића и његове политике (за коју је Ћосић био изузетно везан) онда Ћосићево разо-чарање у Тита и његово уверење да је Тито ре-визиониста, издајник пролетаријата, да никад није био прави комуниста, затим Титов хедо-низам и склоност луксузу, забави и лагодном животу, а нарочито Титова сарадња са За-падом, посебно Америком после раскида са Стаљнином. Америка је за Ћосића највеће зло, инкарнација пакла и симбол свега против чега се Ћосић читавог свог живота борио.

Из књиге "Добрица Ћосић
- политичка биографија"
аутора Драгољуба Тодоровића

Информисање под радикалима

Једног дана покуповала сам све дневне новине и стекла утисак да Београд нама у унутрашњости продаје информативну маглу. Кад сам све сабрала, нисам нашла два наслова да се подударују.

Некад је "Наша Борба" била духовни катализатор нас читалаца, али упустила се у изборну антикампању, што је недопустиво за независни лист.

Сада средства информисања под радикалима углавном прећуткују Вука Драшковића и странку која је освојила локалну власт. Ако се некоме ћути, онда он не постоји, па тако за Београд не постоји унутрашњост.

По унутрашњости на локалној телевизији гостују продавци магле. У суботу 30. маја, у Чачку, на тргу, говорили су Весна Пешић и Зоран Ђинђић, а осим шетача и нешто знатижељника, не беше никога. Скоро сва средства информисања су прећутала тај догађај, као што су прећутала или карикирала скуп на Равној Гори.

Министар Вучић на екрану напада и тражи од уредника "Наше Борбе" да демантује оно о чему пишу новине и да о Косову пише како СРС захтева. Примитиван свет аплаудира, како уредник ништа није умео да демантује и ни реч није проговорио, а мени се чини да је ћутао и размишљао о адвокату Николи Баровићу, кога су у просторијама телевизије претукли.

У Пожеги и Ужицу већ два пута за месец дана гостује Владан Батић и Велимир Илић на локалној телевизији и жуч прописују по Вуку Драшковићу и СПО-у, а у обе општине председници су чланови СПО-а.

Студенти нису хтели да политички уобличи свој протест тврдећи да су аполитични и нестраначки оријентисани, а пошто су два Чедомира постала чланови ДС, а протест остао у сећању грађана као луткарско позорниште, јасно је да је њиховим протестом руководио Ђинђић. Пошто су се чували политичког ангажовања, ред је да политика прогута универзитет, њихову будућност и отера их у уни.

СПЦ води дневну политику, а владика Стефан Жички одбија да освешта камен темељац за цркву на Равној Гори, а сваки храм морао би да буде светиња, бар за владиком.

Пензионери лежу на трамвајске шине због заосталих пензија, а кад дете легне на под да се ваља, родитељи га шибају.

Београђани се и даље возе у покретним концогорима, из којих им вире ноге, али карту за превоз не плаћају, док се тако нешто у унутрашњости не може догодити.

У сваком новинама осване лични став неког професора, научника, стручњака из области економије или политике, а поред свих тих научника земља пропада морално, духовно и физички.

Има два светла у овој црној рупи, у којој се наша Србија: победа Ђукановића у Црној Гори и четрдесет опозиционих градова у Србији. Ако сви устану истовремено, у једном пакету ће отићи комунизам и фашизам са ових простора.

Да ли осим њих треба рачунати на поједине странке и лидере мањег формата? Свакако да не, али не би морали ови из Београда, било појединци или средства информисања да деле лекције нама у унутрашњости, јер сва глупост, гразивост, профитерство, криминал, информативни мрак, морална и духовна беда наша

се сконцентрисана у Београду.

Сва та академска, јалова наклапања, везивање судбине ове земље за појединце, изникле из комунистичког мрака, само убрзава морално и духовно пропадање Србије.

Кад би нас разни препродавци идеолошке магле, а коју продају из личне користи, а на рачун осиромашеног народа и кад би средства информисања писала истину ради истине и читалаца, могло би да се лакше дише и да се нада.

Пошто је истина релативна, а са њом се може манипулисати, средства информисања убијају остатке духовне Србије.

Ако се једног дана сложимо и постанемо браћа, без крви и мржње у међусобном комуницирању, ваљда ће се тада, кад постане београдски пашалук, Београд сетити да свака држава, осим главног града, има и унутрашњост и да тамо има много више честитих Срба, што су локални избори и показали.

А дотле слушајмо "Глас Америке", "Слободну Европу", "Дојче Веле", као што и чинимо.

Аутор је безначајна пензионерка из унутрашњости. Војка Милутиновић, Ужице

Људско хвала

Вјерујем да нећете замјерити што дозвољавам својој маленкости да вам се обратим. Први пут послје шест година избјегличког живота имала сам прилику да на Студију Б видим једног великог хуманисту и човјека са благим осмијехом, господина Веселина Бошковића. Драго ми је да је неко од професионалаца представио кућу на чијем је челу господин Бошковић.

Покушавам дуго преко "демократских новинара" да бар писменим путем кажем једно људско хвала господину Бошковићу. Никада није нико бар покушао да пренесе захвалност том човјеку. Константно су људи без лица нападали (због људских сујета) господина Бошковића. Сав "гријех" му је што је брат госпође Драшковић. Нељуди су му увијек зла покушали нанијети. Хвала драгом Богу да га чува и да њихове лажи пролазе као прашњави каравани.

Као избјеглица преко Дрине, са великом трагедијом, губитком старијег дјетета, нашла сам се у Београду са млађим дјететом, без игде икога и ичега. "Велики Срби и патриоте" били су са нама једино преко малог екрана, "бранили" наша огњишта, а кабинети увијек затворени и господа "заузета" "рјешавањем" наших проблема. Бог ми је помогао да упознам господића Бошковића, који је на веома дискретан начин помогао моме дјетету и мени. Престали смо бити презрени, омаловажавани од "великих Срба", почели смо живот барем донекле као људи. Занијемим увијек кад чујем глас госпођина Бошковића, јер увијек је то нека помоћ, нека лијепа ријеч. Не дозвољава да говорим, јер сузе су моја туга, а молба Богу да подари том великом човјеку све што пожели, једино моје хвала. Захваљујући дискретности не обилазим више ничија врата, могу обиљежити годишњицу сину, вјерујте први пут послје пет година славили смо славу, захваљујући господину Бошковићу. Ја вјерујем ипак да моје молбе за здравље и добробит тог човјека допиру до Бога, нарк сам ја само обичан грешник.

Не замјерите што сам жељела ово да кажем, бар нека неко чује истину, јер доста је несрећних људи којима је господин Бошковић помогао али нашу причу не желе да чују "велики борци за заштиту Срба".

Хвала Богу да су престали да "бране" наша огњишта преко Дрине. Они су нам мир и одузели.

Избјеглица (Име и презиме познато редакцији)

Издајник и непријатељ

У "Политици" од 3.6.1998, дописник из Чачка Г.О. је веома концизно приказао лик "морал и заслуге" комунистичког и Титовог полтрона Милоша Минића. СУБНОР Чачка је конкретно, али објективно, у правом светлу приказао Милоша Минића, као једног од највећих непријатеља српског народа и уништаваатеља њених највећих синова и бораца за Србију. Милош Минић је за педесет и више година, директно или индиректно, ликвидирао најбоље синове нашег народа. Имао је на располагању више од пола века да нешто добро учини за српски народ, а како је чинио најбоље се види из закључака СУБНОРА Чачка. Многим раније запосленим у Савезном секретаријату за иностране послове је врло добро познато како је радио на уништењу прво Марка Никезића, а затим Мирка Тепавца, о чему и данас постоји оригинална документација са његовим личним и потписаним мишљењима и предлозима за смакнуће ових изнад свега поштених, часних и људи оданих својем народу. Да је у питању само то па би било довољно да га се осуди најтежом казном. Међутим, мишљења сам да би Скупштина општине Чачак требало да донесе ОДЛУКУ о трајном брисању Милоша Минића из списка грађана Чачка и његове околине, јер је он својим "радом" поштеним грађанима Чачка доносио само срамоту, стид и љагу више од било којег народног непријатеља и он то управо и јесте. Дошло је време да се овом непријатељу српског народа коначно скине маска са лица, а затим изведе пред НАРОДНИ МОРАЛНИ СУД.

Наиме, по изјавама познатих и поштених мештана села Лиса крај Чачка и Ивањице, Милош Минић је као пуковник и тужилац на суђењу Дражи Михаиловићу, који је на његов предлог осуђен на смрт стрељањем, по директном наређењу Милоша Минића, прво жив растргнут на четири дела, а затим бачен у јаму са живим кречом да сагори.

То је "морал" и право лице Милоша Минића, који је не бирајући средства да се додвори Титу, газио све пред собом, па и преко свега што је српско.

Документација о овоме постоји у Савезној УДБИ, али још има доста и живих сведока који ово могу и лично да потврде.

Дошло је коначно време да се овом непријатељу српског народа и једном од највећих крвника наших најбољих људи и поштених бораца скине маска са лица и натера да проговори о свим његовим зверствима над поштеним и моралним грађанима наше Србије.

Свему једном дође крај, па је ред и поштено да се овом злотвору отворено каже у лице шта о њему мисли српски народ.

Немања Оцокољић, Чачак

**СРПСКА
РЕЧ И**

ШАХ

Уређује Владимир Јовићевић Јов

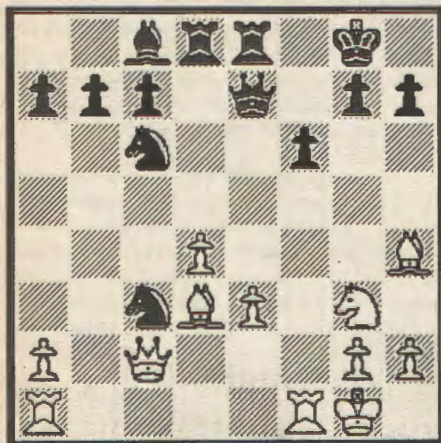
БОТВНИКОВИМ ПУТЕМ

Велемајстор Александар Бељавски (рођен 17. децембра 1953) својом игром подсећа на славног шампиона света Михаила Ботвиника. Ниједан страни играч није са толико жара, части и поштења бранио Србе и Србију по свету од невинне сатанизације. Зато је Бељавски овде увек радо виђен гост. Ево како је на турниру Инвест банке у Београду 1995. године савладао југословенско-грчког велемајстора Игора Миладиновића.

**Бељавски - Миладиновић
Београд, 1995.**

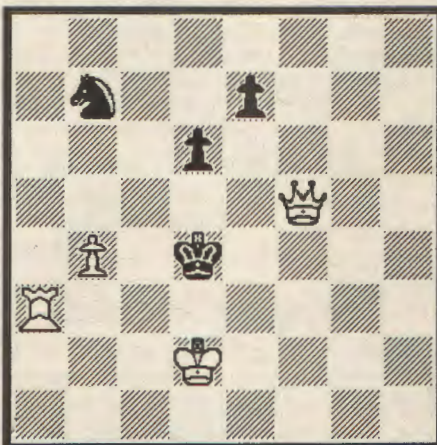
1.д4,д5, 2.ц4,Сц6, 3.цд,Дд5, 4.е3,е5,
5.Сц3,Лб4, 6.Лд2,Лц3, 7.бц,Дд6, 8.Лд3,Сф6,
9.ф3,0-0, 10.Се2,Те8, 11.0-0,Ле6,
12.Дц1,Тад8, 13.Ле1,Лц8, 14.Лф2,е4,
15.фе,Се4, 16.Лх4,ф6, 17.Дц2,Де7,
18.Ср3,Сц3,

Позиција после 18. похода црног.

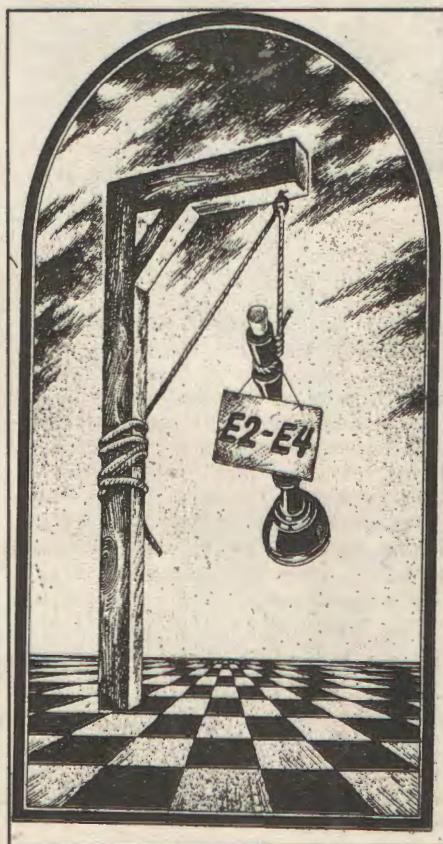
19.Тae1,г5, 20.Сх5,Тф8, 21.Дц3,Гх,
22.Тф4,Сб4, 23.Лц4,Кх8, 24.Теф1,х3,
25.Сф6,хг, 26.Т1ф3,Сц6, 27.Дц2,Гд6,
28.Дг2,Тфд8, 29.Сх7,Се5, 30.де,Тд1,
31...Лф1,Тг8, 32.Дг8,Кг8, 33.Сф6. Црни
предаје (1:0).

Проблем бр.74 А.Екерблум 1924.

Мат у 2 похода

Решење Проблема бр. 73 1.Лг4!

СРПСКА РЕЧ

**СЛОБОДНЕ НОВИНЕ
ИЗДАЊЕ СЛОБОДНИХ НОВИНАРА**

ДИРЕКТОР: Даница Драшковић

**ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК:**
Бољољуб Пејчић

УРЕДНИЦИ:
Илија Давидовић
Стево Бајић

СТАЛНИ САРАДНИЦИ:

Александар Чојић, Александар
Цвеиковић, Блазица Стојановић, Бранка
Пламенац, Ђорђе Вукоје (фото), Јелена
Ленголд, Љилјана Шој, Милан Божић,
Милица Ђорђевић, Мирко Дошен
(Вашингтон), Миленко Вучевић, Никола
Бурзан, Сийије Сикавица, Владимир
Јовићевић Јов

ДИЗАЈН И КОМПЈУТЕРСКА ОБРАДА:
D-design

СЕКРЕТАРИЈАТ РЕДАКЦИЈЕ:
Драгица Буђарски, Нада Бошковић

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:
Вука Караџића бр. 8/П, 11000 Београд
Тел. 011/ 620-891, 628-242, 620-968

**КОМЕРЦИЈАЛНА И ИЗДАВАЧКА
ДЕЛАТНОСТ:**
Бранкова 13-15, 11000 Београд,
тел. 011/ 625-937, 624-598

ЖИРО-РАЧУН:
40801 - 603 - 4 - 27562 Спшари г'рад

**РУКОПИСИ И ФОТОГРАФИЈЕ СЕ НЕ
ВРАЂАЈУ**

ШТАМПА:

АБЦ Глас, Влајковићева 6, Београд.
Мишљењем Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01 22191-01 од
15.2.1991. одређена је стопа пореза од 3%.

ПРЕПЛАТА

Препоштау на Српску реч можеће
извршити упућеном на жиро-рачун 40801-
603-4-27562, Спшари г'рад, са назнаком - за
препоштау - и шо за:

3 месеца (6 бројева) - 42 динара

6 месеци (12 бројева) - 84 динара

12 месеци (24 броја) - 168 динара

ЗА ИНОСТРАНСТВО - ЕВРОПСКЕ

ЗЕМЉЕ

3 месеца (6 бројева) - 35 ДЕМ

6 месеци (12 бројева) - 70 ДЕМ

12 месеци (24 броја) - 140 ДЕМ

ЗА ВАНЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ 50% ВИШЕ

Информације на телефон
011/620-891, 628-242, 620-968

"СРПСКА РЕЧ" НА ИНТЕРНЕТУ

[HTTP://WWW.SRPSKA-REC.CO.YU](http://www.srpska-rec.co.yu)

ИЗЛАЗЕ
ПЕТКОМ

Београдске

Н О В И Н Е

цена 5 динара

Quercetti®

PAMETNE IGRAČKE

HAJDE, DA SE IGRAMO!

KOMPLETAN PROGRAM ZA SVE UZRASTE!
SLAGALICE, BOCKALICE, PUZLE, MAGNETNE TABLE, BROJEVI...

company

VELEPRODAJA I IZLOŽBENI SALON:

BRANKOVA 13-15 Tel: 626-061, 631-255, 32-83-907

KNEZ MIHAILOVA 21 Tel: 625-949, 625-937, 32-83-876